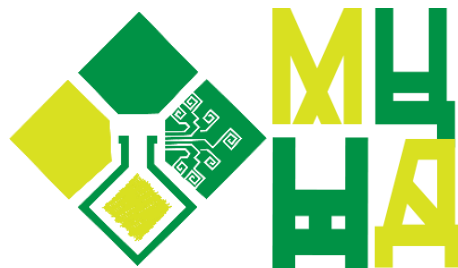

МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міжнародний Центр Наукових Досліджень

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ, ЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПОЛІТИЧНИЙ ТА ІТ-ВИМІРИ

| 22 ЖОВТНЯ 2021 РІК
м. Харків, Україна

Вінниця, Україна
«Європейська наукова платформа»
2021

Організація, від імені якої випущено видання:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»

Голова оргкомітету: Рабей Н.Р.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою «УкрІНТЕІ» в базі даних науково-технічних заходів України та інформаційному бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення № 720 від 10.09.2021).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Роботи, що містять цифровий ідентифікатор DOI індексуються в ORCID, CrossRef та OUCI (Український індекс наукового цитування).

Т 65 **Трансформація суспільних наук: соціально-економічний, лінгвістичний, політичний та ІТ-виміри:** матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Харків, 22 жовтня, 2021 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. — 100 с.

ISBN 978-617-7991-88-4

DOI 10.36074/mcnd-22.10.2021

Викладено матеріали учасників II Міжнародної спеціалізованої наукової конференції «Трансформація суспільних наук: соціально-економічний, лінгвістичний, політичний та ІТ-виміри», яка відбулася у місті Харків 22 жовтня 2021 року.

УДК 001 (08)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І.

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

FORMS OF ENTERPRISES INTERACTION IN INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Markiv H. 6

СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ УТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Ємельянов О.Ю. 9

СЕКЦІЯ ІІ.

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Панасюк В.В. 12

СЕКЦІЯ ІІІ.

ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА ВИКТИМОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТИ

Лукашенко М.І. 15

ОСОБЛИВОСТІ ПОСВІДЧЕННЯ ТА ОГЛОШЕННЯ СЕКРЕТНОГО ЗАПОВІТУ

Бондарева А.М. 20

СЕКЦІЯ ІV.

ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ

ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ, ВИГОТОВЛЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОФОТОГРАФІЧНИХ ПРИСТРОЇВ

Гапченко К.О. 23

СЕКЦІЯ V.

АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

HISTORY AND ACTIVATION OF AGRICULTURAL TERMS

Janonova S.B. 26

СЕКЦІЯ VI. ХАРЧОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ

РИБНИЙ РЕСТОРАН ТА ІРЛАНДСЬКИЙ ПАБ З ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТРАВ З РИБИ ТА МОРЕПРОДУКТІВ Бондар М.М.	30
СУЧАСНИЙ СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИРОБНИЦТВА В КРАФТОВИХ ПИВОВАРНЯХ Бондар М.М.	34

СЕКЦІЯ VII. СОЦІОЛОГІЯ ТА СТАТИСТИКА

МАЪНАВИЙ ЭЪТИЁЖЛАР – ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МЕЗОНИ Жабборов Ж.А.	40
---	-----------

СЕКЦІЯ VIII. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ ГРАМАТИЧНИМИ ЗАСОБАМИ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ Мощенко Ю.Г.	44
НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ВЕРИФІКАЦІЯ Щербак О.В.	47
СПЕЦИФІКА ЕПОНІМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ Демиденко Д.С., Хаджи А.Ю.	49

СЕКЦІЯ IX. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

FORMING THE COMPETENCE OF MANAGEMENT ACTIVITIES IN THE COURSE OF TEACHING TEACHERS Akhmedo M.M., Teshaboyev Z.A.	51
ДІАГНОСТИКА НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ Сторячук В.В., Корнеєнко С.С., Романеску О.М.	54
ЕКОНОМІЧНИЙ СКЛАДНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ Бордюг Н.С.	56

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ, ЯК СКЛАДНИК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ Чеканюк К.О.	60
ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ Столярчук О.М.	63
РОЗВИТОК АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ МЕТОДОМ ТРЕНІНГУ Піддячий В.М.	65

СЕКЦІЯ Х. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

ДІАРЕЯ ТА ДІАРЕЙНИЙ СИНДРОМ ПРИ SARS-COV-2 Луців Л.В.	67
НАДАННЯ ЕКСТРЕННОЇ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ЕПІЛЕПТИЧНОГО НАПАДУ Пікалов Д.В.	69
ПОРУШЕННЯ СЛУХУ ЯК ОДНЕ З ПОШИРЕНИХ УСКЛАДНЕНЬ ПРИ КОРОНАВІРУСІ Яценко М.І., Баришева Д.В., Топчий А.С.	72
СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ЛІКУВАННЯ ТУНЕЛЬНОГО СИНДРОМУ ЗАП'ЯСТНОГО КАНАЛУ Пелих І.М.	75

СЕКЦІЯ ІХ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ (СИЛИ) У СТУДЕНТІВ 1-2 КУРСІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Войнаровська Н.С., Войнаровський А.М.	78
---	----

СЕКЦІЯ І. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

FORMS OF ENTERPRISES INTERACTION IN INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Ihor Kuksa

ORCID ID: 0000-0001-8486-2473

Doctor of Economics, Professor, First Vice-Rector

Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaiev, Ukraine

Olga Orlova-Kurilova

ORCID ID: 0000-0001-8382-8070

Doctor of Economics, Associate Professor,

Head of the Management, Law, Statistics and Economical Analysis Department

Luhansk National Agrarian University, Ukraine

Hanna Markiv

ORCID ID: 0000-0002-3517-8939

Deputy Chief Accountant

Luhansk National Agrarian University, Ukraine

Scientific views of scientists and the practice of innovation shows that such activities should take place due to the close interaction of large, medium and small enterprises [1-12]. Small businesses can facilitate the supply of components and provide spare parts for large-scale production. Large or medium-sized enterprises can be production experimental and research sites for the implementation of the innovation process carried out by small businesses, which due to small scale and limited resources are unable to produce the necessary products. The implementation of such interaction strengthens and accumulates a positive synergetic effect, which is mutually beneficial for launching an innovative project to produce new types of goods or services and the progressive functioning of innovative entrepreneurship in the transformation of the economy and transformation of social relations [13-27].

Of the small-scale organizational groups that stimulate and ensure the innovation process, the priority for business are suppliers of components or technical equipment, engineering companies and venture institutions. Among the organizational groups that are the infrastructure of entrepreneurship and support innovation, business parks are especially important, which provide the speed of turnover of fixed, working capital, financial and human resources. The end result of innovative entrepreneurship can be accurately

determined after the implementation of all stages of the innovation process, given that after the emergence of innovation or innovative service among consumers it will be clear whether the planned effect of marketing policy in the field of commercialization. For efficient production by an innovative enterprise there is a need to take into account the needs of consumers and resource potential of the enterprise, as well as to monitor the development of global technical innovations or technologies while modernizing and updating its own technology park. This creates the need for systematic changes in the life cycle of innovation and innovation project in a rapidly changing external environment [28].

Under such conditions, the process of emergence of an innovative idea and its justification by the entrepreneur begins with the evaluation of world scientific and technological developments, know-how and domestic innovations that are already commercialized in local markets. The assessment of the internal capabilities of the enterprise and its innovation potential acquires conceptual significance.

References:

1. Орлова-Курилова, О. В. (2016). Венчурний капітал як необхідне джерело фінансування інноваційної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, (4 (1)), 75-79.
2. Гнатенко, І. А. (2014). Специфічні проблеми оцінювання партнерської взаємодії малих та великих виробничих підприємств. *Український соціум*, (4), 104-112.
3. Lozhachevska, O., Navrotska, T., Melnyk, O., Kapinus, L., Zos-Kior, M., & Hnatenko, I. (2021). Management of logistics and marketing behavior of innovation clusters in territorial communities in the context of digitalization of society and the online market. *Laplage em Revista*, 7(3), 315-323.
4. Zos-Kior, M., Kuksa, I., Iliin, V., & Chaikina, A. (2016). Land management prospects. *Економічний часопис-XXI*, (161), 43-46.
5. Гнатенко, І. А. (2015). Особливості функціонування сучасного малого підприємництва як органічного елементу ринкової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, (2 (1)), 214-217.
6. Zos-Kior, M., Kuksa, I., Samoilyk, I., & Storoška, M. (2017). Methodology for assessing globalisation development of countries. *Economic annals-XXI*, (168), 4-8.
7. Гнатенко, І. А. (2018). Концептуальні підходи до управління малими підприємствами з урахуванням критеріїв економічної безпеки та життєвого циклу підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*, (3), 47-56.
8. Гнатенко, І. А. (2018). Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток ринку праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*, (32), 69-72.
9. Орлова-Курилова, О. В. (2017). Детермінанти інноваційної діяльності в умовах системної кризи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*, (25 (1)), 186-189.
10. Гнатенко, І. А. (2014). Удосконалення державної підтримки суб'єктів малого підприємництва з урахуванням критеріїв економічної безпеки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*, (8 (7)), 78-81.
11. Кукса, І. М. (2014). Державні важелі активізації зарубіжної інвестиційної активності в контексті розвитку національної економіки. *Актуальні проблеми економіки*, (2), 75-78.
12. Гнатенко, І. А. *Підтримка діяльності виробничих малих підприємств* (Doctoral

- dissertation, Гнатенко Ірина Анатоліївна. – Луганськ, 2012. – 214 с).
13. Орлова-Курилова, О. В. (2018). Сучасні методи оцінювання інноваційного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, (4), 143-146.
 14. Гнатенко, І. А. (2021). Моделювання сценаріїв стійкого розвитку підприємств в умовах глобалізації та діджиталізації: управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*, (16), 20-25.
 15. Охріменко, І. В., Вдовенко, Н. М., Овчаренко, Є. І., & Гнатенко, І. А. (2021). Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. *Економіка та держава*, (8), 4-9.
 16. Гнатенко, І. А. (2018). Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, (6), 70-74.
 17. Ложачевська, О. М., Сафонова, В. Є., Гнатенко, І. А., & Навроцька, Т. А. (2021). Управління інноваційною економікою: стратегічні підходи до бізнес-процесів, кадрового менеджменту та конкурентоспроможності. *Агросвіт*, (15), 14-19.
 18. Гнатенко, І. А. (2018). Системологія інституціонального середовища інноваційного розвитку підприємництва в Україні. *Причорноморські економічні студії*, (36 (1)), 44-47.
 19. Орлова-Курилова, О. В. (2019). Генеза парадигми розвитку інноваційного підприємництва в національній економіці. *Інтелект XXI*, (1), 97-101.
 20. Гнатенко, І. А. (2019). Проблемно-орієнтований підхід до розкриття діалектики інноваційного розвитку підприємництва в національному господарстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, (1), 119-122.
 21. Кукса, І. М. (2013). Сучасні умови формування інноваційного потенціалу АПК. *Економіка Крима 2*, 53-55.
 22. Гнатенко, І. А. (2019). Феномен інноваційного підприємництва в національній економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 23 (1), 61-64.
 23. Кукса, І. М. (2014). Державні важелі активізації зарубіжної інвестиційної активності в контексті розвитку національної економіки. *Актуальні проблеми економіки*, (2), 75-78.
 24. Гнатенко, І. А. (2019). Фундаментальні умови державного регулювання та підтримки інноваційного підприємництва. *Проблеми системного підходу в економіці*, (4 (1)), 37-43.
 25. Кукса, І. М. (2013). Організаційно-економічний механізм державного регулювання інноваційної діяльності АПК. *Формування ринкових відносин в Україні*, 10, 125-128.
 26. Гнатенко, І. А., & Кулікова, Ю. Е. (2016). Перспективні напрями вдосконалення управління персоналом в організації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*, (16 (4)), 55-58.
 27. Гнатенко, І. (2021). Управлінські, маркетингові та фінансові підходи оцінювання соціо-еколого-економічного ефекту взаємодії підприємств в умовах зміни споживчих переваг. *Економічний дискурс*, (1-2), 111-121.
 28. Вдовенко, Н. М., Сухомлин, Л. В., Бачкір, І. Г., & Гнатенко, І. А. (2021). Управлінські засади моделювання державних пріоритетів в інноваційній економіці: диверсифікація підприємницької діяльності та адаптування ринку. *Економіка та держава*, (9), 19-23.
 29. Клочан, І. В., Трегубов, О. С., Гнатенко, І. А., & Парохненко, О. С. (2021). Управління розвитком підприємництва в інноваційній економіці: моделювання ефективного використання ресурсів та мінімізація трансакційних витрат. *Інвестиції: практика та досвід*, (17), 5-10.

СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ УТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Ємельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, доцент,

професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Для будь-якого суб'єкта підприємництва може бути встановлено величину різних видів його економічного потенціалу [1], зокрема маркетингового [2], збутового [3, 4], виробничого [5–7] та інших складників сукупних економічних можливостей підприємства. Також важливим таким складником є наявний у підприємства потенціал ресурсозбереження [8–10], реалізація якого відображається у впровадженні ресурсозберігаючій моделі розвитку суб'єкта господарювання [11–14], зокрема у здійсненні ним прогресивних технологічних змін [15–19]. Проте, будь-яка модель розвитку, що впроваджується на підприємстві, є результатом реалізації певної складової його сукупного потенціалу економічного розвитку [20–22], який, своєю чергою, формується під впливом різноманітних чинників, які слід враховувати при оцінюванні та управлінні цим потенціалом [23–26].

Загалом, потенціал будь-якого об'єкта варто трактувати як сукупність його функціональних властивостей, які об'єкт проявляє чи може проявляти за певного стану того середовища, у якому він перебуває. Стосовно підприємств, то цими властивостями є, зокрема, їх економічна стійкість, ринкова вартість, ділова активність, прибутковість, адаптованість та багато інших. З урахуванням викладеного, потенціал економічного розвитку підприємств можливо ототожнювати із сукупністю додаткових функціональних властивостей (характеристик), які підприємства можуть набути за певного стану того середовища, у якому вони знаходяться, збільшивши при цьому наявну у них величину економічного потенціалу.

Слід відзначити, що дослідження закономірностей утворення потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання повинно враховувати такі головні аспекти:

- цілі діяльності, що ставлять перед собою підприємства у процесі реалізації ними заходів із забезпечення свого економічного розвитку. При цьому можливою є ситуація, коли за різними цілями діяльності величина потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання буде різною;

- наявність різних типів соціально-економічного розвитку підприємств (інноваційного та неінноваційного, інтенсивного та екстенсивного тощо), кожен із яких вимагає його окремого розгляду;

- ієрархічний характер процесу утворення величини потенціалу економічного розвитку підприємств, що відображається у багаторівневому механізмі дії чинників

цього процесу;

– потребу в додаткових економічних ресурсах, яких підприємства повинні набути для того, щоб належним чином реалізувати наявний у них потенціал економічного розвитку. При цьому сукупність додаткових економічних ресурсів та здатностей ефективно управляти цими ресурсами, залучення яких дасть підприємствам змогу перейти від їх наявного до стратегічного економічного потенціалу, являтиме собою головний базис потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання;

– економічний ризик, який є іманентним більшості різновидів діяльності економічних суб'єктів та суттєво впливає на ухвалення рішень щодо реалізації заходів з економічного розвитку підприємств.

Розгляд особливостей формування потенціалу економічного розвитку підприємств надає можливість визначити основні чинники, які зумовлюють процес такого формування, а також встановити взаємозв'язки між цими чинниками. Зокрема, можливо навести ієрархію чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємства, яка містить шість щаблів, а саме: 1-й щабель (базовий рівень), який включає такі чинники, як управлінські компетенції, програмне забезпечення та бази даних, необхідні для розроблення, ухвалення та впровадження управлінських рішень на підприємстві; 2-й щабель, який включає параметри, що характеризують операції з управління ресурсами підприємства; 3-й щабель, який містить конструктивні властивості ресурсів підприємства, їх взаємне розміщення та взаємодію; 4-й щабель, який включає функціональні властивості ресурсів та підсистем підприємства; 5-й щабель, на якому перебувають часткові функціональні властивості підприємства, та 6-й щабель, який утворює критеріальна функціональна властивість підприємства. При цьому до критеріальних функціональних властивостей підприємств слід, передусім, віднести їх ринкову вартість, оскільки максимізація цієї вартості належить до найбільш узагальнених цілей діяльності багатьох підприємств.

Список використаних джерел:

1. Лесик, Л. І. (2013). Типологія видів і чинників формування економічного потенціалу підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*, (23), 271–278.
2. Мороз, Л. А. & Лебідь, Т. В. (2009). Стратегічний аналіз маркетингового потенціалу підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*, (649), 214–219.
3. Висоцький, А. Л. (2014). Сутність та особливості збутового потенціалу як складової частини сукупного економічного потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*, (24.8), 225–233.
4. Висоцький, А. Л. (2014). Види, чинники та об'єкти управління збутовим потенціалом машинобудівного підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*, (24.7), 315–323.
5. Ємельянов, О. Ю., Лесик, Л. І. & Висоцький, А. Л. (2015). Теоретичні засади формування та оцінювання виробничо-збутового потенціалу машинобудівних підприємств. *Бізнес Інформ*, (1), 124–130.
6. Ємельянов, О. Ю., Петрушка, Т. О. & Висоцький, А. Л. (2013). Діагностика ресурсного

- забезпечення як чинника формування виробничо-збутового потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (23.4), 128–135.
7. Emelyanov, A., Kurylo, O. & Vysotskij, A. (2013). Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential. *Ekontechmod. An international quarterly journal*, (4), 11–17.
 8. Баландіна, І. С. (2011). Принципи формування потенціалу ресурсозбереження на підприємствах у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*, (11), 141–143.
 9. Бурда, В. Є. (2013). Потенціал енергозбереження та напрями використання альтернативних джерел енергії у промисловості. *Економічний часопис – XXI*, (1-2), 45–48.
 10. Іваненко, О. В. (2013). Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*, (8), 7–10.
 11. Некрасова, Л. А. & Хрістова, А. В. (2017). Формування ресурсозберігаючої моделі розвитку підприємства. *Економіка: реалії часу*, (2 (30)), 79–84.
 12. Андрусів, У. Я. & Мазур, І. М. (2017). Комплексний підхід до забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів. *Бізнес Інформ*, (1), 44–49.
 13. Сотник, І. М. (2010). Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України. *Економіст*, (12), 72–75.
 14. Ємельянов, О. Ю., Петрушка, Т. О. & Клімковський, М. І. (2020). Методологічні засади оцінювання потенціалу технічного розвитку підприємств. *ЛОГОС. ОНЛАЙН*.
 15. Caliskan, H. K. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia Soc. Behav. Sci.*, (195), 649–654.
 16. Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13–32.
 17. Sredojecic, D., Cvetanovic, S. & Boskovic, G. (2016). Technological changes in economic growth theory: neoclassical, endogenous, and evolutionary-institutional approach. *Economic Themes*, (54(2)), 177–194.
 18. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Vovk, O., Ivanytska, O., Symak, D., Havryliak, A., Danylovysh, T. & Lesyk, L. (2021). Criteria, Indicators and Factors of the Sustainable Energy Saving Economic Development: the Case of Natural Gas Consumption. *Energies*, (14 (18)), 5999.
 19. Ємельянов, А. Ю. & Петрушка, Т. А. (2013). Исследование факторов технологического развития предприятий. *Проблемы экономики и менеджмента*, (11), 13–21.
 20. Коновал, В. В. (2014). Оцінювання потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості. *Вісник Херсонського державного університету*, (6 (2)), 206–209.
 21. Yemelyanov, O., Kurylo, O. & Petrushka, T. (2018). Methodological principles of evaluating economic potential of industrial enterprise sustainable development. *Науковий вісник «Полісся»*, (2 (14)), 141–149.
 22. Yemelyanov, O., Symak, A. & Zarytska, O. (2016). Modelling the process of forming the potential of economic development of an industrial enterprise. *Periodyk naukowy Akademii Polonijnej, Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie*, (3), 128–137.
 23. Гришко, В. А. (2010). Показники та методи оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. *Схід. Аналітично-інформаційний журнал*, (7(107)), 18–21.
 24. Македон, В. В. (2013). Розробка стратегії розвитку промислового підприємства. *Теоретичні і прикладні аспекти економіки та інтелектуальної власності*, (1(1)), 369–373.
 25. Федулова, Л. І. (2013). Інноваційний вектор розвитку промисловості України. *Економіка України*, (4), 15–23.
 26. Харченко, В. А. (2014). Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Економіка промисловості*, (4 (68)), 97–104.

СЕКЦІЯ II. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Панасюк Вікторія Володимирівна

здобувачка фахової передвищої освіти фінансово-економічного відділення
Вінницький технічний коледж, Україна

Науковий керівник: Брода А.Ю.

канд. юрид. наук, викладач фінансово- правових дисциплін
Вінницький технічний коледж, Україна

Постановка проблеми. В останній час споживче кредитування набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з тим, що всі ланки суспільства прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку всіх напрямів банківської інфраструктури, насамперед споживчого кредитування, не можливий нормальний розвиток суспільства, а саме всіх його категорій (верств населення).

На сьогоднішній день практично кожен банк надає послугу споживчого кредитування фізичних осіб, при цьому, умови споживчого кредитування та вимоги до позичальника в кожному банку дуже відрізняються. На сьогодні залишають ряд невирішених проблем, які стримують розвиток ринку даного виду кредитів. Як відомо споживче кредитування є одним із найбільш ризикових для банків, тому намагаючись компенсувати ризики, фінансово- кредитні установи встановлюють на споживчі кредити високі ставки. При цьому додатково існують ряд одноразових комісій та платежів, які завищують реальні процентні ставки, та про які у більшості випадків не повідомляється клієнтам. Для вирішення даної проблеми необхідно в першу чергу на загальнодержавному рівні врегулювати процес споживчого кредитування шляхом прийняття відповідних нормативно- правових актів, які дозволили б захистити інтереси саме клієнтів. Для банків необхідно мінімізувати ризики шляхом вдосконалення внутрішньої системи ризик-менеджменту.

Аналіз останніх досліджень: *Розвиток споживчого кредитування розглядали вітчизняні вчені, такі як: А. Евтух, О. Куценко, Г. Панова, Л. Торубка, В. Мамутов, С. Щеглова та ін. Однак виникнення проблем в процесі споживчого кредитування свідчить про недостатність визначення його форми і змісту, вивчення норм правового регулювання, захисту прав клієнтів, що підтверджує актуальність та необхідність вивчення і дослідження даного питання.*

Постановка завдання: Необхідною умовою стабільного функціонування всієї

банківської системи та забезпечення економічного зростання в сучасних умовах є розвиток банківського кредитування. Такий вид банківського кредиту, як споживчий кредит, відіграє суттєву роль у задоволенні потреб, які виникають у населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного захисту та розвитку, соціальної відповідальності кредиторів, зокрема банківських установ. Динамічний розвиток, різноманітність форм і видів споживчого кредиту свідчать про зацікавленість у ньому як джерелі високих прибутків з боку банків, а також про постійний попит з боку населення. Тому актуальними є дослідження сучасного розвитку банківського споживчого кредитування в Україні.

Основний матеріал. Споживчий кредит — це надання грошових коштів кредитором (банком або іншою фінансовою установою) приватній особі на її особисті потреби (не пов'язані з комерційною діяльністю). Споживчі кредити слід відрізнити від **мікрокредитування**, що призначене для фінансування підприємницької діяльності фізичних осіб.

Надається безпосередньо **домашнім господарствам**. Його об'єктами є товари тривалого користування (квартири, меблі, автомобілі тощо). Він виступає або у формі продажу товарів з відтермінуванням платежу, або у формі надання банківської позики на споживчі цілі. При цьому забирається досить високий **реальний процент**.

Споживчий кредит супроводжують додаткові комісії і збори, які збільшують вартість кредиту і формують так звану приховану відсоткову ставку, яку називають терміном **«ефективна»** або **«реальна»**. Вартість кредиту також значно залежить від наявності забезпечення. У більшості випадків, строк споживчого кредиту без забезпечення в Україні становить **до 2 років**, а з забезпеченням — **до 5 років**. Як вже зазначалося, отримуючи позику, варто звертати увагу не на декларовану банками номінальну ставку, а на її реальну вартість. Так, згідно з даними компанії «Простобанк Консалтинг» (займається аналітикою банківського ринку України та Росії), станом на **кінець серпня 2013 року** середньоринкова ефективна ставка споживчого кредитування з забезпеченням строком **2 роки становила 30,35% річних**. А середньоринкова ефективна ставка споживчого кредитування без забезпечення строком **5 років 63,73% річних**. Вибірка банків — топ-50 фінансових установ, що обслуговують фізичних осіб в Україні, а також менші банки, що в цілому становить близько **80 установ**.

Отже, **найголовніше питання** : в чому полягає зручність споживчого кредиту? Це відтермінування великих витрат. І справа не в тому, що у вас немає великої суми, наприклад, щоб придбати новий телевізор або холодильник, а в тому, що вам доведеться вилучити її зараз зі свого гаманця, в той час, як розстрочка надає можливість сплачувати щомісяця невелику суму, яка ще й з плином часу стане для вас ще менш помітною, оскільки інфляція поступово знецінює гроші. Але, знову ж таки, за умови, що відсотки та умови кредитування відповідають вашим очікуванням.

Найбільш розповсюдженим є банківський споживчий кредит. Він передбачає надання грошей банком фізичним особам на споживчі цілі. Зазвичай це купівля побутової техніки, телефонів, різноманітних гаджетів, а також будівельних матеріалів, меблів тощо. Або це може бути готівковий кредит, коли ви безпосередньо

отримуєте гроші, а в документах зазначається «на споживчі цілі».

В цих двох ситуаціях принциповою буде різниця у відсотках за користування кредитом. Якщо ви робите покупку в магазині і оформлюєте оплату в кредит на місці, так звана оплата частинами, то там ставки будуть в розмірі 0,001-0,01% на рік. Якщо ж Ви берете кредит в банку готівкою на споживчі цілі, то річна ставка становитиме від 36% річних.

Висновок: На підставі проведеного аналізу розвитку споживчого кредитування в Україні доходимо висновку, що споживчий кредит має велике соціально-економічне значення для розвитку країни. Він чинить на економіку як позитивний, так і негативний вплив, характер якого суттєво змінюється залежно від фази економічного циклу. Сьогодні в Україні обсяги споживчого кредитування скорочуються через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, яка зумовлює підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення, зниження довіри до банків. Отже, з урахуванням високого рівня ризику, який притаманний споживчому кредиту, та складної економічної ситуації в Україні найближчим часом поживлення ринку споживчого кредитування може не відбутися.

Список використаних джерел:

1. Крижева Т. (2021). *Споживчий кредит: коли варто брати та як правильно користуватися?* Вилучено з <https://suspilne.media/173016-u-cernigovi-mozut-perenesti-pocatok-kanikul-u-skolah/> (дата звернення 19.10.2021).
2. Іванченко, Ю. (2021). *У Чернігові можуть перенести початок канікул у школах.* Вилучено з <https://suspilne.media/173016-u-cernigovi-mozut-perenesti-pocatok-kanikul-u-skolah/> (дата звернення 19.10.2021).
3. Черкашина, К. Ф., & Лапшина, К. Д. (2015). Динаміка та структура споживчого кредитування українських банків в посткризовий період. *Ефективна економіка*, (4), 40-46. Вилучено з <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3953>.
4. Вікіпедія (2021). *Споживчий кредит.* Вилучено з https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82 (дата звернення 19.10.2021).
5. Добрик, Л. О., Кононов, А. В., & Гагіна, Є. В. (2013). Актуальні аспекти споживчого кредитування в Україні. *Ефективна економіка*, (2). Вилучено з <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1796>.

СЕКЦІЯ ІІІ. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА ВИКТИМОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТИ

Лукашенко Максим Ігорович

студент 4 курсу ІПЮК для СБ України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Анотація: *Робота присвячена дослідженню актуальних проблем такого складу кримінального правопорушення, як доведення до самогубства. Автором досліджуються положення статті 120 Кримінального кодексу України, де, ґрунтуючись на порівняльно-правовому аналізі судової практики і точок зору вчених-юристів, розглянуті проблеми в суб'єктивній стороні даного складу кримінального правопорушення, а також виявлені проблеми в правозастосовній практиці по відношенню до даного складу, як складно доказуваного. Завдяки проведеному порівняльно-правовому аналізі судової практики, були виявлені ті категорії осіб, які найбільш схильні до даного кримінального правопорушення. Автори визначили основні умови підвищеної віктимності і причини виникнення самого кримінального правопорушення. У роботі висловлюються пропозиції щодо профілактики та запобігання даного кримінального правопорушення.*

Виклад основного матеріалу. Життя людини є найвищою цінністю будь-якого цивілізованого суспільства, тому механізм забезпечення її захисту є пріоритетним завданням держави. Одним із кримінальних правопорушень, які зазіхають на життя людини, є доведення до самогубства.

Так, відповідно до чинного законодавства України стаття 120 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) передбачене положення щодо доведення до самогубства.

Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схилянню до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства, - караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

Те саме діяння, вчинене щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, або щодо двох або більше осіб, - карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, якщо воно було вчинене щодо неповнолітнього, - карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років [1].

Однак зі змісту самої статті можна виділити другий додатковий об'єкт - людську гідність, на яку здійснюється негативний психологічний вплив, що сприяє формуванню на психоемоційному рівні потерпілого негативного психологічного комплексу з приводу подання про свою особистість.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується активними діями винної особи, які можуть виражатися в погрозах, жорстокому поводженні або систематичному приниженні людської гідності, які тягнуть за собою самогубство іншої людини або замах на самогубство [2, с. 88-89].

Під загрозою розуміється вираз наміру заподіяти фізичну шкоду, завдати матеріальної шкоди або іншим чином погіршити становище потерпілого. Під жорстоким поводженням розуміється безпосередньо фізичне насильство над потерпілим, а також знущання над потерпілим. Систематичне приниження людської гідності виражається в знущанні над потерпілим, нанесенні йому образ, в поширенні про нього ганебних відомостей.

Між діянням винного і наслідками у вигляді самогубства потерпілого або замаху на самогубство повинен бути причинно-наслідковий зв'язок. За загальним правилом наявність даного зв'язку встановлюється в результаті проведення психолого-психіатричної експертизи, яка має величезне значення при розгляді справи по суті.

Таким чином, даний склад визначається як матеріальний, тобто вважається закінченим з моменту заподіяння смерті або замаху на самогубство потерпілим.

Так, М.К. Аніянц стверджував, що доведення до самогубства може бути здійснено з будь-якою формою провини. Інші автори вважають, що доведення до самогубства або замаху на нього може бути вчинено як із прямим, так і з непрямим умислом. С.В. Бородін розглядав можливість здійснення зазначеного діяння не тільки з непрямим умислом, а й з необережності. У дисертаційних дослідженнях питання про суб'єктивну сторону доведення до самогубства теж не знайшлося однозначної відповіді.

Так, суб'єктивна сторона доведення до самогубства передбачає вчинення цього кримінального правопорушення як з прямим, так і з непрямим умислом. Винний усвідомлює, що зазначеним в законі способом примушує потерпілого до самогубства, передбачає можливість чи неминучість позбавлення його себе життя і бажає (прямий умисел) або свідомо допускає настання цих наслідків або ставиться до них байдуже (непрямий умисел) [3, с. 212-213].

Суб'єкт кримінального правопорушення - особа, яка досягла 16-річного віку [4].

Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубства є складно доказовим складом кримінального правопорушення. Тут правоохоронним органам необхідно відрізнити просте самогубство від доведення до самогубства. Суїцид може статися з різних причин, тому необхідно встановити, чи сама особа пройшла до такого рішення, або на нього вплинули дії злочинця. У зв'язку з цим, судової практики за цією статтею невелика кількість.

Жертвами цього кримінального правопорушення можуть стати всі люди, незалежно від статі або віку. Однак при певних умовах віктимна певних груп осіб підвищується [5, с. 173].

Був проведений огляд і аналіз судової практики, внаслідок чого були виявлені наступні категорії осіб, які схильні стати жертвою цього кримінального правопорушення:

1) Неповнолітні - майже половина проаналізованої судової практики по подібних справах пов'язана з особами, які не досягли віку вісімнадцяти років.

Специфічною особливістю, що підвищує віктимну поведінку підлітків, є слабкою психікою. Це важливий фактор, оскільки в результаті виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення порушується природний розвиток дитини і виникає реальна загроза для життя внаслідок накопичення негативних емоцій. Якщо проаналізувати висновки експертиз, які проводяться в обов'язковому порядку при розгляді та вирішенні даних категорій справ, можна зробити висновок, що, будучи спочатку психічно здоровою дитиною, протиправні дії розвивають у нього ознаки важкого стресу, в результаті якого він приймає рішення вчинити самогубство. Ознаками гострої реакції на важкий стрес є: наростаюче психоемоційне напруження, зниження фону настрою, тривога, гостре почуття страху, і, як підсумок - імпульсивне самогубство, як деструктивний вихід з психотравмуючої ситуації.

2) Дорослі жінки, безпосередньо переживають домашнє насильство.

Домашнє насильство - це систематичні і поступово наростаючі періоди фізичної, словесної, сексуальної, емоційної і економічної образи з метою залякування, контролю і навіювання почуття страху. Для того щоб уберегтися від насильства, жінка створює адаптивну систему поведінки (підпорядкування і пристосування під таку поведінку), яка є закріпленою реакцією на стрес. Крім ознак особистісної деформації, у жінок-жертв також спостерігаються клінічні наслідки сімейно побутового насильства. Ці ознаки відповідають симптомам посттравматичного стресового розладу [16, с. 62]. Все це призводить до зміни в поведінці: складнощі у взаєминах з оточуючими, уникнення суспільства, суїцидальні спроби або думки. Аналіз судової практики підтверджує вищесказане. Висновки експертів показують, що відносно жертв цього кримінального правопорушення відбувався тривалий процес насильства різних форм, в результаті чого у них розвивалися психічні розлади, підсумком яких ставав акт суїциду.

3) Особлива категорія - військовослужбовці за призовом [4; 6]. Потенційні військовослужбовці - неповнолітні. Серед них багато людей різного розумового рівня, соціального статусу, фізичної підготовки. Крім цього, армія та інші військові формування комплектуються особами, які мають відхилення: в стані здоров'я, в соціальній поведінці, з ознаками злочинної поведінки. Зазначених осіб налічується в середньому 30-35%, що, згідно з даними військової віктимології, цілком достатньо для здійснення різного роду провокацій, що призводять до кримінальних правопорушень, нестатутних відносин і т.п. Для виникнення ж правопорушень військовослужбовців досить пасивних факторів віктимності. Наприклад, особи, ніколи не порушували соціальних норм, що мали в цілому нормальну поведінку,

своєю «невпевненістю» і невмінням постояти за себе провокують той «кістяк» із зазначених вище 30-35%, які раніше стикалися з кримінальним елементом [6].

Що стосується особливостей віктимності і рис особистості жертви (потерпілого) нестатутних відносин, то до них належать такі риси: незавершеність становлення особистості і психіки; слабкий фізичний і недостатньо інтелектуальний розвиток; наявність в поведінці особливостей, які сприймаються їх товаришами по службі як відхилення від норми і викликають негативну реакцію; замкнутість або спілкування у вузькому колі; непристосованість до самотійного життя і надія на допомогу батьків [7, с. 188].

До уваги також приймається факт особливої обстановки, а також ієрархія військової організації. Все це впливає на психіку жертви, викликаючи виникнення тривалої психотравмуючої ситуації, що призводить до зриву адаптаційних механізмів особистості і реалізує дії суїцидального характеру.

Таким чином, можна виділити дві основні умови підвищеної віктимності:

1) вік жертви.

Відносно проблематики віктимності неповнолітніх психологічні особливості є особливо важливою віктимно утворюючою якістю. Однак підвищена віктимність неповнолітніх визначається не тільки психофізичними якостями, але і їх соціальними ролями, місцем в системі соціальних відносин, положенням, яке вони займають в сім'ї [8, с. 55].

2) середовище проживання, в якій знаходиться жертва.

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що показовим є той факт, що в одній із справ в ході експертизи потерпіла пояснила свій вчинок «почуттям страху і «глухого кута», і що суїцид є «єдино можливим для неї виходом». Це важливий момент, оскільки він демонструє дві проблеми.

По-перше, в більшості випадків люди не хочуть виставляти напоказ проблеми, які існують в їх сім'ях. Тут є безліч причин: боязнь осуду з боку, страх агресії суб'єкта, як відповідь на скарги іншим особам і т.п. Так, наприклад, домашнє насильство найчастіше віднесено до числа «закритих» тем.

По-друге, недостатня поінформованість про те, куди слід звертатися для психологічної підтримки. Для вирішення цієї проблеми необхідно, щоб потерпілі в разі кризових ситуацій знали, що вони можуть звернутися за допомогою, в тому числі і анонімно. Тому потрібно більш широке поширення інформації про центри психологічної допомоги в містах або про телефони довіри, завдяки яким потенційні жертви кримінального правопорушення могли висловитися і отримати професійну консультацію з боку фахівців, щоб запобігти трагічні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>;
2. Міські Д.О. До проблеми визначення об'єктивної сторони доведення до самогубства. Юридичні науки: проблеми та перспективи (м. Івано-Франківськ, 19-20 травня 2017 р.).

- Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 87-89;
3. Гусак О.А. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони доведення до самогубства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 69. С. 211-215;
 4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 4-е вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С. С. Яценко. К.: А.С.К., 2005. 848 с.;
 5. Гусак О.А. Об'єкт доведення до самогубства: сучасний погляд. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2012. Т. 17. Вип. 1/2 (16/17). С. 171-175;
 6. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. П. 31;
 7. Керик Л.І. Способи доведення до самогубства. Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2008. Вип. 96. С. 186-191;
 8. Коновалова В.Е. Основы юридической психологии: учебник / за ред. В.Е. Коновалова, В.Ю. Шепитько. Харьков: Одиссей. 2005. 352 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОСВІДЧЕННЯ ТА ОГЛОШЕННЯ СЕКРЕТНОГО ЗАПОВІТУ

Бондарева Аліна Миколаївна

здобувач вищої освіти

Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Значення спадкування полягає в тому, що кожному членові суспільства має бути гарантована можливість жити та працювати зі свідомістю того, що після смерті всі набуті ним матеріальні блага за життя перейдуть згідно з його волею, а якщо він її не виявить, то згідно з волею закону – до близьких йому людей [1]. Саме тому актуальним є дослідження різних питань спадкування, зокрема, за заповітом, оскільки його складання - пряме волевиявлення особи.

Основними принципами здійснення заповіту є свобода та таємниця заповіту. Перший знаходить вираз в правах особи, передбачених статтями 1235, 1236, 1240, 1244 та 1254 ЦК України. Другий принцип передбачає наявність обов'язку нерозголошення відомостей щодо даного волевиявлення особи. Тобто, зберігаються у таємниці не тільки зміст заповіту, а й факт його складання, скасування або зміни до моменту відкриття спадщини.

Досить цікавим є дослідження таємниці змісту заповіту. Аналіз наявної світової практики вказує на те, що в більшості розвинених країн Європи, таких як Франція, Іспанія, Італія та Угорщина, застосування секретного (таємного чи закритого) бере свій початок багато років тому. В той же час, як в Україні можливість посвідчення секретного заповіту з'явилася лише у 2004 році з прийняттям нового ЦК України. При цьому, головною метою створення інституту секретного заповіту як було, так і буде збільшення захисту таємниці заповіту, а також унеможливлення впливу на здійснення вільного волевиявлення заповідача та перешкоджання особам у прийнятті спадщини.

Законодавством закріплено спеціальний порядок складання заповіту. Вимоги містяться у 89 Главі ЦК України, а також у ЗУ "Про нотаріат", наказах Міністерства Юстиції та нормативно-правових актах.

Відповідно до Ст.1249 ЦК України, секретним є заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом. Особа, що склала заповіт, заклеює конверт, підписує його та передає його нотаріусові. Особистому підтвердженню підлягає підпис заповідача, що був зроблений за відсутності нотаріуса. Останній ставить на конверті свій посвідчуваний напис, після чого відбувається його скріплення печаткою і поміщення в інший конверт. Усі дії із секретним заповітом вчиняються в присутності заповідача. На конверті зазначаються установчі дані особи (ПІБ, дата народження) і дата прийняття на зберігання цього заповіту. При цьому опис заповіту не складається.

Відповідно до ЦК України, а також наказу Міністерства юстиції України від

22.02.2012 №296/5 «Про затвердження порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України», нотаріус підписує заповіт, але не ознайомлюється з його змістом. Крім цього, він повинен роз'яснити заповідачу усі тонкощі цієї справи. Так, даний заповіт повинен бути складений таким чином, щоб не викликати суперечностей. Наразі, застосування секретного заповіту є неповністю врегульованим нормами законодавства, з цього випливає можливість виникнення певних проблем між спадкоємцями після відкриття спадщини. Так, нотаріус не в праві ознайомлюватися зі змістом даного волевиявлення особи до відкриття спадщини. Але, незрозумілим залишається той факт, що оскільки складання заповіту є прямим волевиявленням особи, тобто велику роль відіграє суб'єктивний чинник, то як діяти при виникненні суперечностей, на які міг не звернути уваги заповідач? Можливістю усунення цієї суперечності є відтворення у протоколі про оголошення секретного заповіту витлумаченого спадкоємцями змісту заповіту та відомостей про досягнення (чи недосагнення) між спадкоємцями згоди щодо цього. Але, це питання залишається відкритим та скоріше за все в багатьох випадках вирішується судом в індивідуальному порядку.

Одержавши інформацію про відкриття спадщини, нотаріус призначає день оголошення змісту заповіту, про що він зобов'язаний повідомити членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо їхнє місце проживання йому відоме. У разі, якщо місце проживання вищезазначених осіб невідоме, сповіщення відбувається через друковані засоби масової інформації.

Відкриття конверту та оголошення заповіту відбувається у присутності заінтересованих осіб та двох свідків, про що складається протокол із зазначенням змісту заповіту, який підписують нотаріус та свідки.

Протокол має містити відомості про:

- дату, час і місце його складення;
- дату посвідчення та прийняття на зберігання секретного заповіту;
- ПІБ осіб, що були присутні при оголошенні, у тому числі свідків;
- повідомлення осіб, які не з'явилися на оголошення секретного заповіту зокрема із зазначенням факту оголошення у друкованих ЗМІ;
- стан заповіту (наявність недоліків та виправлень);
- стан конверта, у якому зберігався заповіт;
- зміст заповіту;
- попередження свідків про відповідальність за шкоду, заподіяну ними внаслідок розголошення відомостей, що стали їм відомі у зв'язку з оголошенням секретного заповіту.

Згідно з п. 23 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» за наявності умов для одержання в нотаріальній конторі свідоцтва про право на спадщину вимоги про визнання права на спадщину судовому розглядові не підлягають. У разі відмови нотаріуса в оформленні права на спадщину особа може звернутися до суду за правилами позовного провадження [4].

У разі скасування секретного заповіту за заявою заповідача нотаріус повертає

заповідачу підписаний ним конверт, у якому зберігається секретний заповіт.

Таким чином, з огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що секретний заповіт зберігає свою таємницю навіть після його оголошення та у випадку його скасування. Вивчення даної теми є цілком актуальним, оскільки даний вид заповіту не є повністю нормативно закріпленим. Більшість роз'яснень та уточнень міститься в правових позиціях науковців, коментарях та наукових працях, підручниках, тощо.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право Підручник удвох томах. Том 1 За редакцією професорів В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеєвої, В.Л. Яроцького. Харків: Право. 2011. Т. 2. 656 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r56.pdf>.
2. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 №296/5 «Про затвердження порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
3. Кухарев О. Є. Спадкове право України // Навч. посібник. Київ: Алерта, 2013. 328 с. URL: http://kafedr.at.ua/_bd/2/217.pdf.
4. Кухарев О. Є. Окремі аспекти вирішення спорів щодо визнання права власності на спадкове майно. URL: file:///C:/Users/GOSNIK/Downloads/fjXg_bbhTktdaGq5-KikqjcUKNE8hoM.pdf
5. Жилінкова І.В. Актуальні питання спадкового права України (матеріали до семінару) / І.В. Жилінкова. - Х. : "Ксилон", 2009.

СЕКЦІЯ ІV. ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ

ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ, ВИГОТОВЛЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОФОТОГРАФІЧНИХ ПРИСТРОЇВ

Гапченко Кристина Олексіївна

старший судовий експерт

сектору почеркознавчих досліджень,

відділу криміналістичних видів досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ, Україна

Для визначення предмета технічної експертизи документів, виготовлених за допомогою електрофотографічних пристроїв, необхідно першочергово звернутись до поняття предмета судової експертизи. У спеціальній літературі автори дають велику кількість визначень поняття судової експертизи, однак кожен з авторів акцентує увагу на сукупності ознак, яка на його думку є найсуттєвішими.

А.Р. Шляхов вказував, що «кожен рід (вид) судової експертизи має свій предмет, тобто своєрідні фактичні дані (факти, обставини), встановлені шляхом дослідження матеріалів справи.» [1].

В «Енциклопедії судової експертизи» 1999р. надане наступне визначення поняття предмету судової експертизи: «предмет судової експертизи - фактичні дані (факти обставини), що встановлюються на основі спеціальних знань і дослідження матеріалів кримінальної та або цивільної справи.»[2]. Володіння спеціальними знаннями є обов'язковою вимогою до судового експерта, тому є й обов'язковою умовою проведення експертизи, з цього витікає, що фактичні обставини встановлюються тільки на основі таких знань.

В навчально-практичному посібнику «Експертизи у судовій практиці» зазначено, що «предмет експертизи повністю визначається питаннями, поставленими слідчим або судом» [3]. Питання, поставлені перед експертом, визначають напрям його дій і спрямовані на з'ясування саме тих фактів і обставин, що мають значення для справи. Необхідно відмітити додавання такого суб'єкта призначення експертизи як суддя, так як експертизи виконуюся не тільки в досудовому розслідуванні, а під час судового провадження.

У підручнику «Теорія судової експертизи» під редакцією О.Р.Россинської до

областей спеціальних знань додається мистецтво і ремесло, що є досить вагомим, оскільки при призначенні наприклад мистецтвознавчих експертиз, знання в цих сферах є вирішальними.

У підручнику «Криміналістика» за редакцією В.Ю. Шепітька зазначається, що «предмет експертизи визначається питаннями, поставленими перед експертом сторонами кримінального провадження, слідчий суддею або судом» [4]. Новим КПК України було запроваджено новий суб'єкт кримінального провадження – слідчий суддя [5]. Законодавством визначено можливість залучення експерта та призначення експертизи слідчим суддею та сторонами кримінального провадження [6].

В проекті Закону України «Про судово-експертну діяльність» [7] у визначенні предмету судової експертизи зазначається можливість експертної ініціативи. Це є важливо, оскільки експерт має право викладати у висновку відомості стосовно яких йому не були задані питання, але які мають значення для справи. Дане норма стала новацією і була закріплено з прийняттям Нового КПК України, в статті 69, п. 3 – права експерта .

Необхідно підкреслити зв'язок предмета експертизи з завданнями експертизи. Спочатку суб'єкт, аналізуючи матеріали справи, вирішує зміст фактів та обставин, що необхідно встановити під час експертизи, потім визначає коло завдань, що необхідно вирішити, і потім згідно завдань формулює необхідні конкретні питання.

С.Й Гонгало у своїй статті прокоментував недоцільність обмеження предмета судової експертизи кримінальними і цивільними процесуальними рамками. Спираючись на положення, закріплені у преамбулі Закону України «Про судову експертизу», зауважив, що законодавець свідомо не обмежив сферу судової експертизи, виходячи з того, що спеціальні знання все більш широко почали використовуватись у всіх сферах судочинства [8].

Проаналізувавши вищевикладені визначення поняття предмету судової експертизи, виокремивши його найбільш суттєві ознаки, можна визначити *предмет судової експертизи* як фактичні дані та обставини, що встановлюються під час експертного дослідження матеріалів справи, у будь-якому виді судочинства, на основі спеціальних знань у галузях науки, техніки, мистецтва, ремесла та ін., з метою вирішення поставлених перед експертом питань або у порядку експертної ініціативи, в передбаченому законом порядку.

Експертиза документів, виготовлених за допомогою електрофотографічних пристроїв, має комплексний характер і виконується в межах комплексної експертизи. Комплексна експертиза включає, як правило, технічну експертизу документів та комп'ютерно-технічну експертизу. За необхідності можуть залучатися матеріалознавці, для дослідження матеріалів документів.

Предметом експертизи документів, виготовлених за допомогою електрофотографічних пристроїв, є факти та обставини, що встановлюються під час дослідження документів, виготовлених за допомогою електрофотографічних пристроїв, мають значення для справи, з використанням спеціальних знань у галузях природничих та технічних наук, пов'язані з встановленням способу виготовлення,

дослідженням матеріалів документів, ідентифікацією електрофотографічних пристроїв, або окремих його вузлів та механізмів, встановленням типу, марки, моделі пристрою, на якому виготовлений документ та ін., з метою вирішення поставлених перед експертом питань або у порядку експертної ініціативи, в передбаченому законом порядку.

Список використаних джерел:

1. Шляхов А.Р. (1979). Судебная экспертиза. Организация и проведение. (с.7-8) Москва: Юрид. лит.
2. Аверьянова Т.В., Россинска Е.Р. (1999) Энциклопедия судебной экспертизы (с. 335). Москва: Юристъ.
3. Гончаренко В.Г. (2010). Експертизи у судовій практиці : наук. -практ. посіб. / за заг. ред.. – 2-ге вид., перероб. і допов. (с.63). Київ: Юрінком Інтер.
4. Шепітько. В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А... (2016). Криміналістика : підруч./ [та ін.]: за ред. В.Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. (с.406) Київ: Ін Юре.
5. Гловюк І.В. (2013). Слідчий суддя у кримінально-процесуальному доказуванні. Часопис Академії адвокатури України, (3), 1-6.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. № 4651-VI. (2012). Вилучено з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
7. Авдєєва Г.К., Прохоров-Лукин Г.В. (2013) Коментар до проекту закону «Про судово-експертну діяльність». Юрид. вісн. України. Законотворення, (35), 6-7.
8. Гонгало С.Й. (2010). Сучасний стан судової техніко-криміналістичної експертизи документів. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право», (2), с.6.

СЕКЦІЯ V. АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

HISTORY AND ACTIVATION OF AGRICULTURAL TERMS

Janonova S.B.

ass. Samarkand branch

Tashkent State Agrarian University, Republic of Uzbekistan

Abstract: *Terminology is the great important for every fields. In this article, we analyzed the basic principles of creating industry terminology (industry terminology) and tried to clarify the leading principles of terminology.*

Terminology is a set of terms of a certain industry of knowledge or production, as well as the doctrine of education, composition and operation of terms. The subject of the general theory of terminology is: to study the formation and use of special words, with the help of which knowledge accumulated humanity accumulated and transmitted; Improving existing terminological systems; Searches for optimal ways to create new terms and their systems; Searches for universal traits, characteristic of the terminology of different areas of knowledge.

At the beginning of the 30s of the 20th century, the terminology becomes the object of studying linguists. The successful development of theoretical problems of terminology contributed to the formation of a new scientific discipline "Terminology", designed to formulate the patterns of the creation and operation of terms and thermosystems. The founder of Russian scientific terminology is D.S. Lote. He first raised the question of the need to systematize, unification and standardization of terminology based on the theory of term developed by him. However, when the generally accepted theory appears in this field, sectoral terminology may be transformed into thermoslasting with more stringent rules for the selection of unified lexical units, and if there are two and more theories describing this area.

The thermosystem is a consciously constructed sign (tongue) model of a specific theory of a special area of knowledge or activity. The elements of the thermosystems are lexical units (words and phrases) of a certain language for special purposes, which is included in one natural language, and the structure as a whole is adequate to the system of special concepts reflecting this theory According to these provisions, the combination of innovative terms of modern agriculture is only terminology that is far from its signs of thermosystems. Most of the terminology is formed in new areas, together with the process of registration of the relevant area.

All industry terms are divided into several principles. The first such principle was

named, at the suggestion of Y.N. Marchuk, the principle of translated terminology. Usually it is used in cases when a new field of knowledge arises and begins to develop in any one country, and then its subject, theory (theories, if any), special concepts and, accordingly, terms are borrowed by another country or other countries.

The second principle of terminology formation is based on the use of native resources of the language in which they are created, and therefore this principle could be called the principle of self-reliance. However, due to the fact that the ways of creating terms here are very diverse, it can be called complex. The list of methods for creating terms includes all the methods traditionally mentioned in textbooks on terminology:

- semantic, based on the rethinking of commonly used lexical units and on intersystem (intralingual) borrowing of terms;

- various methods of term formation, including morphological and derivational;

- syntactic (creation of terms and phrases). The works of V.P. Danilenko, B.N. Golovin and R.Y. Kobrin, S.V. Grineva and others. The complex principle is considered on the example of the terminology of librarianship (see, articles and dictionary by I.M. Suslova).

The third principle is very specific; it is applied in a limited number of areas of knowledge and is hardly covered in the literature. The point is that the original lexical units, when used as terms, are not subject to metonymization or metaphorization. This fact takes place, for example, in the formation of political science with its terms *glasnost*, human rights, etc. Since common words and phrases are used in such lexical units, this principle can be called the principle of non-terminology terminology. To a certain extent, it is also used in the terminology of the ESC, for the most part when using the so-called borrowed terms, including agricultural terms, which are practically common lexical units: wheat, rye, cattle.

The fourth principle is used in complex and butt areas of knowledge. The compound of achievements of two or more areas of knowledge in one, the sphere of modern science, technology, social practice leads to the formation of a combined totality of terms, and in many cases the terms of the new region are twisted, organically combining the term one area. Therefore, the principle of formation (data of industry terminology can be called the principle of association, these are also the terminology of Agriculture, including data, a common economy and actually agricultural data. From here and the emergence of such phrases, In the process of constructing the thermosystemistic, some of these presenters can go to the category of terms, the other part remains within the terminology (the latter do not disappear if there are thermoslastic).

It is important that the terminology of the agricultural sector, like any industry terminology, includes all groups of terms; basic, related to those basic sciences that underlie the study area (expanded reproduction); attracted-related to related areas; main, characterizing Uzbek agriculture (farmer, peasant), derivatives arising from the main (wholesale price of grain); complex, combining two or more special concepts of agricultural terms (land plot); general scientific and general technical, necessary to ensure the completeness of terminology (costs; design); words of general semantics are supporting elements necessary for the creation of terms in the corresponding natural language (material, products) (see the methodology for dividing terminology in the works of V.M. Leichik and M.L. Makarenko). Taking into account the above considerations about the

incompleteness of the Agriculture terminology at the present stage, this article provides examples of the use of descriptive constructions in the absence of an adequate term. Terms, including industry-specific terms, can be classified according to various grounds - by content, by linguistic form, by function, by intralingual and non-linguistic features. All of these exclusionary classifications are important and necessary. At the same time, it is advisable to try to find some deep features of terms that underlie, on the one hand, the delimitation of terms from adjacent units, on the other hand, the division of the entire set of terms into groupings (types) according to these features. The most ramified is the linguistic classification of terms of a certain area, more precisely, a complex of linguistic classifications, which includes, first of all, a meaningful classification and at least eight formal-structural classifications (by individual linguistic structures), to which classifications by the source language and on the novelty of terms. Difficulty of linguistic analysis identified; units is that in recent years, the terminology in the field of agriculture has not been the subject of detailed study, and therefore one has to focus on works on the agricultural sector of Uzbekistan in general or related sections of the agricultural economy. Formal and structural types of terms in the Russian language have been the subject of many works, both linguists and terminologists, therefore there is no need to build a general classification of terms-words and terms-phrases, it is enough to show by examples which of the structures are actually found in the studied set of them. This is all the more expedient since not all structures of lexical units of the Russian language are used in the terminology of agriculture. The most elementary case is the use of simple (root) words, originally Russian and borrowed. In the terminology under consideration, there are quite a few of them: harvest, farm, village.

If the main special concept is constantly denoted by a two-word term, then derived concepts (most often these are specific concepts) are denoted by three-layer terms: agrarian economic relations, state food funds. This is how the question of terms consisting of two or three words is solved. But when we have before us nominative formations containing four or more words, and in works

R. Yu. Kobrin lists terms up to 17 words long - the thought involuntarily arises that these are nominative units that have not yet reached the required level of terminology.

We can say that these are not terms, but terminological combinations. If we remain on the first point of view, which the school of B.N. Golovin, then these units can be called, after him, terms of speech and strive to transform them into full-fledged terms of the language. If we recognize the second point of view as legitimate, then it is necessary to conduct a thorough analysis, which will allow us to see that with the help of these nominative units, not one, but several special concepts of a certain field of knowledge and or activity are designated, and these combinations of terms are constantly encountered, in the corresponding texts are reproduced, not produced in them. Combinations of economic and agricultural terms are an extremely frequent phenomenon, one might say - a specific feature of this terminology both in the sphere of fixation (in dictionary works) and in the sphere (spheres) of functioning (in texts of a different nature).

Additional classifications of terms in the area under consideration are: classification by origin (terms original words, borrowings, tracing papers and internationalisms, neologisms and archaisms (historicisms), agrarian and land transformations; slaughter

(herds).

Thus, the term can be any word that is given a clear definition, which defines the conceptable concept and rigidly limiting the conceptual sphere, providing isolation from the philistical meanings of the homonymous words of general vocabulary. The term can be an artificially created word.

References:

1. Basic principles of the formation of industry terminology // Actual problems of English linguistics and linguodidactics. Sat. scientific. works, vol. 2. - M. - Prometheus. - 2003. - S. 102-116
2. Mature term - mature terminology // Scientific and technical terminology. Scientific and technical abstract collection, issue 2. - M.- [VNIKI]. - 2003. - S. 47-49
3. Sources of formation and lexical and grammatical composition of agricultural terminology (SHT). // Bulletin of RTSU - 2005 No. 4 (12) - pp. 206-212.
4. Averbukh, K. Ya. General theory of the term / K.Ya. Averbukh, Ivanovo. 2004.
5. Superanskaya. A.V. General terminology: Questions of theory /. A.V. Superanskaya. N.V. Vasilieva. M: Science 1989.
6. Tatarinov V.A. History of Russian terminology, - M., 1995.
7. Reformatsky A.A. Thoughts on terminology. - In the book: Modern problems of Russian terminology. M., 1986.

СЕКЦІЯ VI. ХАРЧОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ

РИБНИЙ РЕСТОРАН ТА ІРЛАНДСЬКИЙ ПАБ З ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТРАВ З РИБИ ТА МОРЕПРОДУКТІВ

Бондар М.М.

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна

***Анотація.** З огляду на, що рибна продукція користується стабільним попитом серед населення України, доцільним є збагачення кулінарної продукції з риби та морепродуктів рослинними добавками, що містять харчові волокна, в тому числі клітковину. У статті визначено та досліджено інноваційні технології рецептури морепродуктів.*

Постановка проблеми та її зв'язок з актуальними теоретичними або практичними завданнями Дослідження відноситься до харчової промисловості, а саме до виробництва функціональних риборослинних страв. Моніторинг ринку функціональних продуктів харчування вказує на обмежений асортимент риборослинних продуктів, збалансованих за харчовою та біологічною цінністю. Традиційно рибні продукти займають одне із провідних місць у забезпеченні збалансованості харчування і за окремими характеристиками не мають на сучасному етапі альтернативної заміни.

Формулювання цілей статті. Вдосконалення існуючих рецептур кулінарних виробів шляхом їх збагачення комплексними рослинними добавками .

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. Маркетингові дослідження українського споживчого ринку показують, що стабільним попитом серед населення України користуються морепродукти, в тому числі кальмари. У м'ясі кальмарів міститься багато вітамінів, мінеральних речовин і мікроелементів - залізо, фосфор, кальцій, а також екстрактивні речовини, що сприяють виділенню шлункового соку і додають м'ясу кальмара своєрідний смак. [5, с. 129]

Доцільним є збагачення кулінарної продукції з риби та морепродуктів комплексними рослинними добавками, які є джерелом біологічно активних речовин, що поліпшують структуру виробів і їх органолептичні показники. Крім того, рослинні волокна володіють істотними перевагами в порівнянні з традиційними наповнювачами завдяки своїм високим водоутримуючим (ВУС) здібностям. [4, с. 93]

З фізіологічної точки зору клітковина сприяє гарній роботі травного тракту, розмноженню корисних бактерій в кишечнику і перешкоджає розмноженню

патогенних мікроорганізмів, а також сприяє виведенню з організму токсинів і шлаків. Особливо корисні продукти з підвищеним вмістом клітковини для людей, хворих на цукровий діабет, ожиріння і атеросклероз, так як вони знижують рівень глюкози і холестерину в крові.

Традиційно рибні продукти займають одне з провідних місць в забезпеченні збалансованості харчування і за окремими характеристиками не мають на сучасному етапі альтернативної заміни. Ліпіди риб представляють собою суміш моно, ди- і тригліцеридів. Особливість даних ліпідів в тому, що в їх складі присутні поліненасичені жирні кислоти, що роблять жири нестійкими. Через наявність подвійних зв'язків ненасичені жирні кислоти схильні до швидкого окислення при взаємодії з киснем повітря. [7]

Даний процес призводить до псування жирів, яке спричиняє зміну кольору, смаку і запаху, погіршення консистенції. Також руйнуються жиророзчинні вітаміни, зменшується кількість фізіологічно цінних поліненасичених жирних кислот. [3, с. 49]

На підприємствах масового харчування риба надходить живою, охолодженою, мороженою і рідше - солоною, а також у вигляді мороженого філе. Найціннішою вважають живу рибу. В ній повністю зберігаються всі поживні речовини. Страви, приготовлені з живої риби, характеризуються високою якістю. В підприємствах масового харчування живу рибу зберігають перед обробкою у ваннах з проточною водою або акваріумах.

Виклад основного матеріалу. Нами були проведені дослідження, мета яких - вдосконалення існуючих рецептур кулінарних виробів (биточків з кальмара і риби) шляхом їх збагачення комплексними рослинними добавками (заміна хліба вівсяної клітковиною і овочевими пюре).

Були розроблені наступні рецептури виробів:

- зразок № 1 - биточки з кальмарів і риби з заміною хліба на 100% вівсяною клітковиною;
- зразок № 2 - биточки з кальмарів і риби з заміною хліба на 50% капустою і на 50% вівсяною клітковиною;
- зразок № 3 - биточки з кальмарів і риби з заміною хліба на 50% картоплею і 50% вівсяною клітковиною;
- контрольний зразок (рецептура № 353) - биточки з кальмарів і риби.

Всі зразки були приготовлені за традиційною технологією і за технологією *sous vide* (теплова обробка продукту у вакуумній упаковці) з короткочасним попереднім обсмажуванням протягом 2-3 хв з подальшим їх заморожуванням і регенерацією. При приготуванні за традиційною технологією зразки після формування обсмажували протягом 7-10 хв і готували в пароконвектоматі 5 хв при температурі 250 ° С (режим «пар»). При приготуванні за технологією *sous vide* зразки після формування обсмажували протягом 2-3 хв, потім охолоджували і готували в пароконвектоматі 12 хв при температурі 70 ° С (режим «Пар»). [1, с. 54]

Зразки були досліджені за органолептичними показниками на основі традиційних методик з урахуванням коефіцієнтів значущості. За результатами оцінки можна зробити висновок, що практично всі вироби мають високі показники. [6, с. 36]

Проаналізувавши даний спосіб інновацій можна судити про те, що технологія *sous vide* дозволяє поліпшити органолептичні властивості виробів в порівнянні з традиційною технологією. Вироби, які пройшли заморозку і регенерацію, відрізняються більш низькими показниками, ніж зразки, виготовлені за технологією *sous vide*. Це пов'язано з тим, що при заморожуванні в результаті хімічних змін погіршуються деякі показники якості.

В результаті деструкції білка відбувається ущільнення структури продукту, випресовування вологи і розчинних в ній речовин, що призводить до зменшення маси готових виробів, однак метод *sous vide* дозволяє зменшити втрати по масі.

Структурно-механічні характеристики використовують для оцінки консистенції продукту як одного з основних показників його якості. Внесення комплексних добавок в фарш покращує його структурно-механічні властивості: сприяє гарному формуванню напівфабрикатів і надає соковитість готових виробів. При технології *sous vide* вироби виходять більш ніжними і соковитими.

При введенні комплексних добавок вироби збагачуються клітковиною, вітаміном С і мінеральними речовинами. Зольність у розроблених зразків вище, ніж у контрольного, завдяки хімічним складом вводиться вівсяна клітковина і овочі. Однак зольність у зразків з додаванням білокачанної капусти трохи вище в порівнянні з виробами, виготовленими на основі картоплі.

Це пояснюється більш багатим мінеральним складом капусти. В цілому зразки найбільш збагачені натрієм і кальцієм за рахунок овочевих добавок.

Зміст мінеральних речовин в зразках, приготованих за технологією *sous vide*, трохи більше, ніж в зразках, приготованих за традиційною технологією. Це свідчить про те, що в вакуумі мінеральні речовини зберігаються краще.

Всі зразки з комплексними добавками мають більш високий вміст клітковини, ніж контрольний зразок. Вміст клітковини в виробах становить більше 15% від рекомендованої добової норми, що підтверджує їх функціональність.

З результатів досліджень, ми визначили, що при введенні в зразки білокачанної капусти і картоплі збільшується вміст вітаміну С в порівнянні з контрольним зразком. Це пояснюється вітамінним складом вихідної сировини.

Також можна відзначити, що при використанні технології *sous vide* у зразків зберігається більша кількість вітаміну С, що пояснюється тим, що при приготуванні в вакуумі дотримується більш низька температура.

Основною вимогою якості продукції громадського харчування на сьогоднішній день є їх мікробіологічна безпека. Експериментально встановлено, що у всіх досліджуваних зразках не виявлено бактерій групи кишкової палички, *S. aureus* і патогенні мікроорганізми роду *Salmonella*, що свідчить про дотримання санітарного режиму при виробництві та вимог режиму зберігання (досліджувані зразки були упаковані в стерильні контейнери для транспортування). Найкращі показники є у зразків, приготованих за технологією *sous vide*, що підтверджує теоретичні дані про менше обміненія продукту при його приготуванні в вакуумі.

Для підтвердження функціональності розроблених виробів також застосовувалося математичне моделювання - проектування рецептурного складу продуктів. Співвідношення рецептурних компонентів було встановлено на підставі

органолептичних якостей, тому описана методика використовувалася для перевірки наявності в досліджуваних виробах функціональних властивостей. [2, с. 87]

Висновки. Процес удосконалення технології є безперервним, оскільки вітчизняна та світова наука постійно відкриває все нові властивості основних компонентів їжі і коректує їхню роль у життєзабезпеченні людського організму. На підставі знань про склад сировини і готової продукції розробляються науково обґрунтовані технології та асортимент продукції з урахуванням їх призначення.

Поступова заміна традиційного асортименту харчових продуктів на високоякісні продукти харчування шляхом розроблення науково обґрунтованих інноваційних технологій – важлива державна проблема сьогодення. Страва – поєднання продуктів харчування, які доведені до кулінарної готовності, порціоновані, оформлені та готові до споживання

Таким чином, за результатами даних досліджень розроблено технології нових кулінарних виробів з кальмара і риби з комплексними рослинними добавками з використанням інноваційної технології *sous vide*, що відрізняються високими органолептичними, структурно-механічними і фізико-хімічними показниками.

В ході проведення реологічних досліджень було виявлено, що внесені добавки поліпшують ВУС фаршів, а також зменшують щільність виробів, підвищують їх соковитість і зменшують втрати по масі. Проведені фізико-хімічні дослідження показали, що внесення добавок підвищує вміст мінеральних речовин, клітковини і вітаміну С в досліджуваних зразках при одночасному зменшенні їх калорійності.

Таким чином, розроблені рецептури і технології дозволяють розширити асортимент функціональних виробів з риби і морепродуктів.

Список використаних джерел:

1. ФАО. 2016 г. Состояние мирового рыболовства и аквакультуры в 2016 г. – Рим. – 216 с.
2. Спільна рибна політика ЄС : Регламент від 11.12.2013 № 1380/2013 // Офіційний вісник Європейського Співтовариства L354/22.
3. Gechbaia B. Coordination of process standartization and methodology of state regulation of agrarian sector / Gechbaia B., Vdovenko N. // Moambe. – 2016. – № 23. – С. 17–21.
4. Вдовенко Н.М. Роль «синьої економіки» в глобальному і національному розвитку / Н.М. Вдовенко // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми, перспективи : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 28–29 квітня 2016 р.). – Житомир : КІБІТ, 2016. – 136 с.
5. Хижняк Ю.А. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства / Ю.А. Хижняк, Н.М. Вдовенко // ScienceRise. – 2015. – № 2/3(7). – С. 20–26.
6. Вдовенко Н.М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу / Н.М. Вдовенко // ScienceRise. – 2015. – № 5/3(10). – С. 39–45.
7. Золотухін О. Рибництво: документальне оформлення. Облік вирощування товарної риби / О. Золотухін // БалансАгро. – 2011. – Ч. 3. – № 28(256). – С. 10–14

СУЧАСНИЙ СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИРОБНИЦТВА В КРАФТОВИХ ПИВОВАРНЯХ

Бондар М.М.

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

***Анотація.** У даній статті наданий огляд крафтового пива, що включає в себе докладні відомості і питання, що стосуються історії, інновацій, безпеки і впливу на здоров'я споживачів даного продукту. Термін «крафтова пивоварня» як правило застосовують до міні-пивоварні, яка виробляє невеликі обсяги пива за класичною технологією з використанням традиційної сировини, але при цьому, в процесі приготування додатково вносяться нетрадиційні інгредієнти.*

Постановка проблеми та її зв'язок з актуальними теоретичними або практичними завданнями. Виклад основного матеріалу. У багатьох країнах світу на крафтове пиво, зважаючи на невеликі обсяги - знижені ставки акцизного податку. Також слід зазначити, що в деяких країнах однією з важливих умов для крафтової пивоварні є її незалежність від інших учасників алкогольного ринку. Навіть при великій неоднорідності розмірів крафтових пивоварень в різних країнах їх кількість у світі становить близько 17 000.

Інновації у виробництві крафтового пива пов'язані з такими аспектами, як інгредієнти, вміст алкоголю, витримка і упаковка, а основними споживачами крафтового пива є молоді люди, з вищою освітою і середнім достатком. Як правило крафтове пиво не піддається фільтрації і пастеризації, тому даний напій містить в своєму складі багато корисних мікроелементів і сполук, при цьому термін зберігання крафтового пива невеликий.

Формулювання цілей статті. Грунтуючись на цьому, дана стаття направлена на те, щоб дати огляд декількох проблемам інновацій крафтового пива, включаючи інновації та тенденції розвитку в майбутньому, безпеку даного продукту і вплив на здоров'я споживача, характеристика потенційного споживача і його переваги .

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. Аналізуючи зміст наукових публікацій слід відзначити великий науковий інтерес вчених у всьому світі до крафтового пива.

Характеризуючи загальне уявлення про те, що таке крафтова пивоварня у всьому світі необхідно відзначити наступне. В американському визначенні крафтових пивоварень йдеться про те, що вони «Маленькі, незалежні і традиційні». Як правило, любителі крафтового пива шукають пиво, приготоване з місцевих сортів злаків і хмелю і вироблене майстрами-пивоварами з цікавою історією і прекрасним знанням місцевих інгредієнтів і культури пива, а не транснаціональною корпорацією.

Це мало на увазі, що крафтові пивоварні повинні бути невеликого розміру, широко поширені на територіях, щоб краще відображати їх використання і звичаї, а також крафтові пивоварні повинні персоналізувати класичні стилі пива, відрізняючись від інших виробників на дуже переповненому ринку, і зосередити свою увагу на невелику кількість. Найбільш популярними сортами крафтового пива є світлий ель та сезонне пиво.

Згідно з опитуванням, проведеним Alltech і The Journal of Brewers в 2016 році, в світі налічується понад 19000 броварень, і близько 17700 (94%) з них можуть вважатися крафтовими пивоварнями. Що стосується розподілу виробників крафтового пива по всьому світу, на США і Європу припадає 46% і 43% відповідно, за ними слідує Канада (4,5%), Південна Африка (4,5%), Австралія (3%), Японія (1,6%) і Нова Зеландія (1%).

Виклад основного матеріалу. Інновації в крафтовому пиві в основному стосуються таких аспектів, як сировинні інгредієнти, вміст алкоголю, витримка і упаковка, щоб привернути інтерес широкого кола споживачів. Що стосується виробництва промислового пива, то основними інгредієнтами крафтового пива є вода, ячмінний або пшеничний солод, хміль і дріжджі. [5, с. 28]

Щодо інгредієнтів і з урахуванням баварського закону про чистоту та інше національне законодавство, інновації проявляються в використанні нових сумішей зернових культур, вдосконалення існуючого зернового солоду, нових сортів хмелю, нових дріжджових культур, фруктів, овочів та інших ароматизаторів, з метою поліпшення зміни органолептичних показників продукту, персоналізувати пивний стиль або запропонувати новий стиль.

Наприклад, щоб задовольнити попит споживачів на нетрадиційне пиво, китайські крафтові пивовари використовують незвичайні інгредієнти, такі як квіти жасмину, чай улун і інші трави. В інших випадках в якості заміників хмелю використовувалися шавлія (*Salvia officinalis*), кульбаба (*Taraxacum officinale*) і кропива (*Urtica dioica*), але пиво, приготоване з перших і останніх інгредієнтів, було неприйнятно для більшості споживачів.

Хоча хміль використовується в дуже невеликих кількостях, але він багато в чому впливає на формування аромату і смаку пива. Сорти пива, які мали і все ще мають тенденцію до прискорення зростання ринку крафтового пива - це як раз ті, в яких органолептичні властивості, що передаються хмелем, відіграють провідну роль: це сорти пива з явно вираженим хмельовим смаком і ароматом, такі як Indian Pale Ale (IPA), Imperial IPA (ИРА) і New England IPA (NE IPA) з гіркотою від 30 до 100 IBU. Вони складають близько 20,3% всього крафтового пива. [4, с. 137]

Що стосується розробки дріжджів для крафтового пивоваріння, що набирають популярність тенденції крафтового пива включають: дослідження нових ефективних дріжджів *Saccharomyces cerevisiae*; створення синтетичних гібридів *S. cerevisiae* - *Saccharomyces non cerevisiae*, з дією, аналогічним дії табірних дріжджів; і застосування одних диких або відібраних дріжджів, які не є *Saccharomyces*. [3, с. 85]

Рішення використовувати не сахарміцетні дріжджі пов'язані з метою краще регулювати рН, вміст органічних кислот, летючих з'єднань і інших сполук, що

утворюються в результаті метаболізму дріжджів, таким чином змінюючи сенсорні характеристики одержуваного пива. Багато дріжджів, які не відносяться до *Saccharomyces*, були досліджені і успішно застосовані в крафтовому пивоварінні завдяки їх здатності зброджувати сусло й отримувати продукт з приємним смаком і вмістом алкоголю, в діапазоні ступеня алкоголю пива (від 4% до 9%). [6, с. 34]

Традиційно кисле пиво вироблялося шляхом спонтанної ферментації, що проводиться різними дріжджами, а також бактеріями. *Dekkera* / *Brettanomyces*, штами були виділені під час спонтанного бродіння на основі виробництва пива ламб'ік, і сьогодні вони є основними нетрадиційними дріжджами, використовуваними для виробництва кислого крафтового пива.

Вони здатні вносити свій вклад в загальний фруктовий або квітковий аромат завдяки своїй здатності синтезувати етилові ефіри і своєрідні з'єднання. Але при неправильному веденні пивоваріння штами *Dekkera* / *Brettanomyces* можуть бути причиною неприємних запахів, таких як «їдкий дим», «пластир» і «фекалії». [2, с. 56]

Штами *Dekkera* / *Brettanomyces* також демонструють здатність метаболізувати джерела вуглецю, що не засвоювані *Saccharomyces*, включаючи целлобіоза і декстрини, за рахунок ферменту β -глюкозидази. Щоб розширити кількість штамів, які використовуються у виробництві крафтового пива, інтереси декількох лабораторій і пивоварних заводів були зосереджені на диких дріжджах для характеристики їх здатності до бродіння пива і вибору штамів з бажаними броварними характеристиками.

У світлі цього, ферментація цукрів спостерігалася у штамів *Schizosaccharomyces japonicus*, *Hanseniaspora Vineae*, *Lachancea fermentati* і *L. thermotolerans*, а також *Wickerhamomyces anomalus*, що робить можливим їх використання в новій обробці кислого пива, відомим як «первинне сквашування». Таким чином можна уникнути використання молочнокислих бактерій, які замість цього необхідні в традиційному процесі кислого пива.

L. thermotolerans може виробляти фруктові ефіри і велику кількість молочної кислоти, що знижує рН. Його можна використовувати як при первинній ферментації для отримання кислот, так і при ферментації в пляшках для отримання більш високого вмісту вуглекислого газу і більшого утворення піни. *Torulaspora delbrueckii* також здатний виробляти квіткові і фруктові складні ефіри і вивільняти полісахариди, таким чином покращуючи смак, структуру пива і відчуття в роті.

Його можна використовувати окремо, послідовно або в змішаних культурах з *S.cerevisiae* або *Schizosaccharomyces pombe*. Ще одним цікавим видом дріжджів є *W. anomalus* (*Pichia anomala*), який може використовувати велику кількість джерел вуглецю, таких як пентози, гексози, ді-і полісахариди, деякі спирти, органічні кислоти, жирні кислоти і ароматичні вуглеводні. Ці дріжджі також здатні переносити екстремальні значення рН і температури і синтезувати етилацетат, з'єднання з сильною протигрибковою активністю.

Таку поведінку слід враховувати, коли *W. anomalus* користується в послідовних або змішаних культурах з іншими дріжджами. Ще одна цікава тенденція – виробництво крафтового пива шляхом ферментації дріжджів, виділених з сусла /

вина і тесту / хліба. Наприклад, штами *S. cerevisiae*, отримані з кустарної закваски, успішно використовувалися в якості закваски в процесі крафтового пивоваріння як в лабораторних, так і в пивоварних масштабах.

Пиво зазвичай не рекомендується вживати людям з непереносимістю глютену (глютенова хвороба), хоча при кип'ятінні і фільтрації суслу більшість білків випадає в осад і видаляється разом з відпрацьованим зерном. Відповідно до цих тверджень, зміст глютену в промисловому пиві, взятому з ринку в дослідженні, проведеному Guerdrum і Vamforth часто було нижче 20 частин на мільйон глютену, що є верхньою межею, чинною в США, Канаді і Європі, щоб вважати пиво безглютеновим.

Нові підходи до виробництва пива без глютену, виходячи з сировини, що містить глютен, включають ферментативну деградацію білків і пептидів глютену з використанням пептидаз, виділених з пророслих зерен злаків і грибів, і / або шляхом інокуляції молочнокислих бактерій. Крафтове пиво без глютену є особливою нішою, його обсяг повинен досягти 651,6 млн доларів в 2023 році і, напевно, це основна причина того, що статей, присвячених даному сорту пива, не так багато. [1, с. 87]

Нині на ринку мало крафтового пива без глютену, незважаючи на чимала кількість пацієнтів з глютенною хворобою.

Крафтове пиво без глютену, володіє приємними сенсорними властивостями, також може проводитися з рисом як унікальним джерелом цукру і без використання екзогенних ферментів.

Інновації також можуть стосуватися етапів пивоваріння. Класичний процес крафтового пивоваріння включає в себе наступні операції: солодження (пророщування злаків, таких як ячмінь і / або пшениця); затирання (Активация солодових α - і β -амілаз і протеази для розщеплення крохмалю і білків солоду і несоложених злаків на цукру, пептиди і амінокислоти); фільтрування (затор, рециркуляція) для відділення рідкого суслу від твердих залишків; сепарування (відділення нерозчинних компонентів); і стадії ферментації, які включають первинну ферментацію, витримку або вторинну ферментацію і повторну ферментацію, яка відбувається в темно-зеленому пиві. На відміну від промислового пива, багато крафтових сортів пива нефільтровані і непастеризовані, щоб зберегти аромат, що виходить від використовуваних інгредієнтів і стадії ферментації.

Проте, технології, такі як високий гідростатичний тиск (ННР) і гомогенізація надвисокого роздільного тиску (УНРН), можуть застосовуватися для зниження мікробного навантаження пива при дуже низькому нагріванні. Фактично, обробка ННР дозволяє підвищити температуру пива всього на 2-3 ° С / 100 МПа через адіабатичне тепло стиснення, тоді як при обробці УНРН температура може досягати 100 ° С, хоча і на дуже короткий час (0,2 с).

Імпульсивне світло - ще одна багатообіцяюча холодна технологія, здатна знизити кількість харчових мікроорганізмів, на основі його здатності випромінювати світловий спалах широкого спектру (від 200 до 1100 нм) з приблизно 25% в УФ-діапазоні.

Одна з найпомітніших тенденцій - витримка крафтового пива в бочках.

В процесі витримки протягом періоду від 6 місяців до 3 років, дубильні

речовини, які містяться в деревині бочок передають пиву ароматичні з'єднання, фенольні речовини, а також мікроорганізми, які впливають на їх кінцеві органолептичні властивості. Компоненти, пов'язані з дубом, включають: ванілін, що надає типовий ванільний аромат; сінапальдегід; бузковий альдегід, який окислюється до сірінгової кислоти і надає пиву в'язуче відчуття в роті.

Дана тенденція полягає у виробництві заявленого «ізотонічного» пива шляхом поєднання низького вмісту алкоголю (<0,5% об. / Про.) з ізотонічними властивостями, що дозволяє створювати нові напої з характеристиками, подібними спортивним напоям, але також багатими антиоксидантними сполуками.

Ще одна цікава тенденція, яка стосується крафтового пива, одержуваного через стійкий ланцюжок поставок, в який входить: ячмінь і хміль вирощені органічними методами; хміль не сушать і не обробляють; пиво не піддається ніякій обробці, навіть тій, яка підходить для поліпшення смаку, зовнішнього вигляду або стабільності продукту; етикетки не містять барвників на основі важких металів і, нарешті, пляшки використовуються повторно.

Висновки. З проведеного дослідження можна зробити такі узагальнення та висновки щодо джерел конкурентоспроможності на даному ринку. Ринок зростає як за рахунок переключення споживачів традиційного пива на крафтове, так і за рахунок появи нових споживачів через формування культури споживання пивних напоїв. Основний мотив споживачів – це нецінові характеристики товару, його смакові властивості, що дають змогу задовольнити потяг до нових вражень. Конкуренція на ринку у період його зростання є неінтенсивною і нецінковою. Виробники обмежені обсягами виробництва та відповідно, зосереджені на питанні смакових властивостей продукту, а отже, якості сировини та розробці нових рецептур.

На даному етапі розвитку ринку джерелами конкурентоспроможності є побудова широкої сітки збуту у відповідних закладах харчування, оскільки посередники, спрямовані на інтенсивний збут (мережі супермаркетів) – не відповідають характеру продукту.

Також джерелом конкурентоспроможності є технологи та нові рецепти продукту, розроблені ними на підприємстві, а також швидкість оновлення портфелю, оскільки споживачі схильні до зміни переваг та будуть пробувати нові смаки. Вибір товару є нераціональним, тому вадливу роль відіграватиме реклама, але комунікаційні канали мають бути спрямовані на цільову аудиторію, а це не масовий ринок. В подальшому виробники мають налагодити систему маркетингової інформації яка повинна передбачити можливість швидкого тестування нових розробок та отримання швидкої зворотної реакції.

Перелічені джерела конкурентоспроможності більше орієнтовані на роботу із споживачем, аніж на боротьбу із конкурентами, що є природнім на етапі розвитку ринку.

Список використаних джерел:

1. Ляшко К. Исследование украинского рынка пива: тенденции и прогноз [Електронний ресурс] / Ксения Ляшко // KOLORO - брендинговое агентство. – 2016. – Режим доступа до

- ресурсу: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/issledovanie-ukrainskogo-rynka-piva.html>.
2. рива.html.
 3. Василий Микулин о перспективах крафта в Украине [Электронный ресурс] // "Виноградарство и Садоводство. Технологии и Инновации" + "Напитки. Технологии и Инновации" - международный специализированный информационно-рекламный проект. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://techdrinks.info/ru/news/Beer-craft-open-next-door-osnovatel-ukraynskoho-kraftovoho-dvyzhenyua-vasylyu-mykulyn-o-perspektivakh-krafta-v-ukrayne>.
 5. Best Beers, Brewers, New Brewers By Country [Электронный ресурс] // RateBeer. – 2017. Режим доступа до ресурсу: <https://www.ratebeer.com/RateBeerBest/BestBrewers-Country2017.asp>.
 6. Аналіз ринку крафтового пивоваріння. // Дослідження, проведене Маркетинговим агентством «FEDORIV» для «Море пива». – 2016. <https://web.kpi.kharkov.ua/food/uk/2016/09/16/mizhнародnij-forum-pivovariv/>

СЕКЦІЯ VII. СОЦІОЛОГІЯ ТА СТАТИСТИКА

МАЪНАВИЙ ЭХТИЁЖЛАР – ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МЕЗОНИ

Жабборов Ж.А.

ҚаршиДУ таянч докторанти
Ўзбекистон Республикаси

Инсоннинг ҳар қандай фаолияти жуда мураккаб, кўп қиррали ва чигал муаммоларга бойдир. Чунки инсон ҳаёти давомида сиёсат юритади, санъат, адабиёт, илм-фан билан машғул бўлади, таълим жараёнларида қатнашиб, маданий ҳордиқ чиқариши мумкин. Шунингдек, у озиқ-овқат истеъмол қилиши, кейинишлари ва бошқа моддий эҳтиёжларини қондириши зарурдир. Инсон ҳаётида юзага келувчи эҳтиёжлар – уни яратувчанлик фаолияти билан машғул бўлишга ундайди. Инсоннинг яратувчанлик фаолияти икки йўналишда намоён бўлади: моддий ишлаб чиқариш ва маънавий ишлаб чиқариш (маънавий эҳтиёжларни қондиришга мўлжалланган маданий маҳсулотлар яратилади). Маънавий эҳтиёжлар моддийларига нисбатан янада ранг-барангроқ ва мураккаброқдир.

Маънавий ишлаб чиқариш фаолияти маънавий бойликларни яратиш ҳамда маънавий бойликларни ўзлаштириш, истеъмол қилишни, бу бойликларни ўзлаштирган ва ривожлантира оладиган авлодни тарбиялашни ўз ичига олади. Инсон маънавий фаолияти борлиқни аввало рационал амалий ва назарий билишга, зарур ҳолларда интуитив-ҳиссий, эвристик билишга, кашф этишга, қаратилганлиги маънавий ишлаб чиқаришнинг ёки ақлий меҳнатнинг, ижоднинг муҳим белгиларидан бири ҳисобланади. Бу жараён инсон маънавий онгини, дунёқарашини ўстириши, ривожлантириши билан бир қаторда ғоялар, билимлар, назариялар, бадиий образлар ва бошқа маънавий қадриятлар яратилиши орқали инсон маънавий эҳтиёжларини қондириш жараёнидир.

Маънавий эҳтиёж моддий эҳтиёжлар билан боғлиқ ҳолда ривожланади. “Маънавий эҳтиёжлар – давлат, жамият ва шахснинг барқарор турмушида моддий эҳтиёжлардан бошқа маънавий талаблар, манфаатлар ва эҳтиёжларини қондиришга бўлган интилишини ифодаловчи тушунча”, - дейилади маънавиятга доир асосий тушунчалар изоҳли луғатида. Маънавий эҳтиёжлар ижтимоий, сиёсий, фалсафий, илмий, ахлоқий, диний, ҳуқуқий ва бошқа йўналишларда аниқ намоён бўлади. Маънавий эҳтиёжларнинг қондирилмаслиги жамият барқарор ҳаётида турли бузғунчи ғояларнинг пайдо бўлишига олиб келиши, айрим ҳолларда давлат ва жамият ҳаётига жиддий хавф туғдириши мумкин. Шу сабабли маънавий эҳтиёжлар

тарзида намоён бўлган талаблар ва манфаатларни босқичма-босқич қондирилиши билан кўплаб мафкуравий-ижтимоий муаммоларни бартараф этиш мумкин.

Маънавий эҳтиёжларнинг қондирилиши шахс ва жамият ҳаётининг юксалишига сабаб бўлиб, уни тараққиётга йўналтиради. Чунки маънавий эҳтиёжларнинг моҳиятида, аввало, нарса ва ҳодисаларнинг, манфаатлар ва интилишларнинг ички энг муҳим ўзаро боғланишлари, уларнинг қонуний алоқадорлиги ифодаланади. Маънавий-маданий эҳтиёжлари ривожланган халқнинг моддий-ижтимоий талаблари, фаровон ва эркин турмуш кечиришга, илм-фан ва янги илғор технологияларга нисбатан талаблар ҳам юқори бўлади. Иқтисодиёти ривожланган халқнинг маънавиятни, илм-фан, адабиёт ва санъатни, турмуш маданиятини юксалтириш имкониятлари, маданий савияси юқори бўлади. Булар ўз навбатида демократик эркинликларни, фуқаролик жамиятини ривожлантириш имконини кучайтиради. Мустақиллиги таъминланган, хавф-хатардан ҳоли (хавфсизликка бўлган эҳтиёжининг қондирилиши) жамиятда яшаётган одамларнинг яратувчанлик қобилиятини ишга солиб тараққиётга эришиши осонлашади. Маънавий эҳтиёжлар шу нарса ва ҳодисаларни ташкил этувчи томонлар, боғланишларнинг, хусусиятларнинг намоён бўлиш шаклида кўзга ташланади. Унинг моҳиятида инсон билимга, камолотга интилиши, юксак идеалларга эргашиш орқали ўз-ўзини намоён этиши ва англаши юзага чиқади. Маънавий эҳтиёжлар жамият тараққиёти даражасини, ахлоқий идеалларини, мақсад ва манфаатларнинг қандай ғояларга йўналганлик характерини кўрсатади. У ўз моҳиятида ижодкорлик, бунёдкорлик ва яратувчанлик салоҳиятини жамлаган бўлиб, маънавий эҳтиёжларнинг қондирилиши жамиятнинг тараққиётига, ижтимоий, иқтисодий, сиёсий такомиллашувига восита бўлади.

Маънавий эҳтиёжлар юксак эҳтиёж ҳисобланиб, уларни қатор гуруҳларга ажратиш мумкин:

- яратувчанлик ва меҳнатга бўлган эҳтиёж. Меҳнатга бўлган эҳтиёж функционал эҳтиёж заминида шаклланади, бусиз, одам организмнинг нормал ривожланиши мумкин эмас. Функционал эҳтиёжлар ўз-ўзидан ва тўғридан-тўғри меҳнат эҳтиёжига айланиб қолмайди. Бу ҳолат меҳнат фаоллигининг намоён бўлиш формаси сифатида бошқа эҳтиёжларни, шу жумладан, билиш эҳтиёжларини қондиришга олиб келган тақдирда меҳнат эҳтиёжи келиб чиқади. Масалан, дурадгор ёғочга ишлов бериш техникасини билмасдан туриб буюм ярата олмайди. Кўпчилик одамлар меҳнат қилиши орқали ижод завқини туяди, лаззатланади. Бу эса моддий эҳтиёжининг маънавий эҳтиёжларга айланишидир.

- ўзлигини (миллий ўзликни) англашга бўлган эҳтиёж. Инсон учун энг қийин, мураккаб муаммо ўзлигини англаш ва қадрлашдир. Ўзини англаган одам, албатта, ўз қадр-қимматини билади, бундай кишилардагина бошқаларни қадрлаш ҳис-туйғуси ҳам кучли бўлади. Ўзликни англаш, аввало, насл-насабини, ҳаётдаги, жамиятдаги ўз ўрнини, ҳақ-ҳуқуқларини, масъулиятини, фуқаролик бурчини билиш демакдир.

Миллий ўзликни англаш – жамият ва Ватаннинг истиқболини таъминлаш учун киши томонидан у қандай имкониятларга эга эканлигини чуқур англаб, уларни юзага чиқариш учун ўзини сафарбар эта олишидир.

- билиш, билим олиш, билимларни эгаллаш ва улардан амалий фаолият жараёнида фойдаланишга бўлган эҳтиёж. Билиш – оламнинг инсон онгида инъикос этиши жараёни. Билишнинг маҳсули, натижаси билим бўлиб, ҳар қандай касбни эгаллаш фақат билим орқали рўй беради. Билиш ва билим олиш фақат инсонгагина хос бўлган маънавий эҳтиёж, ҳаётини заруриятдир. Маънавий соғлом одамда тинмай билим ва турли-туман ахборотлар олиб туриш эҳтиёжи мавжуд бўлади.

- ахлоқий маданиятга эга бўлиш ва уларни хулқ-атворда намоён этишга бўлган эҳтиёж. Ахлоқий эҳтиёжлар шахснинг ишлаб чиқариш фаолиятини рағбатлантириши, одамлар билан ўзаро муносабатини тартибга солиши, оилавий ҳаёт, турмушда хулқ-атворнинг ўрнини аниқ тайин этиши, жамият, табиат ва, умуман, ўз-ўзига муносабатини ҳам ифодалайди.

- диний-эътиқодий эҳтиёж. Дин, ахлоқ каби, маънавиятнинг бирламчи пойдевори ва мавжудлик шакллари билан биридир. Дин эътиқоднинг, дунёқарашнинг, бинобарин, маънавиятнинг фалсафа билан биргаликда концептуал негизини ва мазмунини ташкил қилади. Фалсафа – эътиқод, дунёқарашнинг илмий-рационал негизи, илмий-мантқиқий мазмуни. Дин эса кўпроқ эмоционал, руҳий ишонч негизи ва асотирий мазмунидир.

- эстетик-бадий ва бошқа эстетик қадриятларни яратиш ва англашга бўлган эҳтиёж. Эстетик тарбия манавий тарбиянинг муҳим йўналишлари ва шакллари билан биридир. У инсонда гўзалликка, оламни “гўзаллик қонунлари бўйича” қайта яратишга интилишни тарбиялайди. Инсоннинг моҳиятли белгиларидан бири – моддий ва маънавий эҳтиёжлари юксалдиган мавжудот эканлигидир. Эстетик эҳтиёжлар – уйғунликка, гармонияга, симметрияга интилишга, буюмларни қулай ва бежирим қилиб ишлашга уриниш, табиатга тақлидан куй тўқиш, рақсга тушиш, хиргойи, хониш қилиш, сурат чизиш ва шу каби гўзалликлар яратишга интилишни шакллантирган.

- ижод қилишга бўлган эҳтиёж. Ижод – инсоннинг янгилик яратишга қаратилган конструктив фаолияти. Ижод жараёнида инсон руҳиятининг ҳиссий (ҳиссий қабул қилиш, идрок, тасаввур, туйғу, иштиёқ ва ҳ.к.), рационал (ақл, англаш, фаросат, диққат, хотира) ва нораціонал (интуиция, руҳий кўрсатма ва шу кабилар) унсурлари ўзаро фаол муносабатда бўлиб, бунда тадқиқотчининг билими, малакаси, тажрибаси ва истеъдоди намоён бўлади. Ижод қилиш ҳам яратувчанликнинг бир кўриниши бўлиб, маънавий маҳсулотлар яратиш фаолиятидир. Адиб, шоир, рассом, ҳайкалтарош, наққош, кўшиқчи, раққос, режиссор ва бошқа ижод аҳли вакиллари ўзлари яратаётган маҳсулотни “давр талаби”ни ҳисобга олган ҳолда яратади.

- ҳунар эгаллашга бўлган эҳтиёж. Инсон учун энг муҳим нарсалардан бири ҳунар эгалламоқ. Ҳар қандай нарсанинг моҳиятини англаш, жаҳондаги воқеаларнинг яхши-ёмон томонини билиб олиш, одамларнинг қадр-у қимматини тўғри тушуниш, оиланинг фаровон яшашини тўғри ташкил қилиши, ҳар томонлама мукамал инсон бўлиш учун ҳунар ўрганиш, ҳунарли бўлиш инсон учун зарурий эҳтиёждир.

Ташқи муҳит таъсирида шаклландиган инсоннинг ташқи туйғулари билан бирга яна тарбия туфайли камол топадиган ижтимоий туйғулар: масъулиятлилик,

инсонийлик, кишиларга муҳаббат, ахлоқийлик ҳамда эстетик диди ёрдамида инсон ўзининг маънавий эҳтиёжларини таркиб топтиради.

Тафаккур ва ижодий хаёл ҳам туйғулар сингари маънавий эҳтиёжларни шакллантирувчи асосий мезон ҳисобланади. Чунки ижодий хаёл ёрдамида инсонлар фикрлар, қарашлар, ғоялар, назариялар учун пойдевор яратади. Масалан, рассомлар, шоирлар, мусиқачилар ва бошқалар ижодий хаёлида олдин ғоя сифатида пайдо бўлган машҳур санъат асарлари кейинчалик инсонлар маънавий эҳтиёжларини қондирувчи манбага айланади.

Хулосага қилиб айтганда, шахснинг маънавий эҳтиёжи кўп жиҳатдан жамиятнинг маънавий, моддий тараққиёти даражасига боғлиқ равишда намоён бўлади. Шахснинг маънавий эҳтиёжи маънавий қизиқишни вужудга келтиради, у шахс фаолияти жараёнида намоён бўлади ва натижада, маънавий қадрият юзага келади. Маънавий қадрият, ўз навбатида, юқори маънавий эҳтиёжнинг қарор топишига асос бўлади. Маънавий ривожланишнинг бу айланиш даври узлуксиз давом этади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт матбаа уйи, 2009. -325 б.
2. Эркаев А. Маънавият – миллат нишони. Т.: 1997, -188 б.
3. Эркаев А. Маънавиятнинг уч қонуни. “Тафаккур” журнали. 2017, №2, 20-26 б.
4. Умаров Э., Абдуллаев М. Маънавият асослари. “Чўлпон номидаги нашриёт – матбаа ижодий уйи” Тошкент – 2006

СЕКЦІЯ VIII. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ ГРАМАТИЧНИМИ ЗАСОБАМИ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Мощенко Юлія Геннадіївна

здобувач вищої освіти філологічного факультету

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, Україна

Науковий керівник: Будко Анжела Василівна

канд. пед. наук,

доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, Україна

Національно-культурні особливості прояву емоцій і засоби їх вираження в різних лінгвокультурах викликають останнім часом великий інтерес дослідників. Однак при вивченні емоцій основна увага, як правило, приділяється лексико-фразеологічним і просодичним засобам мови, а також знаків невербальної комунікації. Граматичні засоби при цьому часто випадають з поля зору дослідників, хоча вони також мають емотивний потенціал - можуть передавати різні емоції мовця і чинити певний емоційний вплив на співрозмовника. Мета даної статті - розкрити цю тезу на прикладі англійської мови і показати необхідність врахування граматичних засобів вираження емоцій. Виявлення та розпізнавання емотивної імплікатури, тобто імпліцитного емотивного змісту, яке закодовано в висловлюванні говорить, є необхідною умовою успішної міжкультурної комунікації та еквівалентного перекладу. У статті будуть узагальнені і систематизовані раніше описані факти, які будуть доповнені новими спостереженнями. У центрі уваги модальні дієслова і вирази, нетрадиційне вживання дієслівно-часових форм і діалектів, інверсійний порядок слів та ін. Матеріалом дослідження послужили підручники англійської мови, книги з граматики, словники, тексти художніх творів. Отримані дані були піддані контекстуальному, дефінітивному, прагматичного, дискурсивного, лінгвокультурологічний і порівняльний аналіз.

Ключові слова: емоції, емотивна імплікатури, граматичні засоби, англійська мова.

Останнім часом емоції і засоби їх вираження піддаються самому всебічному дослідженню і знаходяться в центрі уваги багатьох вчених. Вони досліджуються в психолінгвістичному, лінгвокогнітивному, лінгвокультурологічному, прагматичному та інших аспектах. Серед численних функцій мови вчені виділяють

емотивну функцію - функцію передачі різноманітної емоційної інформації.

Великий інтерес, як в науковому, так і в методичному плані, представляє вивчення етнокультурних особливостей прояву емоцій і засобів їх вираження в різних мовах.

Незалежно від відмінностей категорія емотивності представлена у всіх мовах і на всіх рівнях його системи. Однак не всі вони досліджені досить глибоко. Тим часом розуміння емоцій співрозмовника, їх адекватна інтерпретація, вміння вивести приховані смисли з прямого значення висловлювання, розрізнити ставлення мовця до того, про що він повідомляє, є важливою частиною комунікативної компетенції, яка необхідна як для успішної міжкультурної комунікації, так і для перекладацької практики.

Різні мови мають різні засоби і різні способи передачі емоційної інформації, це стосується як кількісного, так і якісного аспектів. Англійська мова, наприклад, є в більшій мірі раціональною, ніж емоційною, вона володіє меншим набором мовних засобів вираження емоцій, ніж багато інших мов, включаючи російську.

Можна припустити, що в них немає великої потреби, оскільки однією з особливостей англійської комунікативної культури є емоційна стриманість. В англійській культурі не вітається відкритий прояв емоцій, стриманість і самоконтроль вважаються основними рисами гідної поведінки. Можливо, тому емоції в англійській мові часто виражаються імпліцитно, що не завжди легко відчуті представникам російської лінгвокультури, для яких відкрите вираження емоцій, навпаки, є однією з найважливіших культурних цінностей.

До імпліцитних засобів передачі емоційної інформації в англійському дискурсі відносяться кошти граматики, серед яких можна виділити модальні дієслова і вирази, відхилення від традиційних граматичних норм, порушення порядку слів і ін.

Модальність, як відомо, виражає різні види відношення висловлення до дійсності, а також різні види суб'єктивної оцінки повідомляемого. Категорія модальності виражає відношення мовця до того зв'язку, який встановлюється ним же між змістом даного висловлювання і дійсністю. При такому підході вона тісно пов'язана з прагматикою, що вивчає взаємодію між мовцем і слухачем в різних ситуаціях спілкування.

Як функціонально-семантична категорія модальність носить універсальний характер і належить до числа основних мовних категорій. Категорія модальності, будучи універсальною, має свою етнокультурну специфіку, яка проявляється як в оформленні даної категорії, так і в спектрі переданих значень.

Англійська мова відрізняється розвиненою системою модальності, яка відображає особливості світобачення та світосприйняття англійців. Вона складається з різноманітних мовних одиниць, здатних передавати різні, часом досить тонкі відтінки значень, ледве відчутні представниками російської лінгвокультури.

Крім таких значень, як повинність, необхідність, заборона, дозвіл, можливість і ін., одиниці модальності часто висловлюють емоційне ставлення мовця до того, що повідомляється.

Крім модальності, емоційність в англійському дискурсі часто виражається за

допомогою відхилення від традиційних норм граматики, тобто від основних правил вживання тих чи інших граматичних форм або синтаксичних конструкцій.

Слід зазначити, що «нетрадиційне вживання» або «відхилення від традиційних норм» розуміється нами вельми умовно і відображає погляд з боку, тобто ставлення до даних явищ не носіїв англійської мови. Насправді мова йде, скоріше, про додаткові значення тих чи інших граматичних форм, їх емотивний потенціал, що розкривається в дискурсі.

На наш погляд, відхилення від норми є не стільки її порушенням, скільки сигналом до пошуку імпліцитного смислу, в даному випадку до пошуку емоційної імплікатури, під якою ми розуміємо імпліцитний емотивний зміст, який закодовано в висловлюванні мовця. В даному випадку відбувається зміщення фокусу з граматики на прагматику, з того, що сказав мовець, до того, що він хотів сказати. Аналіз показав, що подібними сигналами можуть бути: нетрадиційне вживання дієслівно-часових форм, допоміжних дієслів, деяких говірок, порушення порядку слів у реченні та ін. Дані випадки також тісно пов'язані з модальністю.

Ця стаття несе вельми узагальнений характер і стосується потенційної можливості граматичних засобів висловлювати ті чи інші емоції, оскільки реалізують вони свій потенціал тільки на функціонально-прагматичному рівні і остаточний висновок про характер виражаємої емоції можна зробити лише в конкретній ситуації спілкування і з урахуванням невербальних засобів комунікації.

Список використаних джерел:

1. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке // Избр. тр.: Исслед. по рус. грамматике. Москва, 1975. Т. 2. С. 38—79.
2. Гордон Е.М. Грамматика современного английского языка. (A Grammar of Present-day English) Москва 2005
3. Ирисханова О.К. Игры фокуса в языке. Семантика, синтаксис и прагматика дефокусирования. Москва: ЯСЛ, 2014.
4. Жигадло В.Н., Иванова И.П., Иофик Л. Л. Современный английский язык. Москва 2004
5. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград: Издательство «Перемена», 2001.
6. Ларина Т.В. Выражение эмоций в английской и русской коммуникативных культурах // Язык и эмоции: личностные смыслы и доминанты в речевой деятельности: Сб. научных трудов. Волгоград: Издательство ЦОП «Центр», 2004. С. 36—46.
7. Ларина Т.В. A smile opens many doors: эмоции в коммуникации и переводе // Мосты. Журнал переводчиков. 2006. № 4 (12). С. 50—55.
8. Филимонова О.Е. Язык эмоций в английском тексте (когнитивный и коммуникативный аспекты). Санкт-Петербург: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2001.
9. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж: Воронеж. гос. ун-т, 1987
10. Pavlenko A. Emotions and the body in Russian and English / Pragmatics & Cognition 10:1/2 (2002), John Benjamins Publishing Company. P. 207—241.

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ВЕРИФІКАЦІЯ

Щербак Олена Володимирівна

ORCID ID: 0000-0003-3097-7878

кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Україна

У сучасній лінгвістичній практиці застосовується чимало підходів до визначення стратегій впливу в різномірних дискурсах, у т. ч. і кінодискурсі. Виняток допоки становить нейролінгвістичний ракурс диференціації стратегій впливу, попри доведений учений факт, що «використовуючи специфіку аналітичної реконструкції зовнішньої інформації півкулями головного мозку, репрезентативну фільтрацію та диференційованість обробки інформаційних гештальтів, а також її синестезійний характер, можна програмувати здійснення впливових корекцій» [1]. У наших попередніх розвідках з опертям на теоретичні постулати нейрофізіології, нейропсихології та, зрештою, нейролінгвістики запропоновано стратегії впливу, що актуалізуються в межах кінодискурсу, поділяти на дві категорії – *стратегії-каталізатори* та *стратегії-інгібітори*, причому перші дефінуємо як модель комунікативної поведінки адресанта, що об'єктивується у вербальний та / або невербальний спосіб із метою змінити комунікативну поведінку адресата шляхом повідомлення йому нової, раніше не відомої інформації (відповідно до каталітичної дії глютамінової кислоти), а другі – як модель комунікативної поведінки адресанта, що також може об'єктивуватися у вербальний та / або невербальний спосіб із метою змінити комунікативну поведінку адресата, проте вже шляхом повідомлення раніше засвоєної інформації (відповідно до інгібуючої дії гамма-аміномасляної кислоти). Однак відповідні дефініції потребують експериментальних підтверджень, що вказує на актуальність пропонованої розвідки й окреслює її цільовий праксис.

Для верифікації сформульованих вище тверджень ми вирішили звернутися до нейромаркетингової техніки вилучення метафор Дж. Залтмена (ZMET) (детальніше див. у [3]). Сутність нашого експерименту полягала в отриманні реакцій у вигляді метафор і метафоричних висловлень на текстові фрагменти публіцистичного кінодискурсу з подальшим з'ясуванням належності відповідей до категорій загальнономовних чи індивідуальних метафор. Учасниками експерименту стали 50 студентів Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (27 осіб жіночої статі та 23 особи чоловічої статі), яким пропонувалося переглянути 10 фрагментів з українського публіцистичного фільму «Томос для України» (ТК «ICTV», 2019 р.) та відповісти на питання (з варіантами відповідей, де перший варіант містив загальнономовну метафору, а другий – індивідуально-авторську) до кожного

фрагменту, сформульовані в такий спосіб:

1. Яка з наведених метафор найбільшою мірою виражає тему фрагменту фільму?
2. Яка з наведених метафор найбільшою мірою виражає ідею фрагменту фільму?
3. Яку метафору Ви використали б, рекомендуючи цей фрагмент для перегляду іншим людям?

Відомо, що «для загальнономовних метафор характерним є експресивно-сміслові наповнення, тоді як індивідуальні метафори сповнені експресивно-емоційними елементами» [2]. Керуючись цією істиною, ми вирішили текстові фрагменти, на які респонденти реагували більшою мірою загальнономовними метафорами, зараховувати до актуалізаторів стратегії-інгібітор, а текстові фрагменти, більшість реакцій на які мала форму індивідуальних метафор, – до стратегії-каталізатор.

Обробляючи дані, ми також помітили, що стратегії-інгібітори здебільшого наявні у текстових фрагментах, що становлять собою зачин кінофільму, а стратегії-каталізатори мають місце в його основній частині, кульмінації та розв'язці.

Отже, часткове використання нейромаркетингової техніки вилучення метафор Дж. Залтмена вможливило верифікувати ідею про доцільність поділу стратегій впливу на стратегії-каталізатори та стратегії-інгібітори. Проведене дослідження, зрештою, не лише вказує на впливовість кінодискурсу як такого, а й доводить перспективність нейролінгвістичних досліджень для медіа сфери та сфери кіновиробництва.

Список використаних джерел:

1. Ковалевська А. В. (2017) Сугестія та сугестивні тексти: витоки і специфіка. Одеська лінгвістична школа: у просторах інтерпретацій : колект. моногр. / за заг. ред. Ковалевської Т. Ю. Одеса : ПолиПринт, 239–247.
2. Стретович Т. П. (2018) Класифікаційне розмаїття видів метафор. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Сучасні тенденції розвитку мов*, (16), 232–239.
3. Hancock Ch. & Foster C. (2019) Exploring the ZMET methodology in services marketing. *Journal of Services Marketing*, (8), 1–11.

СПЕЦИФІКА ЕПОНІМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Демиденко Дарія Сергіївна

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Хаджи Анна Юріївна

ORCID ID: 0000-0002-7140-0314

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вивчати англійську мову одночасно і важко, і цікаво, особливо якщо не просто зазубрювати слова, а намагатися розглянути їх більш ґлибоко. Дійсно, ми зустрічаємося з величезною кількістю слів, але найчастіше навіть не замислюємося, як вони виникли, тому що не відчуваємо зв'язку з вихідним об'єктом. А між тим, значний пласт англійської лексики складають власні імена, які перейшли в групу імен загальних. Такі слова називаються епонімами.

Мета даної роботи – провести аналіз, дослідити характеристику та структуру англійських епонімів у різних сферах, а також розглянути словотворчі засоби, за допомогою яких утворюються такі терміни.

Термін «епонім» має грецьке походження і означає «той, що дає ім'я». Отже, епонім – це ім'я особи, яке переноситься на предмет, явище чи поняття, до відкриття якого ця особа має безпосереднє відношення. В англійській мові дуже багато епонімів, які охоплюють різні групи та категорії слів [1].

Багато слів в англійській мові походять від прізвищ людей. Тобто чийсь винахід, відкриття, яскраво виражена якість характеру, а іноді і погана слава зробили цю людину настільки відомою, що його ім'я стає частиною мови.

Коли власні імена набувають достатньої популярності у суспільстві і стають настільки широковживаними, що зливаються з мовою і починають виконувати функцію узагальнення, то вони переходять в розряд імен загальних, а ім'я власне, входить в структуру епоніма, робить його хранителем історії та культури народу.

Так, наприклад, яблучний пиріг «шарлотка» (charlotte, apple pie) походить від королеви Шарлотти, яка самостійно виготовила солодкий пиріг з яблук, залитих вершковим кремом (Queen Charlotte (1744-1818) – дружина англійського короля Георга III і бабуся королеви Вікторії).

Поява слова «бойкот» (boycott) безпосередньо пов'язано з відставним капітаном британської армії Чарльзом Каннінгамом Бойкотом (Charles Cunningham Boycott). У 1880 році, будучи керуючим маєтку в Ірландії, він накликав на себе гнів працівників, відмовившись збільшити їм зарплату. Образа місцевих на нього була такою сильною, що з ним просто перестали спілкуватися – і це виявився перший в історії бойкот. Перетворюючись в загальне, власна назва може перестати бути іменником і перейти в іншу частину мови. Наприклад, to boycott – дієслово бойкотувати.

Джон Дальтон, англійський лікар, досліджував такий дефект зору, як дальтонізм, яким страждав і сам. На честь нього це явище і названо «дальтонізм» (daltonism). Всім відомі терміни садизм (sadism) і мазохізм (masochism) теж поповнили словниковий склад багатьох мов завдяки відомим Маркізу де Саду і Леопольду Захер-Мазоху. А сенатор Джозеф Маккарті, який за часів Холодної війни вишукував серед американських громадських діячів комуністів, створив сприятливий ґрунт для появи терміна «Маккартизм» (McCarthyism), який позначає переслідування людей за політичними мотивами без достатніх причин і доказів [2].

Англійська література подарувала мові безліч яскравих, виразних образів, які увійшли у повсякденну мову. Багато імен персонажів стали загальними словами, позначаючи людину – носія певних властивостей. Таким чином, епонімом є специфічним пластом англійської лексики і суттєво збагачує її структуру. Тому процес формування епонімом зберігає свою активність і актуальність і в даний час.

Список використаних джерел:

1. Арнольд И.В. (1996) Лексикология современного английского языка. М.: Высшая школа
2. Епоніми. Вилучено з: <https://opentalk.org.ua/langstory/eponimy/>

СЕКЦІЯ ІХ. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

FORMING THE COMPETENCE OF MANAGEMENT ACTIVITIES IN THE COURSE OF TEACHING TEACHERS

M.M. Akhmedo

*Territorial Center for Retraining and Advanced Training of Public Education
of Fergana region, Republic Of Uzbekistan*

Z.A. Teshaboyev

*Territorial Center for Retraining and Advanced Training of Public Education
of Fergana region, Republic Of Uzbekistan*

Implementing the main goal of the world community is the need to educate the younger generation, further develop the younger generation, and further develop the education system in terms of the degree of management activities in terms of management activities. This requires a higher high responsibility from the General Secondary School of Education, to carry its competent levels of competence by constantly working and continuous advanced skills.

Participating in the national trainer's system of training in the country on the implementation of the Republican training systems based on modern requirements, ensuring the implementation of these tasks is reflected in the government regulatory documents [1-3].

In particular, research institutes in the world's leading research centers and the formation of the skills of the general secondary school teachers in the field of advanced training institutions, including University of London (UK), Vulongogog The University (Australia), Tokyo Pedagogical University (Japan), Moscow State University is carried out at the Department of Training Center.

Scientific and theological solutions of communications related to the human factor through the context of the context of the spiritual and educational process reflected in the world community (in the landscape) identified with the use of the information. It also established to improve the quality assignment in higher education institutions by improving the pedagogical skills of professors and teachers in the higher education system of our country [1-5].

Currently, in some countries, the Department of Management Training carried out at Moscow State University, in our country, through the higher education system; a mechanism is a mechanism in higher education in higher education.

However, no country's education system does not have a higher education personnel training institution. The head of the specialist staff formed in the team during its operation. Therefore, in recent years, special attention paid to the implementation of the competence of science teaching through the development system of the problem of further improving the competence of management. In dealing with this problem, teachers are required to have high professional potential, pedagogical skills and human qualities. Teachers have obtained a number of scientific research in the field of improving the competence of management activities and forming skills [6-11]. As mentioned above, there is no higher education in the education system, as a school principal today, which is the principal of the school, and the district, will only be impressive on the activities of the leaders who worked by the district.

In such cases, the formation of the teacher's guidance is important, in some cases, learning, learning, and reaction to the content of the problems, strengthen personal relations, and are concentrated.

In fact, the teacher's management began in the course process and the process of this group. In this process, preliminary rules on the teacher's management will begin to form.

It known that in the advanced system, the audience is listening to sciences on pedagogy, psychology, social and governance theory, and informed of science and technology in recent years. In this way, the teacher – a listener will have some information as a teacher and a class leader, as well as a sense of responsibility for teaching at the listener. This is the main factor in further development of the competence of the teacher's management activities.

During the training, the teacher's management activities aimed to study and analyze the competence and analysis of the competent development of the teacher management activities [9-12].

When determining the solution to this problem, the science teacher is required to know the tasks:

- The teacher with modern knowledge is the knowledge of the knowledge of the identity and ways to overcome them;
- Integration of modules and knowledge of their individual properties;
- The knowledge of the basic competence of students in increasing the efficiency of students and the content of general competencies;
- Knowledge of the teacher's privacy and professional competence and it is necessary to know to apply during the course of the course.

Finding a positive solution to these problems depends on the level of management activities and professional competence of the Teacher's group management. This requires teachers to have a comprehensive competence, as well as the basis of innovative approaches to the topic of the subject, as well as the high level of competence of the activities of a group of students, as well as modern requirements [13-18].

Finding a positive solution to these problems depends on the level of management activities and professional competence of the Teacher's group management. This requires teachers to have a comprehensive competence, as well as the basis of innovative approaches to the topic of the subject, as well as the high level of competence of the activities of a group of students, as well as modern requirements.

References:

1. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated September 5, 2018 No. PF-3931 "On measures to introduce new principles of governance in the public education system".
2. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated February 7, 2017 No PF-4947 "On Action Strategy for the further development of the Republic of Uzbekistan".
3. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated September 5, 2018 No PF-5538 "On additional measures to improve the system of public education".
4. Djuraev R.K., Turgunov S.T. Education Management. Tashkent: publishing house Voris-Nashriyot, 2012. pp. 167.
5. Akhmedova N.K. Heads of General Secondary Schools Theory and Performance of Management Activities of Management Activities: Monograph. Tashkent: Science, 2013. pp. 109.
6. Mirqosimov M. Theoretical and pedagogical bases of school management. Tashkent: Teacher, 1995. pp. 159.
7. Ahmedov M., Solajirov I., Nosirov N. The role of competencies in creating innovative learning environments. World Social Science. Scientific-practical journal. Moscow. № 3. 2018.
8. Telafoev Z., Akhmedov M., Khojakibbarova G. International Scientific Journal "Grail of Science" №4 Traven, 9 April 2021 Italy (Venice). pp. 475-477.
9. Rajapov V., Telafoev Z., Akhmedov M. // Using organizational and innovative classroom-class forms. Fergana region HTXQUM, 2021. Methodical recommendation. April 7, 2021, Protocol No. 9.
10. Axmedov, M. M., Hojkarimova, G. T., Boybabayev, R. H., & Safarova, G. M. (2021). Supporting innovative approaches in the education system. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(1), 38-41.
11. Авазбоев, А., & Хожикаримова, Г. (2019). СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КРЕАТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ. *Вестник науки*, 5(6), 150-153.
12. Hojkarimova, G., & Safarova, G. (2020). O'QUVCHILAR IJODKORLIK FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI. *Збірник наукових праць ЛОГОС*, 56-58.
13. Mamadalyevich, A. M., Tadjalyevna, X. G., Khasanboyevich, B. R., & Makhmadyevna, S. G. (2021). Fundamentals Of Development Of Creative Abilities Of Students In Professional Training. *The American Journal of Applied sciences*, 3(01), 54-57.
14. Hojkarimova, G., Safarova, G., & Razzoqov, B. (2021). TA'LIM JARAYONIDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV. *Збірник наукових праць SCIENTIA*.
15. Ахмедов, М., & Хожикаримова, Г. (2021). Ўқитишнинг сифати ва таълим-тарбия самарадорлигини оширишда инновацион характерга эга бўлган инновацион дарс шаклларидан фойдаланиш. *Общество и инновации*, 2(2), 1-7.
16. Ахмедов, М. М., & Хожикаримова, Г. (2021). ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИ АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ШАКЛАРИ. *Scientific progress*, 2(3), 94-100.
17. Teshaboyev, Z., Ahmedov, M., & Hojkarimova, G. (2021). TALIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR. *ГРААЛЬ НАУКИ*, (4), 475-477.
18. Hojkarimova, G. T., & Merganova, U. M. (2021). YOSHLARNI KASB TANLASHGA UNDOVCHI TA'SIRLAR. *18June, 2021*, 58.
19. Ahmedov, M. M., Hojkarimova, G. T., & Rahmatullayeva, H. B. (2021). INTERFAOL O 'QITISH-INNOVATSIYA SIFATIDA. *Scientific progress*, 2(3), 101-107.

ДІАГНОСТИКА НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сторячук Вікторія Валентиївна

викладач

ВСП «МТФК ОНАХТ», Україна

Корнеєнко Стелла Сергіївна

викладач

ВСП «МТФК ОНАХТ», Україна

Романеску Ольга Миколаївна

викладач

ВСП «МТФК ОНАХТ», Україна

Бурхливий розвиток інформації, застосування активних методів навчання та новітніх технологій обумовлюють появу нових задач не тільки дати студентам знання, але і забезпечити формування і розвиток пізнавальних інтересів і здібностей, творчого мислення, умінь та навичок самостійної розумової праці. Пізнавальна активність означає інтелектуально-емоційний відгук на процес пізнання, прагнення студента до знань.

Уміння і навички формуються в процесі виконання студентами практичних завдань. Самостійна робота студента становить одну із форм навчального процесу, становить його суттєву складову частину.

Наслідки контролю знань і умінь студентів відображаються в оцінці. Для педагога вона є результатом обробки тієї інформації, яка надходить до нього під час зворотного зв'язку в системі педагог-студент. Оцінка має велике навчальне і виховне значення, вона є характеристикою результатів навчальної діяльності студента. Правильно виставлена оцінка являється важливим стимулом розвитку пізнавальних інтересів у студентів, формування у них працелюбності, відповідальності, самостійності, наполегливості і інших важливих якостей студентів.

Психологами встановлено: немає студентів байдужих до оцінки, даної педагогом. Те чи інше почуття відчуває кожен при її отриманні. В усіх випадках необхідно передбачити позитивні та негативні наслідки. Оцінка, яка не стимулює подальшу роботу студента, втрачає своє значення. Адже сучасний американський психолог А. Маслоу довів, що само актуалізація не застиглий стан. Це діючий процес при якому здібності індивіда висловлюються повністю творчо, радісно. Самоактуалізуюча людина – не звичайна людина, якій щось добавилось, а скоріше людина у якої нічого не можна відняти.

Таким чином, слід виділити умови, які забезпечують успішне виконання практичної роботи:

1. Мотивація навчального заняття.

2. Алгоритм, метод виконання роботи, знання студентами засобів її виконання.
3. Чітке визначення викладачем обсягу роботи, терміну її виконання.
4. Визначення видів консультаційної допомоги.
5. Критерії оцінок.

Ступінь обізнаності, що визначається відповідями на питання тесту, орієнтує студентів у виборі відповідного рівня індивідуальних графічних завдань. Самоперевіритися у правильному виконанні завдання студент може за допомогою зразка виконаного завдання та таблиць критеріїв оцінювання знань. Все це потребує від викладача не тільки коректування змісту учбового матеріалу, з урахування досягнень науки і виробництва, регіональних та галузевих вимог до фахівців, але й пошук найбільш доцільних форм, методів, засобів навчання. Адже все починається з людей, їх бачення і рішучості до дії. Подорож в тисячу міль починається з маленького кроку!

ЕКОНОМІЧНИЙ СКЛАДНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Бордюг Наталія Сергіївна

ORCID ID: 0000-0002-3489-4669

доктор педагогічних наук,

доцент, професор кафедри екологічної безпеки та економіки природокористування
Поліський національний університет, м. Житомир, Україна

У сучасному постіндустріальному суспільстві важливим є перехід до нової економіки – економіки знань, яка спирається на інтелектуальний потенціал соціуму, у котрій головними важелями стають процеси накопичення, використання інформації та перетворення її на знання, що від них залежить економічний поступ країни. Актуальна нині парадигма сталого розвитку (СР) передбачає необхідність установлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь, зокрема їхньої потреби в безпечному і здоровому довкіллі.

У попередніх наших дослідженнях нами означено дефініцію поняття **«екологічна компетентність студента аграрного закладу вищої освіти»**, під якою розуміємо особистісну характеристику, пов'язану із системою знань про природне середовище, характер впливу і норми взаємодії людини з довкіллям; умінням творчо вирішувати професійні екологічні завдання; досвідом участі у практичних справах зі збереження та покращення стану навколишнього середовища.

Однак, на нашу думку, в означеному тлумаченні відсутній ще один важливий її складник – економічний, адже відповідно до Концепції сталого розвитку оцінки її реалізації повинні поєднувати екологічні, економічні та соціальні аспекти. Так, принцип 12 Декларації «Ріо-92» містить вимогу до держав співпрацювати у справі створення сприятливої і відкритої міжнародної економічної системи для економічного зростання і сталого розвитку в усіх країнах та ефективнішого вирішення проблем деградації навколишнього середовища. Також означено, що ухвалювані в цілях охорони навколишнього середовища заходи у сфері торгової політики не повинні бути репрезентовані свавільною або невинуватою дискримінацією чи прихованим обмеженням міжнародної торгівлі; односторонністю дій з вирішення екологічних завдань за межами юрисдикції імпортуєчої країни. Акцентовано спрямування засобів у сфері охорони навколишнього середовища на розв'язання транскордонних або глобальних екологічних проблем, відповідність міжнародному консенсусу.

«Стратегія ЄЕК ООН з освіти для сталого розвитку» (2005) визначає також інтегровану структуру «широкої» Концепції екологічної освіти, орієнтованої на сталий, екологічно збалансований розвиток суспільства, відповідність сучасним

вимогам системної екологізації. У межах розвідки важливим є наявність як елемента системи спеціалізованої професійної еколого-економічної освіти в інтересах забезпечення еколого-соціо-економічної збалансованості потенціалів розвитку та збалансованого природокористування, а також системної екологізації економіки на засадах нової синергетичної теорії та методології сталого розвитку.

Екологізація освіти для сталого розвитку має відігравати інтеграційну провідну роль в екологізації інших систем: економічної, гуманітарної, інженерно-технічної, аграрної тощо на всіх ступенях освіти (дошкільній, загальній середній, фаховій передвищій, вищій, післядипломній).

Так, **екологічна компетентність майбутніх фахівців аграрної галузі** передбачає здатність проводити еколого-соціальні та еколого-економічні дослідження реальних ситуацій життя локального (регіонального), державного та світового значення, взаємодії людини, суспільства і природи з метою її гармонізації; уміння розв'язувати конкретні екологічні проблеми місцевості, територій мешкання, відпочинку, господарської чи виробничої діяльності; компетентність щодо забезпечення досягнення соціоприродної цілісності, збереження біорізноманіття, раціонального природокористування тощо.

Економічний складник екологічної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі зумовлює знання і вміння проводити економіко-аналітичні та інформаційні дослідження у сфері фахової діяльності через виявлення суперечностей та моделювання ситуацій економічних відносин в аграрній галузі: між отриманням економічного прибутку та виснаженням природних ресурсів країни у зв'язку з нераціональним використанням ґрунтів; урбанізацією, інтенсивним розвитком промисловості й утратою сільськогосподарських угідь внаслідок цього; інтенсифікацією обробітку ґрунту, проведенням меліоративних заходів та опустелюванням, деградацією земель унаслідок означених процесів.

Окрім того, **економічний складник** передбачає уміння аналізувати кризи й конфлікти в економічних відносинах та їх вплив на розвиток аграрної галузі; обирати шляхи, методи та способи врегулювання конфліктів в екологічній сфері; виявляти проблемні ситуації та формувати пропозиції щодо шляхів і способів поведінки в конкретних ситуаціях відносин людини, виробництва і довкілля; генерувати альтернативні рішення та проводити економіко-екологічні дослідження.

Важливим є набуття умінь продукувати новації й ініціативи для втілення їх у майбутню професійну діяльність, аби підвищити власний соціальний статус і добробут, сприяти розвитку суспільства й держави; формувати споживацьку культуру, що передбачає відповідальне використання природних ресурсів, приймати доцільні рішення щодо розроблення заходів зі збереження та відновлення довкілля. Як бачимо, поруч з акцентуацією на соціально-економічній соціалізації, у певній мірі послабленим є духовно-ціннісний аспект. Активізується необхідність формування ініціативності й підприємливості майбутніх фахівців аграрної галузі завдяки вивченню економіки природокористування, системи формування економічної як складника професійної компетентності означених фахівців. Зі свого боку формування та розвиток економічних знань, умінь, навичок, на нашу думку, має ґрунтуватися на

історико-культурних і духовно-моральних традиціях, орієнтованих на системний аналіз економічних та екологічних процесів та спрямованих на утвердження основ соціально та екологічно зорієнтованої економіки задля сталого розвитку суспільства, формування сучасної економічної зорієнтованості в майбутніх фахівців аграрної галузі, спрямування їхньої професійної діяльності на підвищення рівня життя й добробуту українського соціуму.

Означені економічні знання, уміння і навички необхідні для адаптації в сучасному та майбутньому економічному середовищі, забезпечення подальшої продуктивної професійної діяльності в аграрній галузі, мотивованості економічної діяльності та її співвіднесення із цілями сталого розвитку.

Важливим у процесі підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі є міждисциплінарність та трансдисциплінарність, що передбачає поєднання економічних, гуманітарних і фахових дисциплін, опанування навичками із застосування знань у різних ситуаціях через використання активних форм і методів для формування оцінних суджень, вирішення та аналізу економічних проблем у ситуаціях екологічного морально виваженого вибору, аналізу конфліктних ситуацій.

Не менш вагомим є виховання й набуття раціональних стереотипів економічної поведінки з урахуванням морально-правових ціннісних орієнтацій та національно-духовно-моральних засад, правил, принципів, приписів для формування сучасного світогляду майбутніх фахівців аграрної галузі, найдавнішої сфери діяльності українського народу. Доцільним убачаємо забезпечення зв'язку держави та особистості, налагодження системи випереджального виховання бережливості, діловитості, дбайливості, відповідальності, здатності до прийняття екологічно виважених рішень задля формування культури володіння матеріальними і духовними благами.

Отже, здійснене дослідження уможливорює висновок про актуальність і значущість економічного складника екологічної компетентності майбутніх фахівців аграрної сфери задля провадження ними власної професійної діяльності відповідно до вимог Концепції сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бордюг, Н. С. (2017). Роль міждисциплінарної інтеграції у формуванні професійної компетентності майбутніх екологів. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 4(12), 26–30.
2. Рідей, Н. М., & Толочко, С. В. (2018). Розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 21 (2), 144–148.
3. Bordiug, N. (2019). Criteria and formation levels of professional competences of specialists of the nature protection branch in ecological monitoring. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 4(31), 4–7.
4. Bordiug, N., Rashchenko, A., & Les, T. (2020). Workshop as a method of training future experts in techogenic and environmental safety. *ScienceRise: Pedagogical Education*. №3(36). С. 38-41.
5. Kanishevska, L., Tolochko, S., Voitovska, O., Pershukova, O., & Shcherbak, I. (2021). Changing the modern educational paradigm on the example of European Union and Ukraine. *Laplage em Revista*, 7 (1), 293–303.

6. Tolochko, S. (2016). Economi competitiveness and modern pedagogics definitions correlation. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2 (1), 101–107.
7. Tolochko, S., Lymar, V., & Ridei, N.(2016) Possibilities of utilization of the virtual environments in education. *Edukacija – Technika – Informatyka*, 2(16), 258–263.
8. Tolochko, S. (2020). Reforming of ukrainian educational system in the context of transborder integration into the world academic space. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2(35), 8–13.
9. Tolochko, S., Bordiug, N., & Knysh, I. (2020). Transversal competencies of innovative entrepreneurship professionals in lifelong education. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6, 3, 156–165.
10. Tolochko, S., & Lymar, V. (2016). Innovation aspects of the postindustrial society. *Trendy ve vzdělávání*, 9 (1), 253-258.
11. Tolochko, S., Voitovska, O., Bordiug, N, Tovkach, I., & Kratko, O. (2021). Changing the modern educational paradigm on the example of European Union and Ukraine. *Laplage em Revista*, 7 (3A), 394–407.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ, ЯК СКЛАДНИК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ

Чеканюк Катерина Олегівна

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, м. Глухів, Україна*

Ми живимо в суспільстві в епоху стрімких змін. Ці зміни впливають і на систему освіти, спричиняючи нове змістове і технологічне навантаження на професійний розвиток фахівців у освітній галузі. Професійне самовиховання спрямоване на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, розвитку є важливими чинниками професійного зростання вчителя, що забезпечують розширення пізнавальних інтересів, особистісних вмінь, навичок, майстерність та інші характеристик вчителя.

Педагог нової генерації - це висококваліфікований, компетентний фахівець, це - особистість, яка творчо розвивається, це - особистість, домінантами якої є духовно-етичні, гуманні якості. Специфічною складовою моделі сучасного вчителя-гуманіста є індивідуальний стиль педагогічної діяльності, що характеризується гуманістичним почерком, уміннями ставити й вирішувати завдання гуманного виховання, встановлювати гуманістичний стиль взаємин з учнями, організовувати спільний пошук цінностей і норм поведінки [3].

Сучасний педагог має бути розвинутою, творчою особистістю, обізнаний з педагогічною теорією та вміло застосовує її на практиці. В Законах України «Про освіту», «Загальну середню освіту», «Концепції Нової української школи», «Концепції розвитку педагогічної освіти» та інших законодавчих документах, велика увага приділяється професійному, безперервному, особистісному розвитку педагогічних працівників, які безперечно стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти. Різноманітні аспекти професійного розвитку вчителів досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці В. Ковальчук, О. Кюльпе, Г. Коджаспірова, Г. Олпорт, М. Левітов, А. Ліненко, О. Мороз, П. Підкасистий, В. Сластьонін, Н. Тализіна, Д. Узнадзе та ін.

Зміни, які відбуваються сьогодні в освіті актуалізують проблему професійного розвитку вчителя, здатного ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу та швидко відповідати на виклики сьогодення.

Професійний розвиток учителя обумовлює його педагогічну майстерність. На думку А. С. Макаренка, педагогічна майстерність – це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати і привести у рух [4].

Багатогранність та водночас складність задач формування нової людини, роблять проблеми педагогічної майстерності особливо важливими для сучасної теорії та практики виховання, а також важливим складником в навчанні майбутніх вчителів.

До елементів педагогічної майстерності належать:

1. Гуманістична спрямованість особистості педагога – спрямована на повагу

до особистості учня, визнання його права на свободу, вільний розвиток і прояв своїх здібностей, моральних норм поведінки й стосунків, позитивний вплив на молодь. Отже, той хто не любить і не поважає дітей, учнів, не може досягти успіху на педагогічній ниві. Гуманістична спрямованість особистості формується на базі загальнолюдських цінностей, тому особливо молодому спеціалісту необхідно з перших кроків оволодіння професією, активно включатись в процес професійного самоусвідомлення з метою формування гуманістичної спрямованості особистості, оскільки вона є одним із важливих факторів успішної професійної діяльності.

2. Професійна компетентність, професіоналізм ми можемо розглядати як інтегровану здатність педагога здійснювати професійну педагогічну діяльність в межах до нормативних вимог, а також вміння застосовувати знання теорії на практиці. Педагогічний професіоналізм – це майстерність у справі, що поєднує: набір професійні властивості та якості педагога, здатність володіти необхідними засобами, за для взаємодії та педагогічного впливу на вихованця, співпраці та співтворчості з ним. Мобілізація інтелекту, волі, моральних зусиль, організаторських здібностей та вмиле оперування засобами формування моральних, інтелектуальних та духовних засад – запорука активної взаємодії учнів та учителя. На думку І. Зязюна, «складниками професіоналізму в будь-якій професії є компетентність та озброєння системою вмінь» [1].

3. Педагогічні здібності вчителя являють собою сукупність індивідуально - психічних особливостей, які необхідні для успішної педагогічною діяльності.

Одна з головних здібностей, що об'єднує всі інші, є толерантність, терпимість до особистості учня; комунікативність, перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній); креативність (здатність до творчості, новаторська діяльність, здатність до нестандартного, оригінального мислення, швидке розв'язання проблемних ситуацій); впливовість.

4. Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння). Вивчаючи якість навчально-виховної роботи вчителя, як правило беруть до уваги якість знань учнів, їх розумовий розвиток, вихованість оскільки ефективність педагогічної діяльності залежить від цих складників. Але результати професійної діяльності можуть бути різними. Це залежить від ступеня володіння вчителем секретами професії, тобто професіоналізму, майстерності, умінь. Педагогічна техніка допомагає вчителю виразити самого себе. Завдяки спеціальним вмінням та навичкам вчитель організовує себе та в процесі організації професійної діяльності організовує учнів.

Отже, педагог це взірець, який має якісно здійснювати професійну діяльність, розвиватись, самовдосконалюватись. Це все дасть змогу адаптуватись до динамічних умов сучасності.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І.А., Сагач В.Н. Краса педагогічної дії. – К.: 1997. - 302 с
2. Ковальчук В. І. Вплив глобалізаційних процесів на освітню систему / Василь Іванович

Ковальчук // Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 28 жовтня 2016 р. / за заг.ред. В. В. Олійника. / Василь Іванович Ковальчук. – Київ: УМО НАПН України, 2016. – С. 367–370.

3. Ковальчук В.І. Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя // Вища освіта України. – 2011.– № 27. – С. 210–223.].
4. Макаренко А. С. Из опыта работы // Пед. соч. В 8 т. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4. – 484 с.
5. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А.Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Столярчук Ольга Миколаївна

вихователь гуртожитку

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, Україна

Насильство в будь-яких виявах, бажання підвищити свій статус за рахунок іншої особистості, знущання над молодшими, жорстокість – завжди були предметом обговорення в суспільстві. Однією із найбільш вразливих категорій є підлітки, насильство та агресія серед яких привертає увагу багатьох вчених. Все частіше ми зустрічаємося з таким поняттям як булінг. Змінами до Закону України «Про освіту» введено таке визначення терміна: «булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, що полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у т.ч. із застосуванням засобів електронних комунікацій, які вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [4].

Булінг - явище глобальне і масове. Існує багато причин його поширення в колективах. А. Адлер вважав, що одною з причин булінгу є мета підлітка, самоствердитись та позбутися комплексу неповноцінності [1].

На думку Є.В.Гребьонкіна, на агресивну поведінку дітей впливає комплекс чинників:

1) персональні фактори (низький рівень виховання, занижена самооцінка, висока імпульсивність, зловживання алкоголем, наркотиками, комп'ютер-ними іграми, готовність до ризику, обмежене почуття самозбереження);

2) поведінкові фактори (поведінка, що створює перешкоди для навколишніх, вандалізм, безцільне проведення часу, прогули й слабка успішність у школі, ранні сексуальні контакти, приводи в поліцію й рання судимість);

3) соціальні фактори (культ насильства в суспільстві, вплив ЗМІ, поведінка батьків, низький соціально- економічний статус родини, залежність від соціальної допомоги, зміна вихователів (вітчим, мачуха), сімейне й сексуальне насильство, друзі з девіантною поведінкою [2].

Варто пам'ятати, що булінг (цькування) відрізняється від сварки або конфлікту між дітьми кількома типовими ознаками:

- систематичність (повторюваність) діяння (дії або бездіяльності);
- умисні дії (злий умисел);
- владний дисбаланс між кривдником і потерпілим;
- відсутнє розкаяння у кривдника;

Причини виникнення булінгу у молодіжному колективі:

- боротьба за лідерство, владу, потреба підпорядковуватись лідерові;
- конкуренція, нейтралізація суперника;
- прагнення до самоствердження й підвищення власної самооцінки коштом

уразливої особи, дискредитація жертви в очах однолітків;

- заздрість, відчуття неприязні, помста;
- маніпулювання дружною;
- відсутність предметного дозвілля;

Відомо, що булінг (цькування) ніколи не припиняється самостійно – потрібно втручання сторонніх осіб, захист і допомога потерпілому, кривднику та свідкам. Найчастіше булінг (цькування) відбувається в місцях, де контроль або нагляд працівників найменший або взагалі відсутній. Крім того, за умови віртуалізації сучасного соціального простору закономірно, що і прояви опосередкованої агресії та булінгу (цькування) перемістилися в зону онлайн. Булінг за допомогою електронних засобів комунікації називається кібербулінгом.

Зважаючи на вище зазначене, особливого значення сьогодні набуває питання пошуку ефективних технологій з профілактики булінгу у студентському колективі, забезпечення гармонійних відносин та сприятливого мікро-клімату. Антибулінгова робота в гуртожитку передбачає:

- ознайомлення студентів з особливостями поширення масових негативних явищ серед молоді та загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «цькування» з огляду на розуміння проблеми насильства над дітьми та його видами з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме: виставки книг, брошур, буклетів, журналів, проведення виховних годин, круглих столів з представниками патрульної поліції, дискусій, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, акцій, флешмобів);

- проведення практичним психологом, соціальним педагогом діагностики (прямої або опосередкованої збір відповідної інформації щодо проявів булінгу у колективі), тренінгів.

- створення інформаційних куточків для студентів із переліком організацій, до яких можна звернутися у ситуації насилля та правопорушень, «Скриньки довіри».

- створення алгоритму реагування на випадки насильства серед молоді.

До роботи з профілактики булінгу залучені всі учасники навчально – виховного процесу – вихователь, студентська рада, батьки, адміністрація, куратори груп. Важливо, що запобігання булінгу (цькуванню) в гуртожитку є постійним системним процесом.

Отже, профілактика булінгу у студентському колективі спрямована на максимальне інформування щодо існування проблеми, розвінчання упереджень та стереотипів, дискримінації, адекватних засобів регулювання агресії та створення психологічного безпечного простору..

Список використаних джерел:

1. Адлер.А. Практика и теория индивидуальной психологии. Санкт- Петербург: Питер, 2003.296 с.
2. Гребенкин Е.В. Профилактика агрессии и насилия в школе. Ростов – на – Дону. Феникс, 2006.160 с.
3. Кормило О. Явище булінгу в освітньому просторі. Проблеми гуманітарних наук. Серія «Психологія». 2015. Вип. 35. С. 174–187.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>.

РОЗВИТОК АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ МЕТОДОМ ТРЕНІНГУ

Піддячий Володимир Миколайович

доктор філософії, старший науковий співробітник відділу андрагогіки
*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
Україна*

Одним з пріоритетних методологічних підходів до професійної підготовки педагогів є компетентнісний [7, с. 19]. У законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) компетентність визначається як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [1]. Вона є набутою через діяльність характеристикою особистості, яка сприяє успішному залученню до життя суспільства [6, с. 98-108]. Неперервний розвиток професійної компетентності педагога реалізується через освіту впродовж життя, яка спрямована на удосконалення: 1) професійних знань (щодо: професії педагога; навчальних предметів; методики викладання навчальних предметів; основ педагогіки, психології, інформатики, науково-дослідницької діяльності; мови викладання; нормативної бази, що стосується професії); 2) професійних умінь (комунікативних; навчально-організаційних; навчально-інформаційних; навчально-інтелектуальних; інформаційно-комп'ютерно-технічних; науково-дослідницьких; навчально-дослідницьких; критичного мислення; педагогічної техніки); 3) професійних навичок (комунікативних та навичок роботи з ІКТ); 4) професійних цінностей (гуманізму; праці; сумлінності; дотримання професійного етикету) [3].

У побудові освітнього процесу та індивідуального плану розвитку доцільно враховувати, що навчання дорослої людини має свою специфіку і його ефективність залежить від спеціальних психологічних умов [4]. Зважаючи на це, впродовж професіоналізації педагогів значна увага приділяється розвитку у них андрагогічної компетентності [5]. Відомий американський педагог М. Ш. Ноулз писав, що андрагогіка – це «мистецтво і наука допомоги дорослим навчатися». Разом з цим він зазначав, що навчання дорослих відрізняється від навчання дітей і має свої особливості: 1) дорослому важливо знати мету навчання, його зміст, технологію, а також позитивні сторони і можливі ризики; 2) чим дорослішою стає людина, тим менше її самооцінка залежить від інших людей; 3) чим більше дорослий накопичує досвід, тим більший у нього ресурс для навчання; 4) у дорослої людини зазвичай переважає внутрішня мотивація до навчання; 5) навчання дорослого зорієнтоване на успішне виконання соціальних ролей; 6) результативність навчання дорослих підвищиться, якщо воно матиме проблемно-орієнтований характер.

У цьому контексті розроблений тренінг «Розвиток андрагогічної компетентності педагогів». Він спрямований на підвищення у педагогів рівня

сформованості таких показників андрагогічної компетентності як:

– знання: нормативно-правового, концептуального забезпечення освіти дорослих, освіти впродовж життя в Україні; сутності андрагогіки; педагогів та просвітників, у творчому доробку яких є праці з освіти дорослих та позашкільної освіти; визначення дорослої людини; освітніх потреб дорослих; особливостей навчання дорослих; основних етапів проектування й упровадження технологій навчання дорослих; доцільних дії тренера-андрагога, що спрямовані на попередження порушення конфіденційності у тренінговій роботі в освіті дорослих; методів здійснення педагогами об'єктивної самооцінки професійної діяльності; особливостей роботи з різними категоріями дорослого населення;

– уміння: визначати освітні потреби і запити дорослих суб'єктів учіння; урахувати особливості мотивації, навчання, групової динаміки дорослої аудиторії; застосовувати технології модерації, фасилітації, менторства; залучати аудиторію до інтерактивної взаємодії у процесі навчання; визначати результати навчання; спонукати аудиторію до рефлексії [2].

Розвиток у педагога зазначених показників сприятиме підвищенню ефективності освітньої взаємодії із дорослими суб'єктами учіння.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту». (2014, Лип. 01). [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Наказ МОН «Про затвердження Орієнтовної навчальної програми підготовки тренерів для навчання педагогічних працівників, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках» (від 05.02.2018 № 97). [Електронний ресурс]. URL: zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097729-18#Text
3. Піддячий В. М. (2016). Естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога», дис. ... канд. пед. наук. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Київ. С. 29–35. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717189/>
4. Піддячий В. М. Психологічні умови формування громадянської компетентності майбутніх педагогів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1 (15).
5. Піддячий В. М. Сутність і зміст професіоналізації педагогів у контексті освіти впродовж життя. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*, 13 (42), 185-199.
6. Піддячий М. І. (2018). Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу. *Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. праць. Інститут педагогіки НАПН України; Полтав. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського*, Вип. 10, 98-108. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711857/>
7. Піддячий М. І. (2010). Теоретико-методичні засади підготовки старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Ін-т педагогіки НАПН України. Київ.

СЕКЦІЯ Х. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

ДІАРЕЯ ТА ДІАРЕЙНИЙ СИНДРОМ ПРИ SARS-COV-2

Луців Любомира Володимирівна

Студентка 5-го курсу Медичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Науковий керівник: Ганич Тарас Михайлович

д-р. мед. наук, професор, завідувач кафедри факультетської терапії
Медичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Вступ. На сьогодні актуальною темою у медичній галузі є пандемія, спричинена недостатньо вивченим вірусом — SARS-CoV-2. Кількість випадків захворюваності зростає з кожним днем, а показники летальності залишають бажати кращого. Все частішають випадки асоційованого з коронавірусною захворюваністю розладу діяльності шлунково-кишкового тракту, а саме діареєю.

Мета. Оцінити результати досліджень у базах даних щодо клінічних випадків та перебігу SARS-CoV-2-асоційованої діареї, частоти виникнення, етіології і патогенетичних механізмів.

Матеріали та методи. Зроблений пошук у базах даних Google Academy, PubMed, Scopus за допомогою ключових слів, таких як: «SARS-CoV-2», «Covid-19», «діарея», «шкт порушення при COVID-19». Проаналізовано 45 публікацій за 2019-2020 рр.

Результати. Встановлено, що кількість випадків діареї у хворих на SARS-CoV-2 та їх частота виникнення у різних дослідженнях достатньо відрізняється і виникає залежність від важкості протікання коронавірусної захворюваності [2]. У дослідженні, проведеному в Китаї, квітень 2020 р., з 1098 пацієнтів, які захворіли на коронавірус, лише у 41 з них виникла діарея [3]. Одночасно, дослідження Fanng та ін., травень 2020р., у якому взяло участь 304 пацієнти з важкою формою коронавірусної хвороби, встановило, що у 48,5% виникли симптоми діарейного синдрому [2]. Частота їх клінічних проявів, за даними Ferdinando D'Amico та ін. – від 1,9% до 48,9% [1]. Дані, які вище наведені, вказують на діарею у пацієнтів, внаслідок ураження кишечника коронавірусом, що не вживали при цьому антибіотиків. Встановлено, що виникає значно вища, у 10-11 разів, спорідненість SARS-CoV-2 з АПФ-2, порівняно з SARS-CoV, що пояснює патогенез проникнення вірусу Covid-19 у клітини кишечника [4]. Як наслідок цього, можлива зміна проникності стінки товстого і тонкого кишечника, спричинена дією SARS-CoV-2, що у тонкій кишці призводить до мальабсорбції. А також, COVID-19 спричиняє зміни активності ферментів

кишечнику, і, в результаті, виникає значно вища чутливість кишечника, яка призводить до виникнення запалення і, як наслідок, діареї [1]. Дослідження Wannig A.X. та ін. вказують, що наявність діарейного синдрому імовірна навіть при відсутності респіраторних симптомів у пацієнтів, які захворіли на коронавірус, у результаті цього такі хворі скоріш за все не будуть обстежуватися на підтвердження наявності SARS-CoV-2 [3].

Висновки. Проаналізувавши клінічні дослідження, встановлено значну варіативність випадків діареї у хворих на COVID-19. Визначено патогенетичні механізми та клінічні прояви діареї при коронавірусному ураженні, а також можливу наявність коронавірусу в стільці, коли при цьому негативні ПЛР-тести з носоглотки, що є надзвичайно важливо, адже може свідчити про фекально-оральний механізм передачі COVID-19. На сьогодні ще тривають дослідження щодо шляхів проникнення SARS-CoV-2 в клітини кишечника і їх ураження, однак очевидно, що обов'язково необхідно звертати увагу на можливі шлунково-кишкові симптоми SARS-CoV-2, а саме: тенезми, діарейний синдром, здуття, болі, тощо), що повинно допомогти при встановленні діагнозу і покращити ефективність та своєчасність надання лікувальних заходів.

Список використаних джерел:

1. Ferdinando D'Amico (2020) «Diarrhea During COVID-19 Infection: Pathogenesis, Epidemiology, Prevention, and Management», с.3. Вилучено з: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32278065/>
2. Kishan P. Patel, Fanng (2019) «Gastrointestinal, hepatobiliary, and pancreatic manifestations of COVID-19», с.1-3. Вилучено з: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32388469/>
3. Fantao Wang (2020) «Attaching clinical significance to COVID-19-associated diarrhea» с.1-2. Вилучено з: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32846165/>
4. Ferdinando D'Amico (2020) «Gastrointestinal liver manifestations of COVID-19» с.1. Вилучено з: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32367837/>

НАДАННЯ ЕКСТРЕННОЇ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ЕПІЛЕПТИЧНОГО НАПАДУ

Пікалов Дмитро Валерійович

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Тихонова Людмила Володимирівна

канд. мед. наук, доцент кафедри неврології
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність. Епілепсія представляє собою неврологічне захворювання, що характеризується непередбачуваністю виникнення нападу, важкістю його контролю та небезпечністю отримання людиною важкої травми. Дана хвороба вражає як дорослих, так і дітей: тільки за офіційними даними, кількість людей з епілепсією сягає більш, ніж 50 мільйонів. Достатня усвідомленість про хід та методи надання екстреної допомоги під час нападу значно зменшує ризик виникнення ускладнень та нервово-психічних порушень.

Мета роботи. Метою нашої роботи є огляд та узагальнення сучасних підходів до проблеми невідкладної терапії під час епілептичного нападу, визначення алгоритму надання першої допомоги хворим.

Матеріали та методи. Матеріалами, якими ми користувалися під час написання цієї роботи, слугували клінічний випадок хворого з епілепсією, наукові статті, підручники та інтернет видання. Були використані описовий та порівняльний методи, а також методи аналізу, спостереження та узагальнення.

Результати. Епілептичний напад має чітко окреслені початок та кінець. В середньому, його тривалість складає декілька секунд, але зустрічались випадки, коли цей час зростав до двох хвилин [1].

Описуємо клінічний випадок пацієнта С. 20 років, який страждає на епілепсію 2 роки. Частота нападів складає 1 раз на півроку. Хворий регулярно приймає карбамазепін у дозі 400 мг 2 рази на день. За даними електроенцефалографії у міжнападний період відмічається асинхронна поява розрядів високоамплітудних нерегулярних дифузних комплексів «гостра-повільна хвиля» частотою 2,5-4 кол./с тривалістю 3-7 секунд.

У пацієнта стався черговий напад, що розпочався з «аури»: з'явилося відчуття неприємного запаху на 30 секунд, після цього наступила втрата свідомості та судомний синдром. Також, мало місце прикусування язика.

Варто відзначити, що в такому випадку хворого необхідно вкласти на пласку поверхню, подалі від предметів, що можуть його травмувати. Також необхідно зняти всі речі на шиї (шарф, краватка). Не рекомендується переносити пацієнта під час нападу, окрім випадків, що загрожують його безпеці, наприклад, на проїжджій частині, на сходах, біля вогню або в воді [2].

З метою виключення ризику захлинання при блювоті або підвищеному

слиновиділенні, під час нападу пацієнту потрібно одразу придати зручне положення. Оптимальним є положення на боку. Робити це потрібно без застосування сили. Варто зауважити, що за хворим потрібно спостерігати до моменту приїзду лікарів. Не треба намагатися утримувати та обмежувати його рухи. Важливим аспектом є також виключення положення голови пацієнта лицем догори з її закиданням назад, оскільки це призводить до одного з найнебезпечніших ускладнень – западання язика. Якщо має місце прикусування язика, не слід намагатися відкривати рот пацієнта, оскільки наслідком цього можуть стати травми слизової порожнини рота, зубів, самого язика, а також нижньої та верхньої щелеп [3].

Нерідко в літературі згадується те, що під час нападу необхідно прокласти якийсь предмет між зубами хворого, аби не допустити прикусування язика. Проводити дану маніпуляцію суворо заборонено, оскільки травмування язика розвивається на самому початку. Саме тому, якщо хворий прикусив щоку або язика, то травма вже сталася, а подальші спроби відкрити рота не принесуть користі, а навпаки, стануть небезпечними.

Також, необхідно дочекатись, коли напад закінчиться, перебуваючи поруч із хворим та уважно спостерігаючи за його співчуттям для того, щоб після приїзду бригади швидкої допомоги досить детально описати його прояви. Вкрай важливим є фіксування часу з моменту початку нападу, оскільки його тривалість є важливою ознакою для лікаря, який надалі буде призначати курс лікування.

Невід'ємною частиною надання медичної допомоги є також спостереження за пацієнтом після завершення нападу. Зазвичай, він відчуває виснаження, слабкість або сонливість. В такому випадку його не треба турбувати, аби дати змогу відновитися після перенесеного стресу. Людина, що опинилася поруч з хворим під час нападу повинна залишатися поруч і чекати, коли свідомість повністю відновиться.

Існують випадки, коли після нападу хворий перебуває в стані психомоторного збудження, при цьому по відношенню до оточуючих можуть спостерігатися неадекватна поведінка та агресивні дії. У такому разі важливим є збереження спокою та обмеження провокування людини на протидію. Не слід намагатися стримувати і обмежувати її дії, оскільки це може спровокувати посилення збудження й сплутаність свідомості, що, в свою чергу, призведе до нападу агресії.

Не слід під час проведення невідкладних медичних заходів робити штучне дихання хворому, поливати його водою. Також не рекомендується намагатися будити пацієнта після нападу, штовхаючи та постукуючи його. Не можна давати вдихнути різкі запахи або застосовувати будь-які інші способи, спрямовані на його пробудження. [4, 5].

Висновки. Епілептичний напад є досить складним та небезпечним явищем як для хворого, так і для людей, що знаходяться в цей момент поруч. Саме тому, обізнаність в правилах надання першої медичної допомоги допомагає значно знизити ступінь травматизації людини та забезпечити своєчасне реагування.

Список використаних джерел:

1. Григорова І. А., Соколова Л. І., Герасимчук Р. Д. Неврологія / за ред. Григорової І. А., Соколової Л.І. Київ, 2016. 459 с;

2. Базилевич С. Н., Прокудин М. Ю. та ін. Эпилептический статус: реальность 2019. *Вестник российской военно-медицинской академии*. 2019. №1. С. 26–32;
3. Кулагин А. Е., Шалькевич Л. В. Неотложная терапия эпилептического статуса у детей. *Новости хирургии*. 2009. №2. С. 136–144;
4. Воронкова К. В., Петрухін А. С., Пилаєва О. О., Холін О. О. Епілепсія виліковна! Рекомендації для хворих та їх близьких. Москва, 2010. 176 с;
5. URL: <https://epilepsyinfo.ru/about/pomoschpripristupe/#refs> (дата звернення: 10.10.2021).

ПОРУШЕННЯ СЛУХУ ЯК ОДНЕ З ПОШИРЕНИХ УСКЛАДНЕНЬ ПРИ КОРОНАВІРУСІ

Ященко Марина Іванівна

канд. мед. наук, доцент кафедри оториноларингології
Харківський національний медичний університет, Україна

Баришева Даріна Володимирівна

здобувач вищої освіти II медичного факультету,
Харківський національний медичний університет, Україна

Топчий Анна Сергіївна

здобувач вищої освіти II медичного факультету,
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність. Попри достатньо високий рівень розвитку сьогоденної клінічної медицини, проблема порушення слуху в отоларингології залишається актуальною через надзвичайно широку розповсюдженість вірусних захворювань, причому гострота питання значно зросла через пандемію COVID-19, що вирує у світі. Вона не тільки посилила тяжкість симптомів, а й ускладнила населенню доступ до кваліфікованої лікарської допомоги у зв'язку з навантаженістю медичної системи.

Було відмічено, що ускладнення, пов'язані із втратою слуху або появою шуму у вухах через COVID-19, виявляють у себе люди різного віку і з різноманітним перебігом захворювання, починаючи від безсимптомної та легкої форми (яка піддається лікуванню вдома) і закінчуючи важкою (що вимагає госпіталізації) [1].

Мета роботи – проаналізувати наявні літературні джерела та виділити дані про патогенез, діагностику та лікування ускладнень ЛОР- характеру у хворих на коронавірус, а також провести збір інформації щодо наявності ускладнень серед здобувачів освіти Харківського національного медичного університету.

Матеріали та методи. Як матеріал для роботи використана медична література вітчизняних та закордонних авторів, а також статті, опубліковані науковими інтернет-виданнями. Так само, для отримання додаткових матеріалів, ми опитали 78 студентів Харківського національного медичного університету. Аналіз змісту вказаних інформаційних джерел був використаний за основний метод теоретичного наукового дослідження.

Результати. Наразі існує доволі багато теорій щодо патогенезу ускладнень ЛОР- характеру у хворих на ковід. Ми виділили дві основні теорії, яких дотримуються більшість дослідників. Перша наголошує на тому, що коронавірусна інфекція – нейротропний вірус, він вражає як центральні, так і периферичні відділи нервової системи людини. Наукове дослідження, опубліковане в жовтні 2020 року бразильськими вченими на порталі medRxiv, пояснює - SARS-CoV-2 здатний

атакувати астроцити - найбільш численні клітини НС, наслідком їх ураження може бути пошкодження областей кори головного мозку (в тяжких випадках – атрофії цих областей). Крім астроцитів страждають клітини мікроглії, а також вражаються безпосередньо нейрони. Крім того, зменшується і кількість синапсів. Усі вище перераховані чинники приводять до патологій з боку слухового нерва (сенсоневральна приглуховатість) і як наслідок - пошкодження слуху, причому можуть випадати як високі, так і низькі, і середні частоти.

Друга теорія щодо ускладнень пов'язана з можливим розвитком евстахіїту, тобто запалення слизової оболонки слухової (евстахієвої) труби. Оскільки вірус потрапляє до організму повітряно-крапельним шляхом, інфекція, відповідно насамперед вражає носоглотку, яка у свою чергу сполучається з порожниною середнього вуха. І тут можливий розвиток так званого кондуктивного механізму, а саме зниження слуху при умові, що з боку слухового нерва патологій не виявлено, але хворий може відчувати аналогічні симптоми (закладеність та шум у вусі, порушення слуху), в цьому випадку чинником проблеми є ураження слухової труби [2].

Для проведення діагностування щодо порушення слуху використовуються аналіз анамнестичних даних та методи обстеження. Отоскопія дозволяє виявити причини, що пов'язані з порушенням звукопроведення. Застосовують тональну аудіометрію, що виявляє пороги сприйняття звуків шляхом передачі сигналів різних частот через навушники. Один із сучасних методів - отоакустична емісія, що свідчить про правильне функціонування слухового апарату та ступінь працездатності волоскових клітин. Після проведення повної діагностики слуху визначається наявність гострої сенсоневральної приглуховатості та запроваджується подальше консервативне лікування. При відсутності даної патології необхідно проводити подальші обстеження щодо виявлення причини постійного шуму у вухах або погіршення слуху (ультразвукова діагностика (УЗД) та магнітно-резонансна томографія (МРТ)). Необхідно отримати консультацію невролога, аби виключити пухлинну патологію головного мозку [3].

Оскільки шум у вухах не є захворюванням, то лікування буде направлено на усунення причин та покращення слуху. Перш за все треба призначити медикаментозну терапію, за допомогою якої за короткий час можна покращити мікроциркуляцію крові в судинах внутрішнього вуха та кровотік у головному мозку. Якщо втрата слуху впливає на якість життя, то пацієнту призначають слуховий апарат, за допомогою якого визначається необхідне звукове навантаження на слухову систему [4].

Нами було проведено опитування серед 78 здобувачів освіти Харківського національного медичного університету з приводу наявності такого ускладнення, як порушення слуху, у тих, хто перехворів на COVID-19. За результатами отриманих даних можна зробити певні висновки. Опитувана більшість – це здобувачі освіти 3-6 курсу (віком переважно від 19 до 23 років), з них 80% складають жінки. Було встановлено, що всі учасники опитування хворіли на COVID-19 (78% - перехворіли у 2020 р., 19% - у 2021 р., 3% - хворіють на сьогодні). Форма перебігу хвороби у 63% студентів - легка, у 13% - безсимптомна й у решти - середня (16%) та важка тяжкість

із подальшою госпіталізацією (8%). У 67% здобувачів були наявні ускладнення з боку ЛОР-органів, а саме: закладеність вух (38%), шум у вухах (8%), погіршення слуху (21%). Симптоми збереглися до сьогодні у 40%.

Висновки. Для сучасної медицини є вкрай важливим розуміти механізми розвитку ускладнень, які несе за собою пандемія COVID-19, та їх вплив на подальший стан хворих. Унаслідок проведеної нами роботи було виявлено, що одним із найрозповсюдженіших ускладнень можна вважати погіршення якості слуху. Завдяки науковим досягненням у сфері отоларингології знайдені ефективні методи вчасної діагностики та результативної терапії, але доволі мало відомо стосовно профілактичних заходів. Зважаючи на сказане вище, висновок тільки один – тема залишається актуальною та потребує подальшого активного вивчення.

Список використаних джерел:

1. <https://wz.lviv.ua/news/432465-koronavirus-mozhe-vyklykaty-seriozni-vady-slukhu-vcheni> (дата звернення 26.09.2021)
2. Болезни уха, горла и носа / Ханс Бербом, Оливер Кашке, Тадеус Навка, Эндрю Свифт; пер. с англ. – 2-е изд. – М. : МЕДпресс-информ, 2016. – 776 с.
3. <https://www.ndtv.com/opinion/opinion-millions-of-people-have-hearing-loss-after-covid-19-2453615> (дата звернення 30.09.2021)
4. <https://www.bmj.com/company/newsroom/first-reported-uk-case-of-sudden-permanent-hearing-loss-linked-to-covid-19/> (дата звернення 01.10.2021)

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ЛІКУВАННЯ ТУНЕЛЬНОГО СИНДРОМУ ЗАП'ЯСТНОГО КАНАЛУ

Пелих Іван Миколайович

здобувач вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Гарячий Євгеній Владиславович

кандидат медичних наук, асистент
кафедри екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії та травматології
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність: Тунельні невропатії становлять до 40% серед усіх захворювань периферичної нервової системи, причому частіше страждають особи найбільш працездатного віку – 30-50 років[1,2]. Існує більше 30 форм тунельних невропатій. [3,4].

На сьогоднішній день, коли йде масштабне оснащення комп'ютерами шкіл, лікарень, офісів, торгових центрів та підприємств, яке потребує широкого застосування додаткового обладнання та аксесуарів для керування ним, наприклад, таких як сенсорна мишка, актуальною є проблема повноцінного функціонування променево-зап'ясткового суглобу та патологічних станів, які виникають при навантаженні на нього.

Під час тривалої роботи кистю руки виникає надмірне розгинання в променево-зап'ястному суглобі, що призводить до виникнення патології під назвою «тунельний синдром кисті» (синдром зап'ястного каналу). Він представляє собою локальну компресію (защемлення) і ішемію (порушення кровопостачання) серединного нерва, що проявляється болем і/або зниженням їх функцій (рухових і чутливих) і, відповідно, порушенням функції кисті [4,5].

Частіше всього даний синдром є наслідком системних захворювань, таких як цукровий діабет та ревматизм [1,3].

Мета: на основі аналізу сучасних літературних джерел вивчити ефективність лікування тунельного синдрому різними методиками.

Матеріали і методи дослідження: Фахова література з даної тематики за останні 10 років.

Лікування тунельного синдрому кисті необхідно починати, якнайшвидше, звертаючись по допомогу до хірурга чи травматолога. Насамперед призначається консервативна терапія, яка включає в себе медикаментозну терапію (призначення НПЗП, діуретиків, вітаміни групи В, судинорозширювальні препарати), фізіопроцедури (фонофорез гідрокортизону на область зап'ястя з боку долоні, електрофорез розчину нікотинової кислоти), ортопедичні заходи (виготовлення індивідуальної шини для тривалого носіння) та лікувальні маніпуляції (компреси з димексидом на зап'ястя)[2,4].

Але ефективність вказаних лікувальних заходів різна, що дає нам змогу визначити їх основні відмінності:

- У випадках вираженого больового синдрому застосовують НПЗП, діуретики, вітаміни групи В – медикаментозно покращують загальний стан організму, але їх знеболюючий ефект має обмежений термін.

- Використання фізіотерапевтичних процедур призводить до зниження больового синдрому, покращення функцій кисті, проте також має тимчасовий ефект.

- Ортопедичні процедури застосовують, але вони не дають стійкого довготривалого ефекту[5].

- Лікувальні маніпуляції (акупунктура, масаж, лікувальна фізкультура) – використовують для покращення кровопостачання в зап'ясті та зниження спазму м'язів.

- Лікувальні блокади застосовують для зниження больового синдрому та покращення загального самопочуття.

При неефективності консервативних засобів застосовується хірургічне лікування, основною задачею якого є зниження тиску в карпальному каналі та зменшення стиснення серединного нерва.

Існують відкриті і малоінвазивні ендоскопічні варіанти хірургічного лікування:

- Відкриті методики потребують розтину шкіри та мають на меті розсічення поперечної зв'язки зап'ястя і розширення зап'ястного каналу, тим самим звільняючи місце для серединного нерва [2,5].

- Ендоскопічний метод є більш щадним та ефективним, та має на меті розширення зап'ястного каналу. Існують два різновиди ендоскопічного втручання: через два порти і через один порт. У першому випадку в один розтин вводять ендоскоп, а в другий – інструмент для розсічення зв'язки. У другому випадку обидва інструменти вводяться по чергово [2,3].

Ендоскопічний метод більш ефективний ніж відкритий, оскільки при його застосуванні виникає менша кількість ускладнень, мінімальна операційна травма та наступна швидка реабілітація [3,5].

Крім того, ефект від оперативного лікування значно кращий за існуючі консервативні методи. Так, вже за два тижні після операції пацієнти можуть повернутися до своєї професійної діяльності. Порівняно з консервативними методами, які виконують лише симптоматичний вплив на дане захворювання, оперативні методи лікування є більш ефективними.

Консервативне лікування ефективне лише в 10-15% випадках, на початкових стадіях розвитку захворювання. Найефективнішим є хірургічний метод, який дозволяє у 80-90% пацієнтів повністю позбутися болісних симптомів. Ускладнення після операції трапляються рідко – лише в 5% випадків, і найчастіше пов'язані з супутньою патологією [1,3].

Висновки: Консервативні методи лікування тунельного синдрому зап'ястного каналу мають обмежену та тимчасову ефективність та створюють більш паліативний ефект.

Найбільш ефективним методом лікування тунельного синдрому зап'ястного

каналу є хірургічний, оскільки він повністю усуває причину захворювання та унеможлиблює виникнення рецидивів.

Аналіз літературних джерел показав, що найбільш ефективним методом оперативного лікування є ендоскопічний, оскільки він малотравматичний, малоінвазивний, ефективний та дозволяє швидко відновити функцію кисті та повернутись до повноцінного життя.

Список використаних джерел:

1. Епіфанов, А.В. реабілітація в травматології та ортопедії / А. В. Епіфанов. - М.: ГЕОТАР-медіа, 2015. - 212 с
2. Лінн, Н. Маккінніс Променева діагностика в травматології та ортопедії . Клінічне керівництво / Лінн Н. Маккінніс. - М.: Видавництво Панфілова, 2015. - 144 с.
3. Ашкенази А.И. Хирургия кистевого сустава. — Москва, 1990. — С. 307-313.
4. American Academy of Orthopaedic Surgeons (AAOS). Clinical practice guideline on management of carpal tunnel syndrome. Rosemont (IL): American Academy of Orthopaedic Surgeons (AAOS); 2016. 983 p.
5. Ashworth N.L. Carpal tunnel syndrome treatment & management. 2017.

СЕКЦІЯ ІХ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ (СИЛИ) У СТУДЕНТІВ 1-2 КУРСІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Войнаровська Наталія Степанівна

ORCID ID:0000-0001-9667-9940

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я
Луцький національний технічний університет, Україна

Войнаровський Анатолій Миколайович

ORCID ID:0000-0002-5481-6705

кандидат педагогічних наук, докторант
Україна

Анотація :В статті висвітленні результати отриманні під час тестування студентів 1-2 курсів. Зроблено графічне зображення результатів перевірки фізичних якостей студентів (сили рук, ніг, тулуба). Зроблено аналіз літературних джерел з даної проблеми .Відповідно до вимог державних тестів, рівень силових якостей у студентів 1-2 курсів- 12% відповідає- "2",42%-відповідає- "3",35%-відповідає -"4",11%-відповідає-"5".

Постановка проблеми: Усі соціально-економічні зміни життя (війни, епідемії, природні явища),які відбуваються на теренах України приводять до ускладнення умов життя молоді та стану їх здоров'я. Змінюють процес навчання у ВНЗ України. Самий сильний вплив на стан фізичного здоров'я зробила епідемія COVID-19.Зниження рівню імунітету у студентів. Особливо під економічно-психологічний "прес" попали недержавні вузи України ,які на даний час в більшості не можуть собі дозволити утримувати достойну фізкультурно-спортивну рекреаційну інфраструктуру .В кращому випадку вони мають укладені договори на спільне використання спортивних залів ,басейнів та стадіонів з іншими ВНЗ. Тому заняття фізичними вправами та спортивні тренування проходять в більшості в позаурочний час та факультативно .Певні вузи на жаль роблять величезну помилку,зменшуючи кількість занять у навчальному процесу по мінімуму ,чим приносять шкоду рівню здоров'я студентів. [15, ст- 180-183; 8,

ст-130-132; 14, ст-120.]

Як відомо від системності і ефективності фізичного виховання в багатьох випадках залежить рівень працездатності та успішності молодих людей [3,ст-8; 12,ст-424; 9,ст-117-118.]. В даному дослідженні отриманні концептуальні положення контролю за розвитком фізичних якостей студентів, наданні рекомендації по дозуванню тренувального процесу та їх направленості, фізичних вправ на розвиток певних фізичних якостей(в даному випадку-сили).

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Тема статті відповідає тематичному плану наукових досліджень Луцького Національного технічного університету на 2017-2021 років " Дослідження фізичної підготовленості студентів у процесі занять фізичною культурою і спортом " схвалена вченою Радою ЛНТУ(Протокол №12 від 24.05.2016р.) згідно наказу №386-04-33 від 25.05.2016 року відповідно до Постанови КМ України від 07.09.2011р. № 942.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних наукових джерел ми знаходимо багато підходів до покращення показників фізичних якостей у студентів [1, ст-71-73; 17, ст-7-8; 10, ст.-21]

Більшість авторів [2 ст-136-140; 13,ст.-86-89] пропонують викладачам та спортивним тренерам сукупність стандартних методів і засобів розвитку силових якостей для різних груп студентів ВНЗ. Деякі автори [5,ст-3; 11, ст.-97] наголошують на необхідності враховувати індивідуальні можливості студентів та постійно контролювати процес розвитку сили при допомозі педагогічного контролю з ціллю покращення індивідуальних фізичних показників.

Мета дослідження: визначити рівень розвитку фізичних якостей(сили) у студентів 1-2 курсу недержавних ВНЗ.

Завдання дослідження : місце силової підготовки у фізичному вихованні студентів (юнаки)1-2 курсів.

Об'єкт дослідження: освітній процес розвитку фізичних якостей(сили) у студентів недержавних ВНЗ.

Методи дослідження: для вирішення поставлених завдань ми використовували такі методи дослідження, як теоретичний аналіз навчально-методичної літератури ,узагальнення ,індукція ,синтез і дедукція, методи математичної обробки статистичних даних.

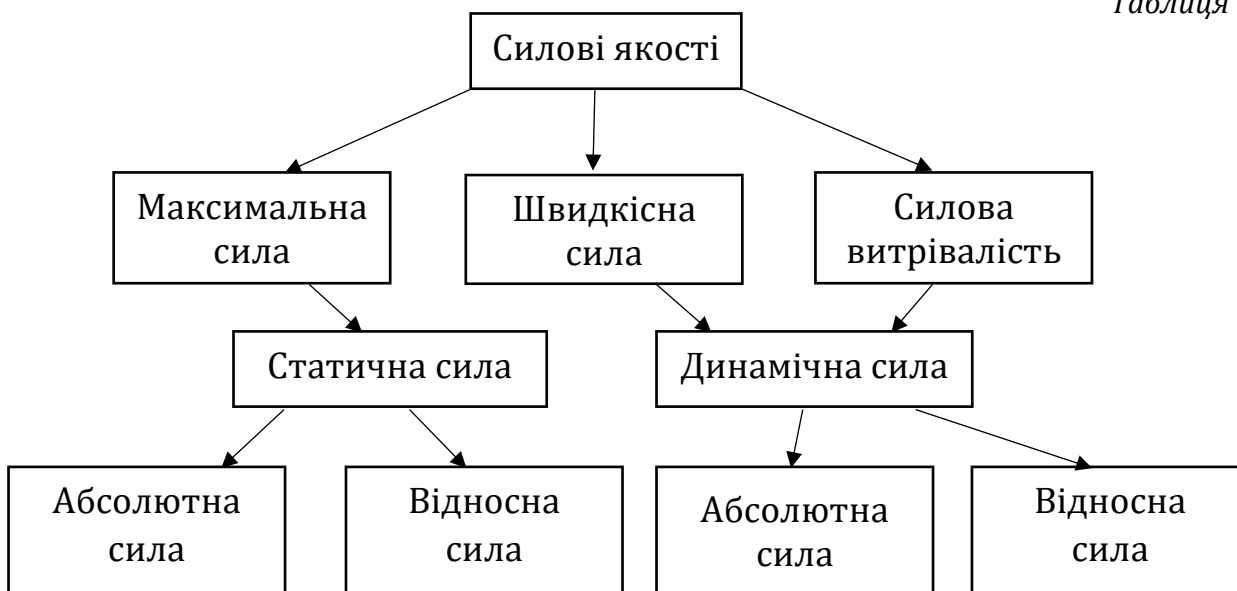
Організація дослідження: дослідження проводилося на базі Академії рекреаційних технологій і права (Луцьк), Волинській інститут економіки та менеджменту (Луцьк). Всього в експерименті було задіяно 112 студентів. Показники сили визначались за допомогою таких тестів та завдань (становна сила, динамометрія кистей ,стрибок у довжину з місця, згинання та розгинання рук в упорі лежачі за 30 с.)

В дослідженні приймали участь студенти (юнаки) 1-2 курсів з різних факультетів (правничий ,економічний ,менеджменту) з однаковим навчальним навантаженням (фізичне виховання) на протязі двох семестрів.

Результати дослідження: одним з показників розвитку фізичних якостей студентів є **сила**(здатність переборювати зовнішній опір або протидіяти йому при

допомозі м'язових зусиль). У роботі досліджувалися власно-силові та швидкісно-силові якості. **Статична сила**, показником якої проявляється при утриманні певних тягарів за певний проміжок часу. **Динамічна сила**, проявляється під час переміщення предметів великої ваги, коли швидкість переміщення не має ніякого значення (жим штанги, "підтягування" на перекладенні, підняття штанги від підлоги) (табл. 1).

Таблиця 1

Таблиця розроблена авторами

М'язова сила- фізична якість , рівень розвитку якої значною мірою визначає швидкість рухів і відіграє велику роль в роботі, що вимагає витривалості й спритності. Для вивчення сили м'язів кисті, ми використовували кистевий динамометр. Вимірювання проводили 3 рази. Результат вимірюється в кг, що відповідає певним балам. Так фіксуючі певну кількість підтягувань, заповнюємо таблицю в балах. Умови для тестування студентів відповідно необхідності (однакові для усіх студентів).

Розвиток сили та швидкісно-силових здібностей позитивно впливає на стан здоров'я, працездатність, витривалість. Що є гарним засобом стимуляції адаптивних механізмів організму студентів. [4,ст.177-178;6,ст.92-93; 7,ст.-400с.] Рівень показників розвитку студентів недержавних ВНЗ надано у таблиці 2.

Таблиця 2

Показники сили у студентів 1-2курсів		
Показники	1 курс	2 курс
Динамометрія ліва	26,87+1,18	27,84+1,20
Стрибок у довжину з місця	158,2 +4,12	29,1+1,16
Підйом в сід	17,2+1,3	18,4+0,2
Згинання розгинання рук в упорі лежачи	18,1+1,0	21,3+2,4

Таблиця зроблена авторами

Аналіз отриманих даних в таблиці свідчить ,що станова сила знаходиться в межах 72-88кг, а динамометрія кистей становить 17-26 кг, права кисть на 4-10% сильніша за ліву. Відповідно до вікових вимог данні показники фізичних якостей знаходяться в межах норми.

Тестування силових якостей у студентів ВНЗ за показниками стрибка у довжину з місця ,згинання розгинання рук в упорі лежачі , підтягувані, підйому в положення сід за 30 с, свідчать про низькі результати(14 % - юнаки виконують контрольні норми на 1 бал,31% - на 2 бали ,39% - на 3 бали,16% - на 4 бали).

Висновки.

У студентів молодших курсів приватних вузів розвиток силових якостей має тенденцію до постійного, але не прямолінійного зростання .Найбільший темп приросту показників сили, ми спостерігали на 2 курсі навчання. Отриманні результати дають нам право стверджувати , що відповідно до вимог Державних тестів рівень силових якостей 25%юнаків відповідає "4" ,42%відповідає"3",12% відповідає "2" і лише 11% юнаків показали результат на "5" .

Данні показники повністю відповідають матеріально-технічному забезпеченню ВНЗ ,та кількості відведення академічних годин (позакласних годин ,факультативно в даних ВНЗ).Вплив на показник сили ,та бажання удосконалити свій фізичний стан дає гендерна рівність молодих людей ,це бажання в даному віці(17-18 років)-самоствердитись . Ухил проведення занять з фізичного виховання потрібно робити на народні види рухової діяльності, види спорту , як більш доступні для студентів приватних ВНЗ.

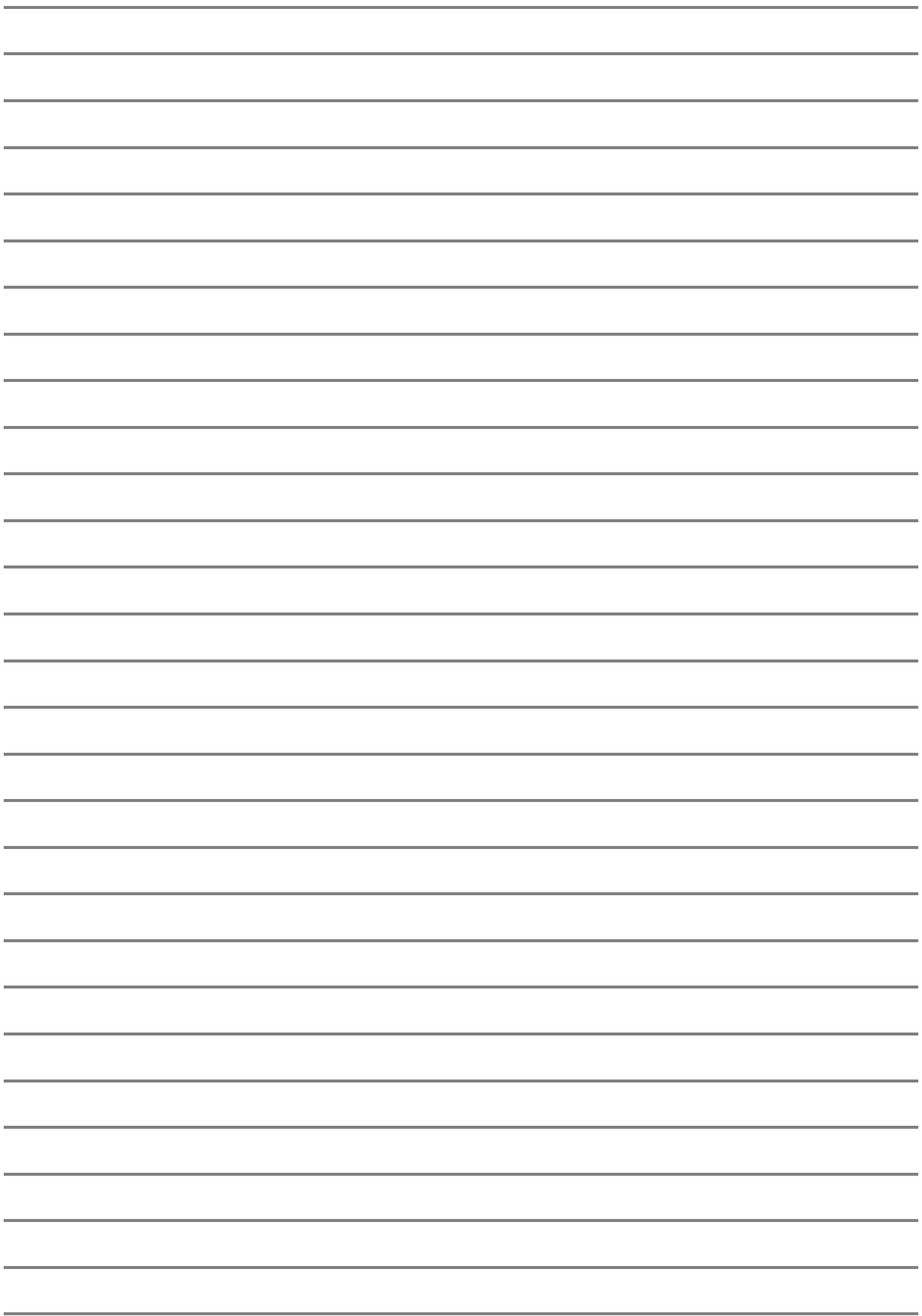
У фізичному вихованні студентів(у плані силової підготовки)перевагу необхідно надавати методу повторних зусиль, що супроводжується збільшенням м'язової маси студентів.

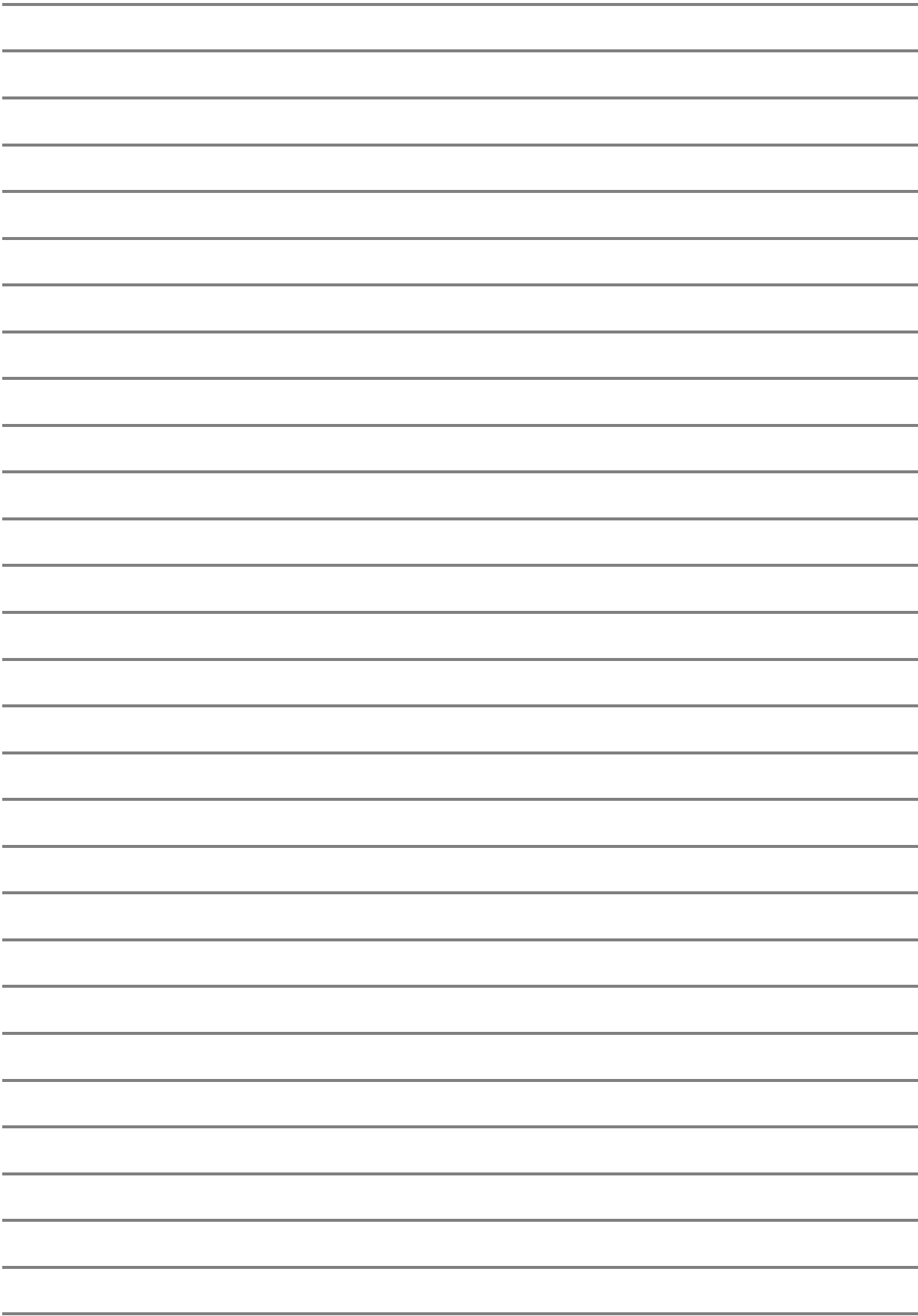
Анкетування проведене серед студентів підтверджує бажання молоді займатися активним відпочинком на природі і, туристичними і краєзнавчими мандрівками , велоподорожами ,сучасними неолімпійськими видами спорту (аермреслінгом , пауерліфтингом , велобайком , пляжним футболом.і т п.)

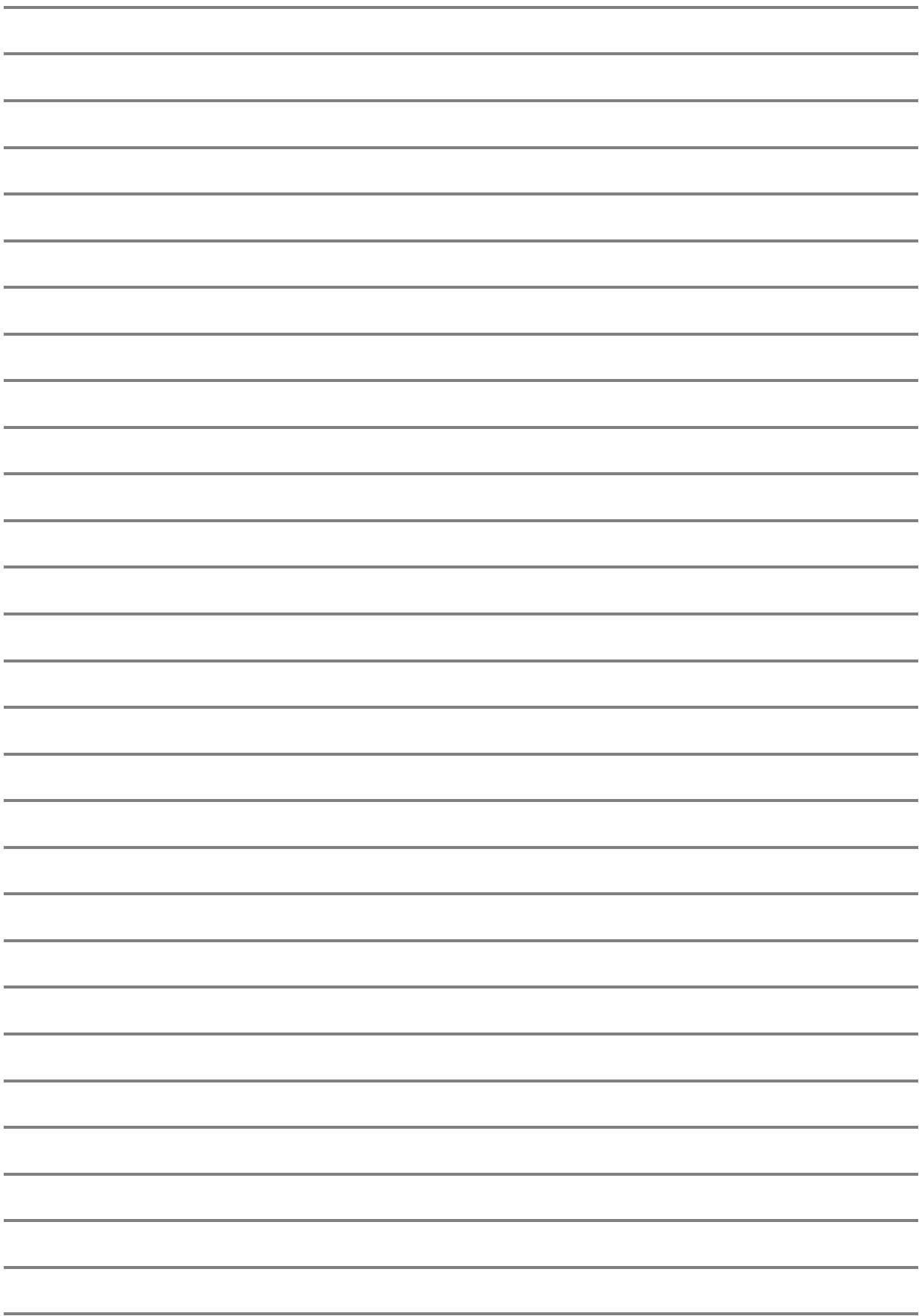
Список використаних джерел:

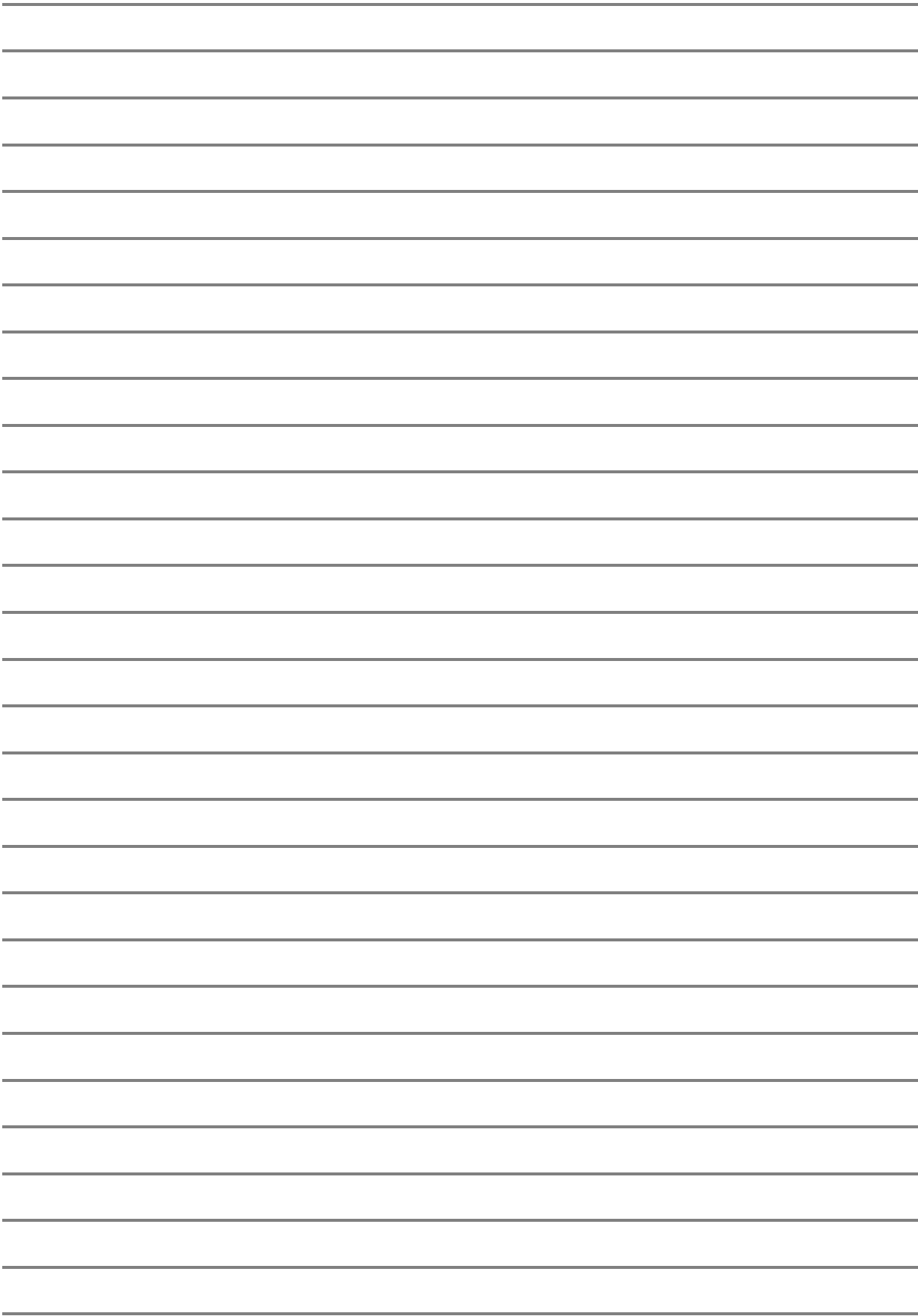
1. Антонюк О. А. Особливості розвитку силових якостей у студентів ВНЗ технічного профілю на заняттях з фізичного виховання (на прикладі атлетичної гімнастики та пауерліфтингу). Інноваційні підходи і сучасна наука : зб. центру наук. публікацій «Велес» за матер. ІV Міжнар. наук.- практ. конф., ч. 3, Київ : Центр наукових публікацій, 2018. С. 71–76.
2. Базилевич Н. О., Тонконог О. С. Особливості використання нового виду спорту «Crossfit» у самостійній фізкультурно-оздоровчій роботі студентів. Гуманітарний Вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький, ДПУ імені Григорія Сковороди» : спецвипуск. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2016. С. 136–142.
3. Бейгул І.О. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів Методичні вказівки . Дніпродзержинськ. 2012 р. 8-ст.
4. Войнаровський А. М. «Педагогічне керівництво розвитку студентського спорту у вищих навчальних закладах України « Монографія 2015 . Луцьк СПД Гадяк .Ж.177-178 ст.

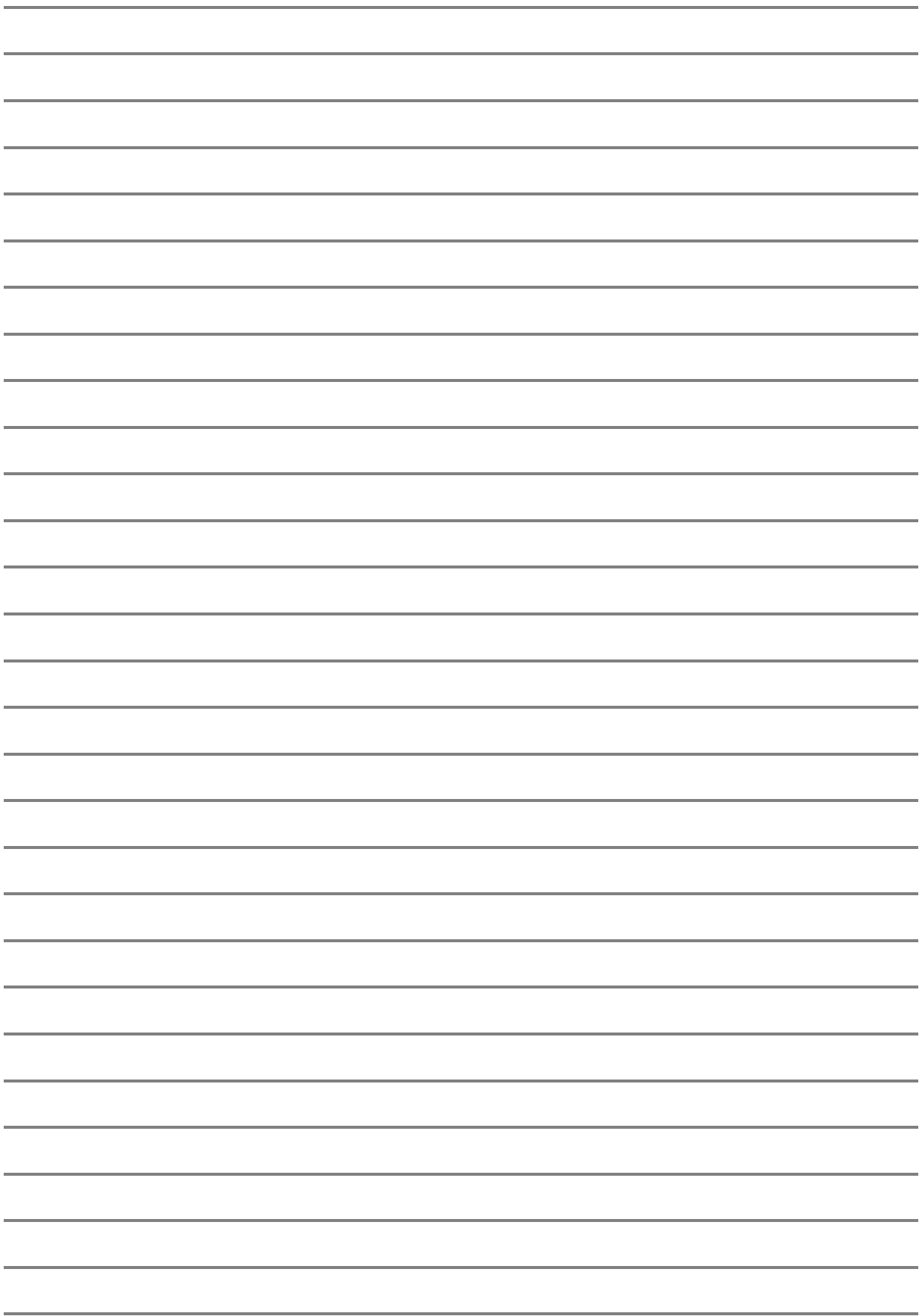
5. Войнаровський А.М. Методика тренування футбольних воротарів Методичний посібник. Луцьк 2014 р. ССНУ ім. Лесі Українки -31 ст.
6. Войнаровська Н. С. Особливості розвитку сили у дівчат середнього шкільного віку Луцьк 2010 р. Молода спортивна наука України .Вип. №10 Т. 1.92-93- ст.
7. Грибан Г. П., Пронтенко К. В., Пронтенко В. В. [та ін.]. Гирьовий спорт у вищих навчальних закладах. Навч. посіб. ; за ред. Г. П. Грибана. Житомир : Рута, 2014. 400 с.
8. Грибан Г. П., Кутек Т. Б. Аналіз стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів. Спортивний вісник Придністров'я : наук.-теорет. журнал Дніпропетров. держ. ін-ту фіз. культури і спорту. 2004. № 7. С. 130–132.
9. Гусак В. В., Слобожанінов П. А., Слобожанінов А. А. Проблеми розвитку фізичного виховання в Україні. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2015. Вип. 8. С. 117–122.
10. Гордієнко Ю. В. Програмування спортивно-орієнтованих занять із фізичного виховання зі студентками засобами пауерліфтингу : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.02. Дніпропетровський держ. ін-т фіз. культури і спорту. Дніпро, 2016. 21 с.
11. Дибкова І.М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності економістів Автореферат кан. Пед.наук .Київ .97-ст.
12. Круцевич Т.Ю. Теория и методика физического воспитания. Киев Олимпийская литература. 2003 Т.1, 424 –ст.
13. Лоза Т. О., Єременко Н. О. Кросфіт в основі фізичного виховання студентів ВНЗ. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. Т. 1. С. 86–89.
14. Лубишева Л.И. Концепция формирования физической культуры человека Москва. ГЦОЛИВК. 1992г. 120 –ст.
15. Мичка І. В. Пауерліфтинг в системі фізичного виховання вищих навчальних закладів. Педагогіка здоров'я : зб. наук. праць VIII Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 2018. С.180-183.
16. Платонов В.Н. Двигательные качества и физическая подготовка спортсменов Киев Олимпийская література 2017 р.268-ст.
17. Тимошенко О. В., Дьоміна Ж. Є. Як модернізувати національну систему фізичного виховання? Сучасний освітній вимір. Освіта. 2016. 13–20 квітня (№15–16), С. 6–7.

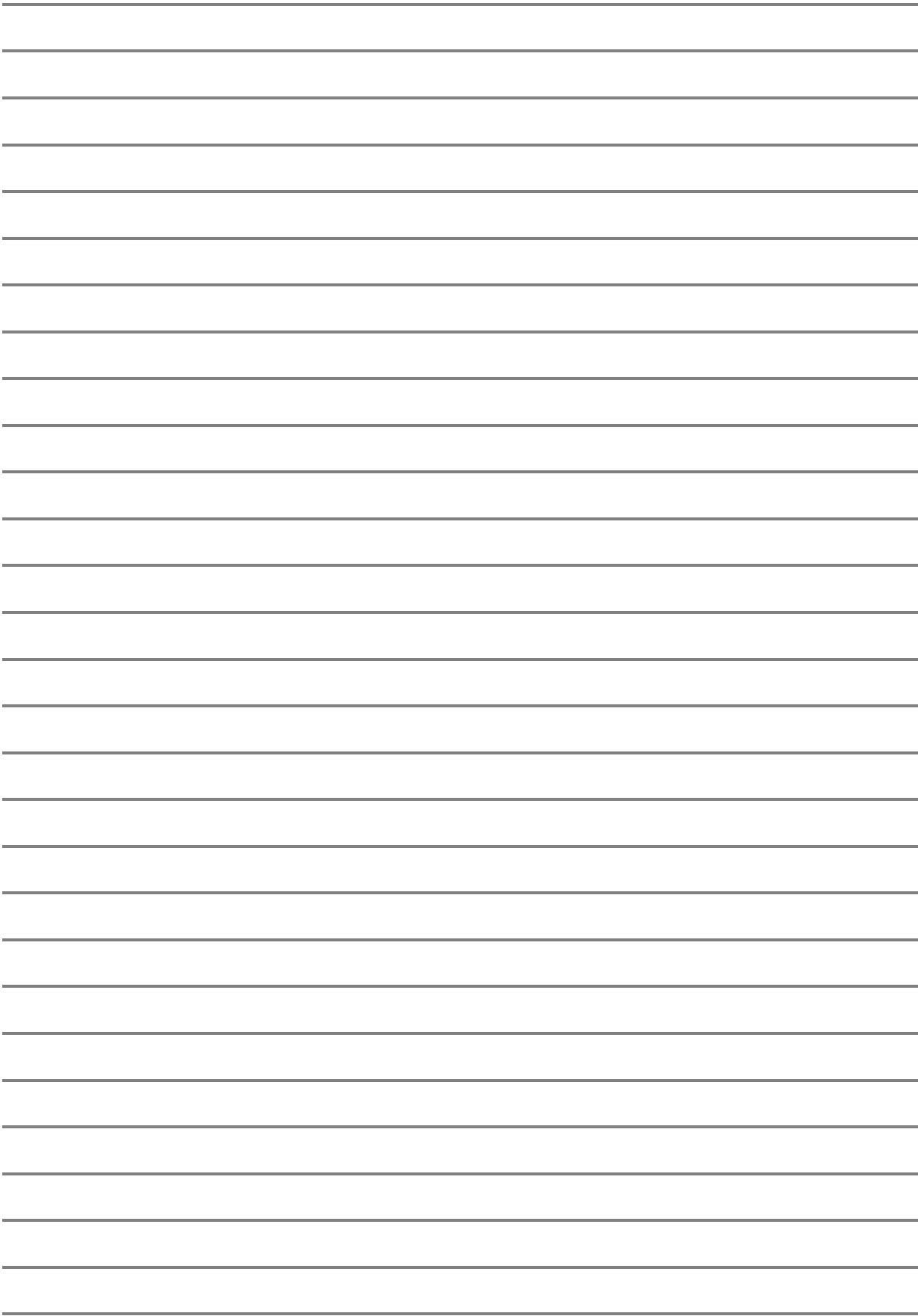

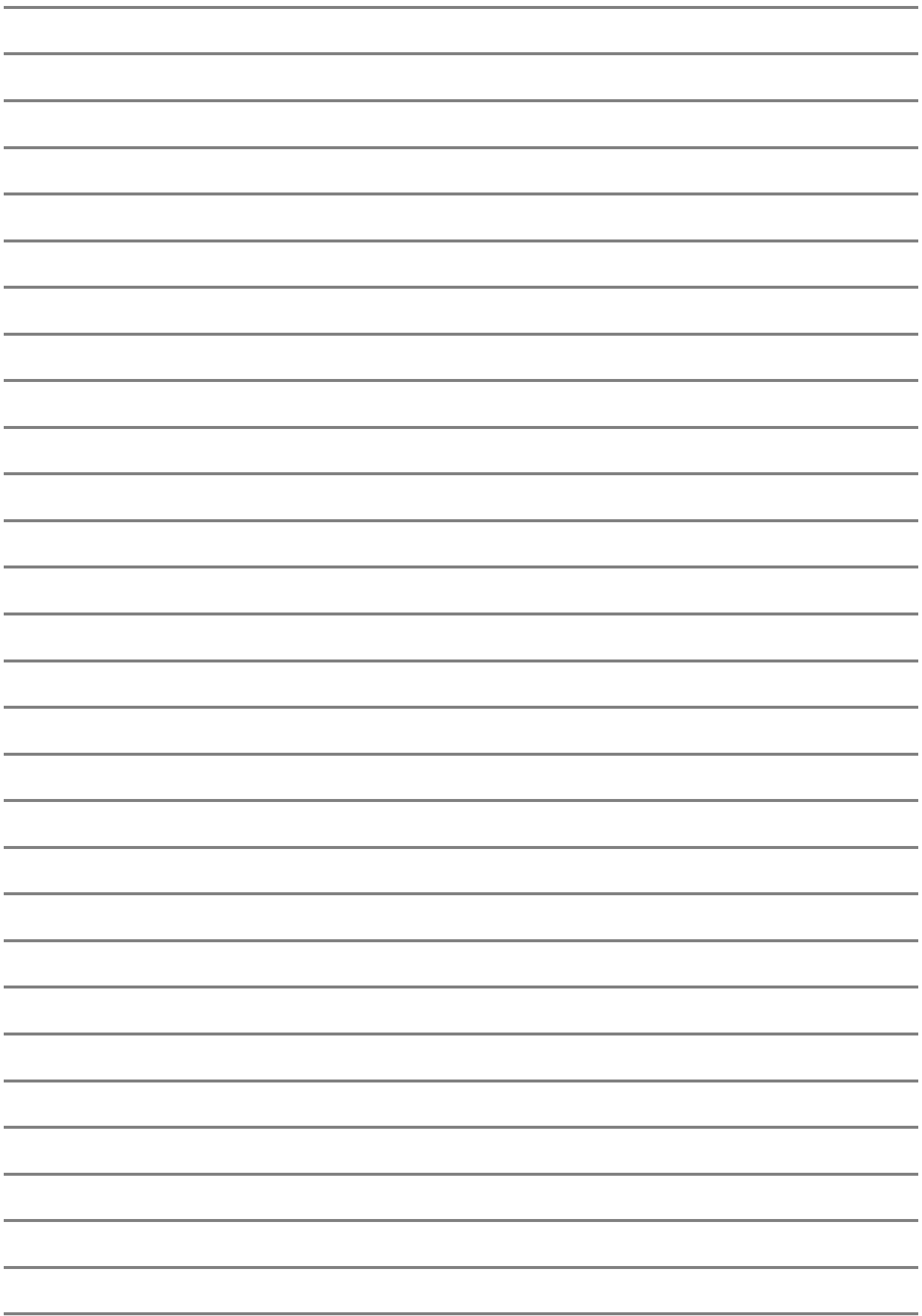

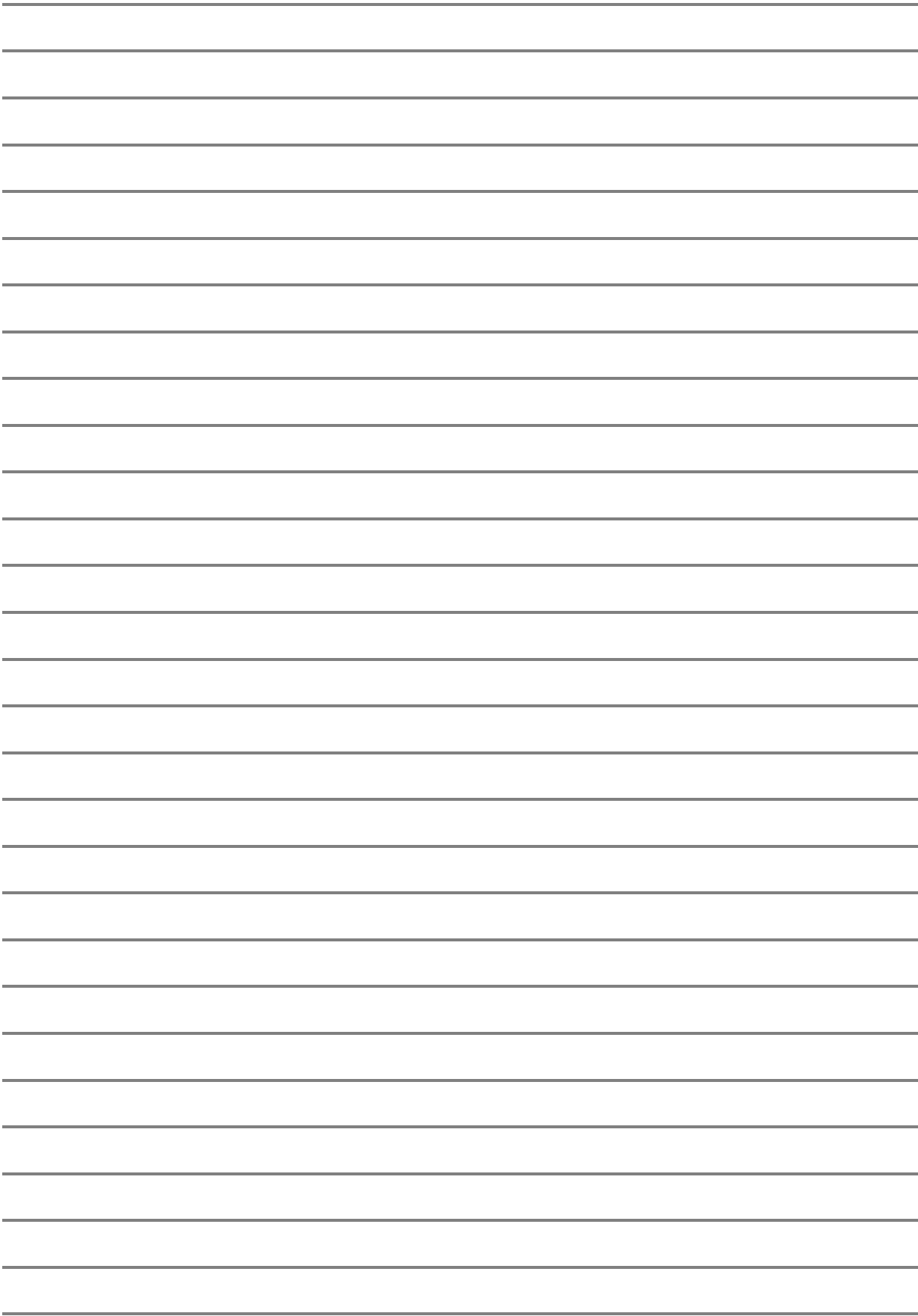

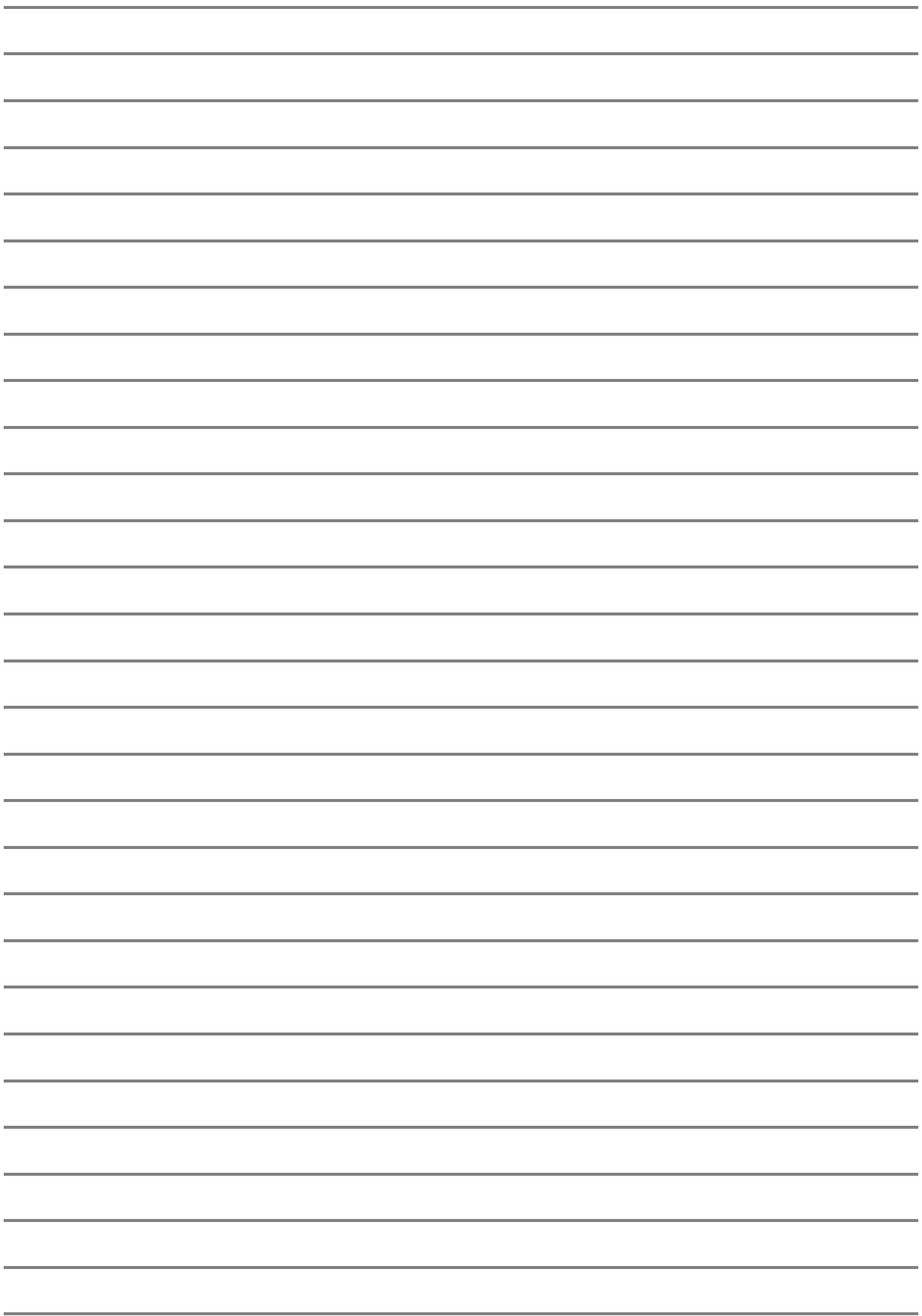

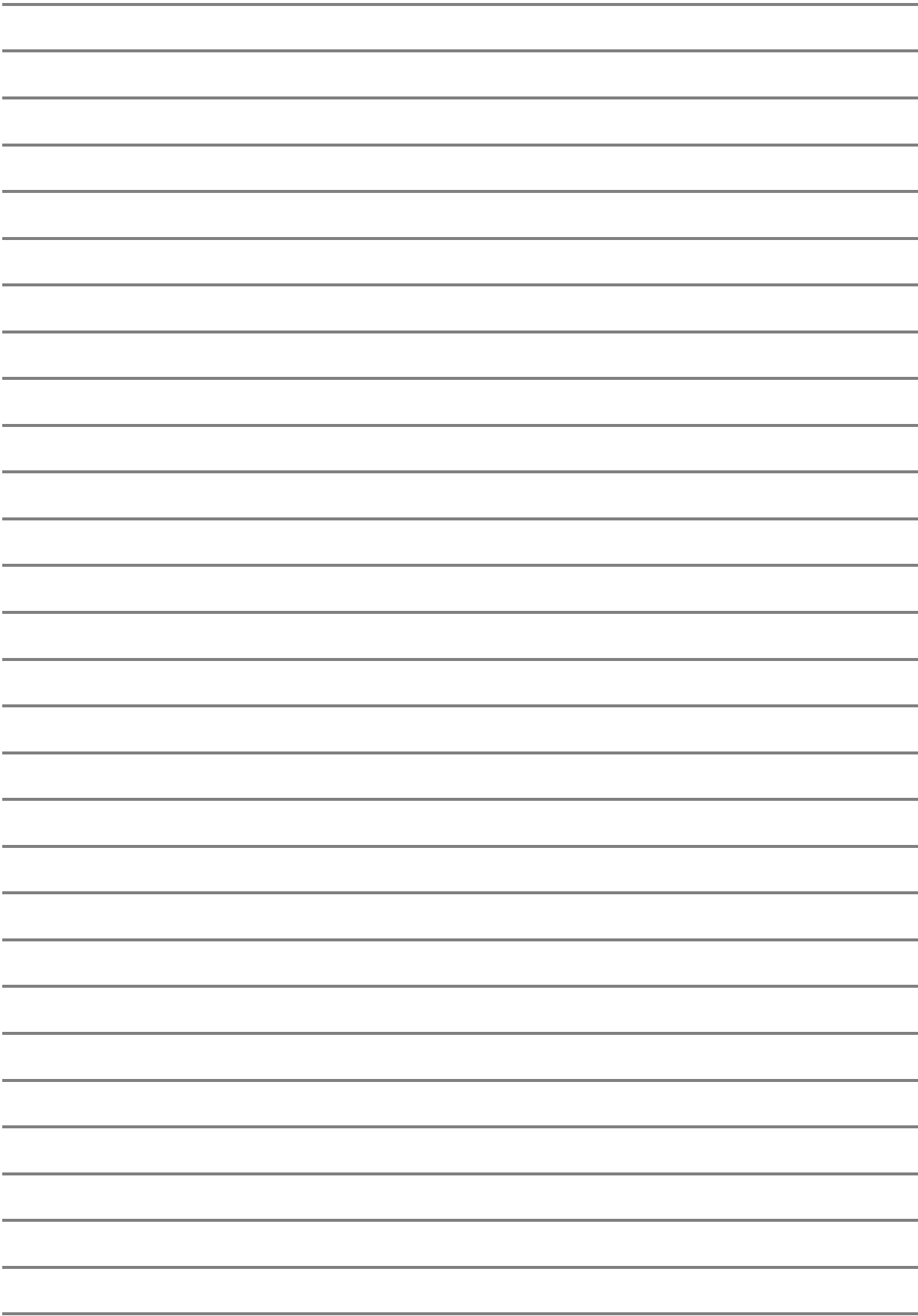

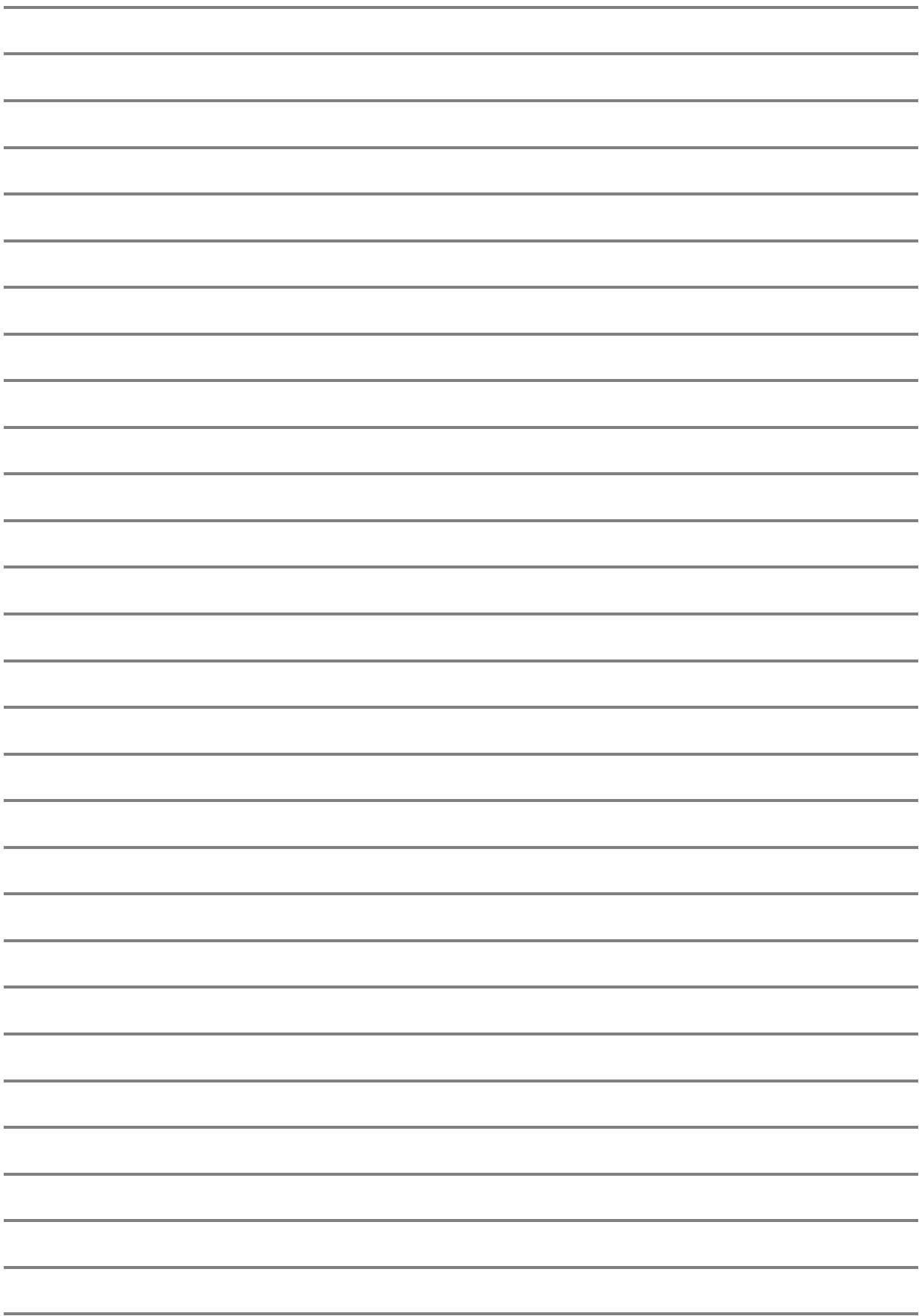

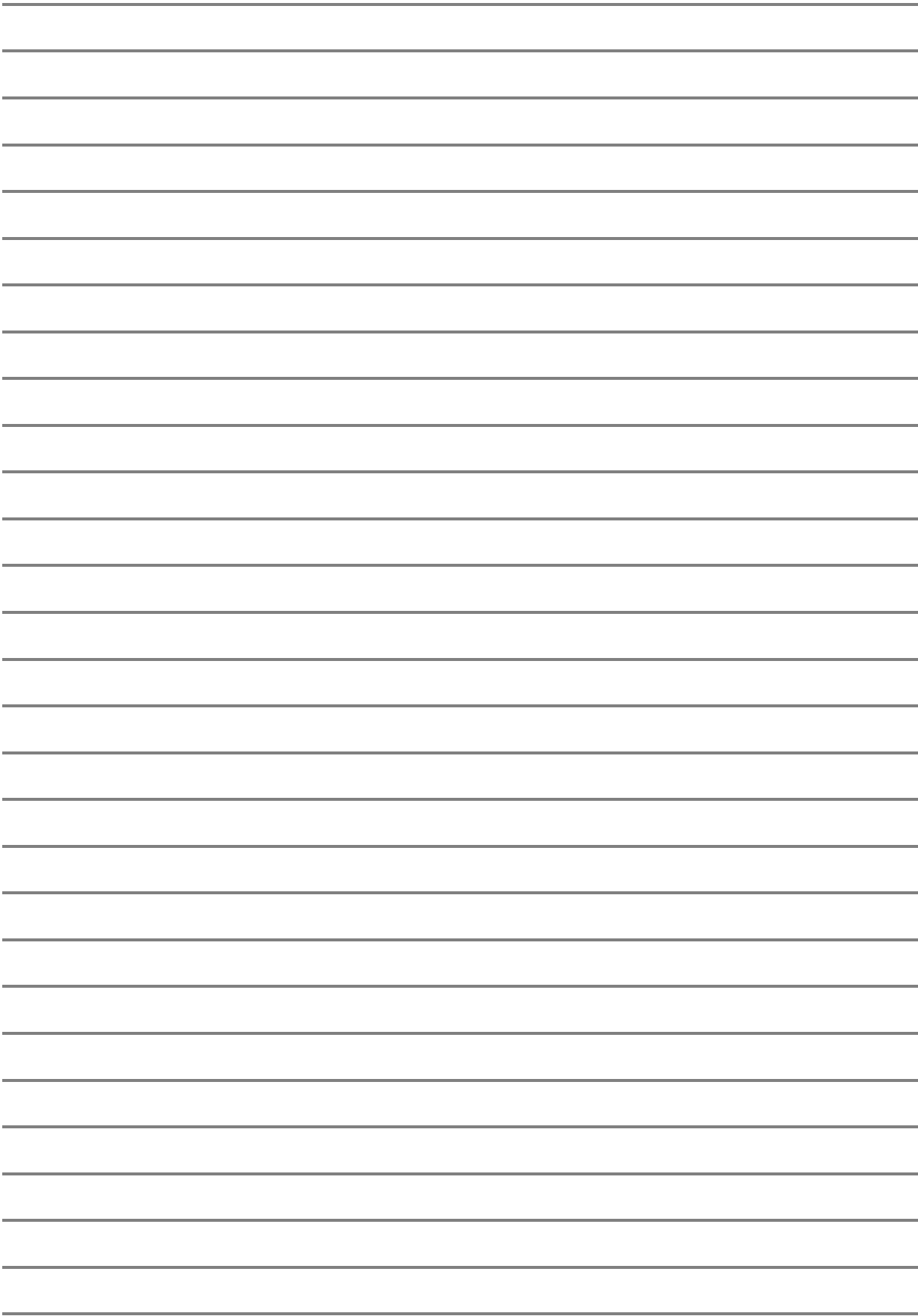

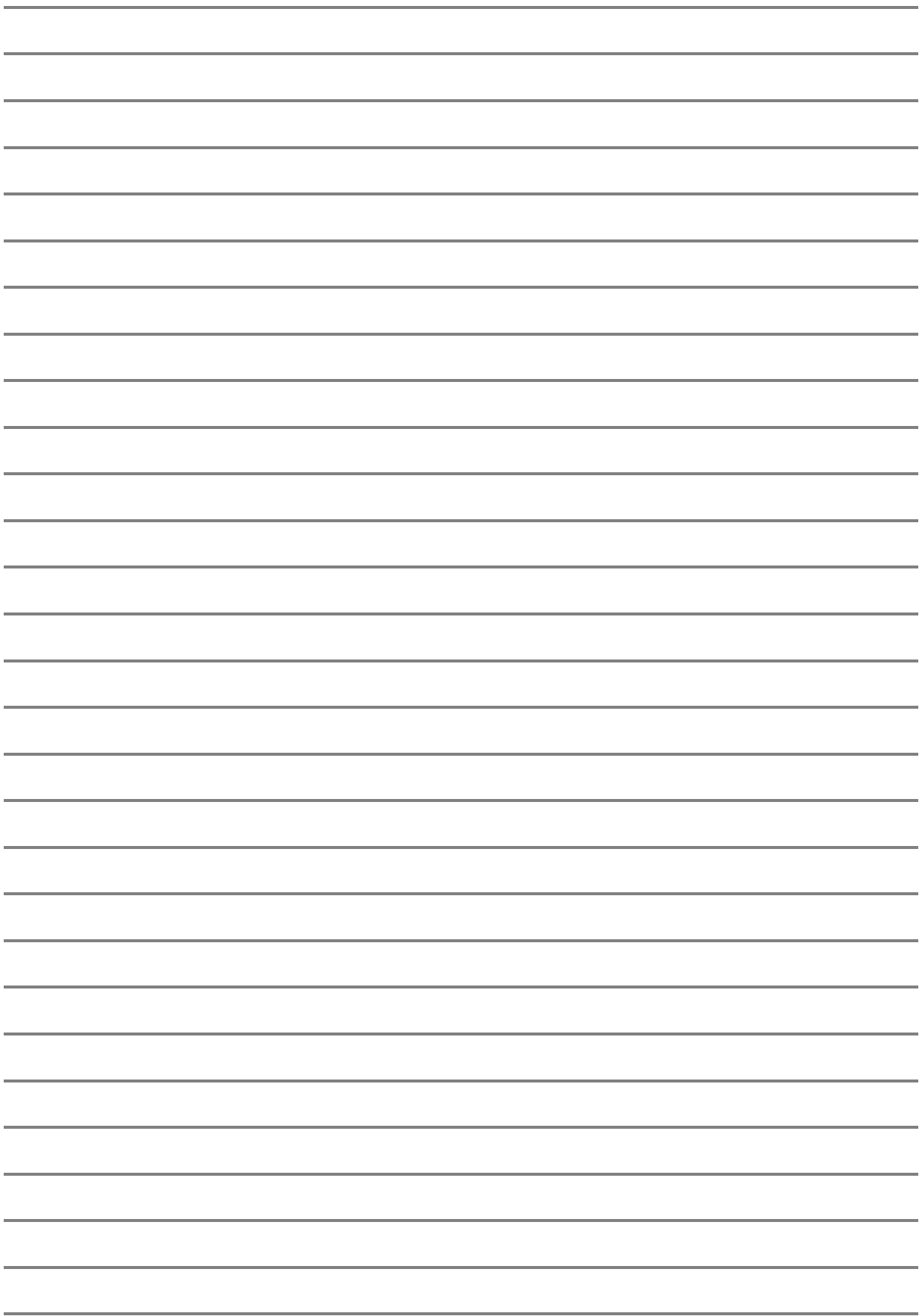

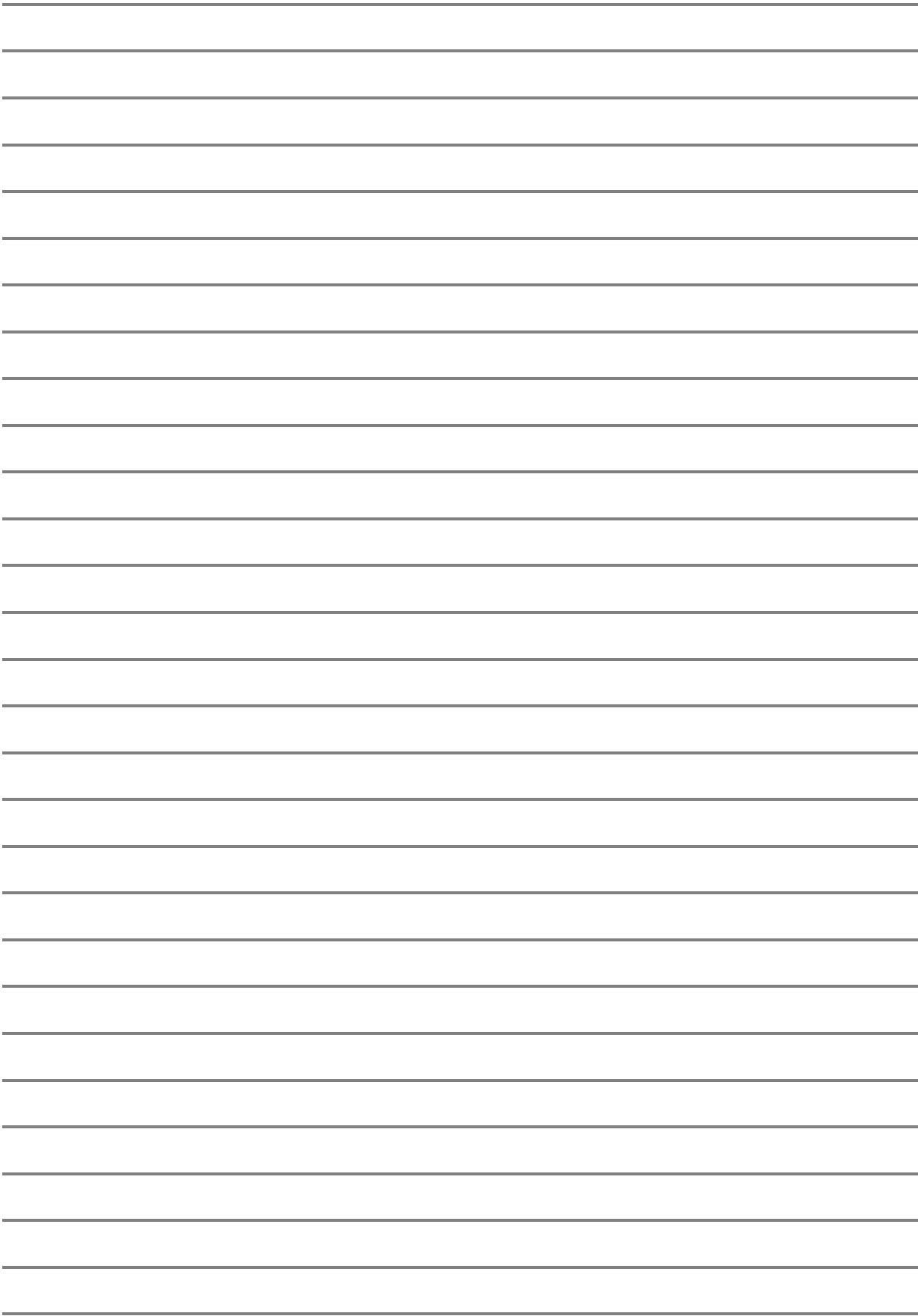

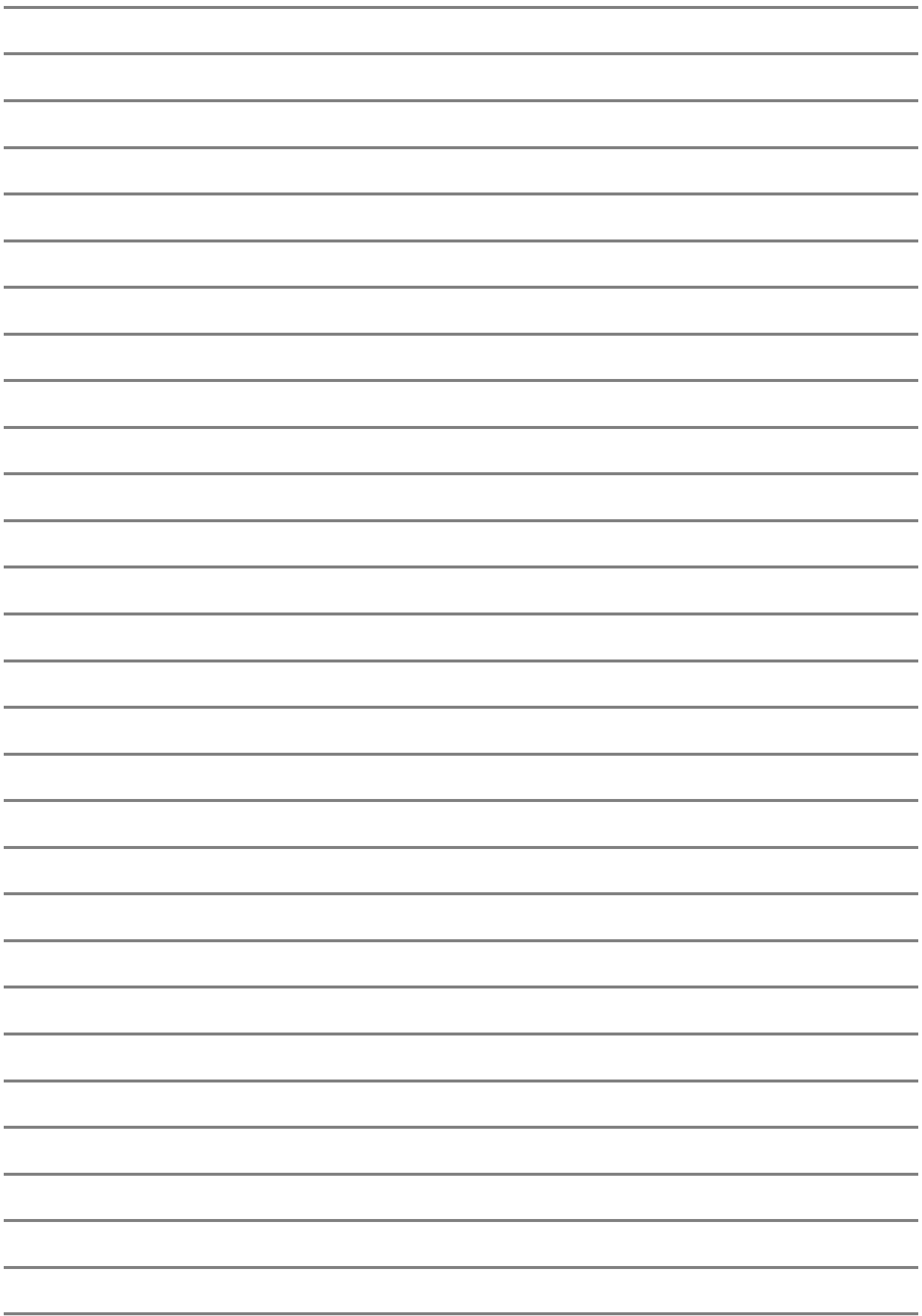

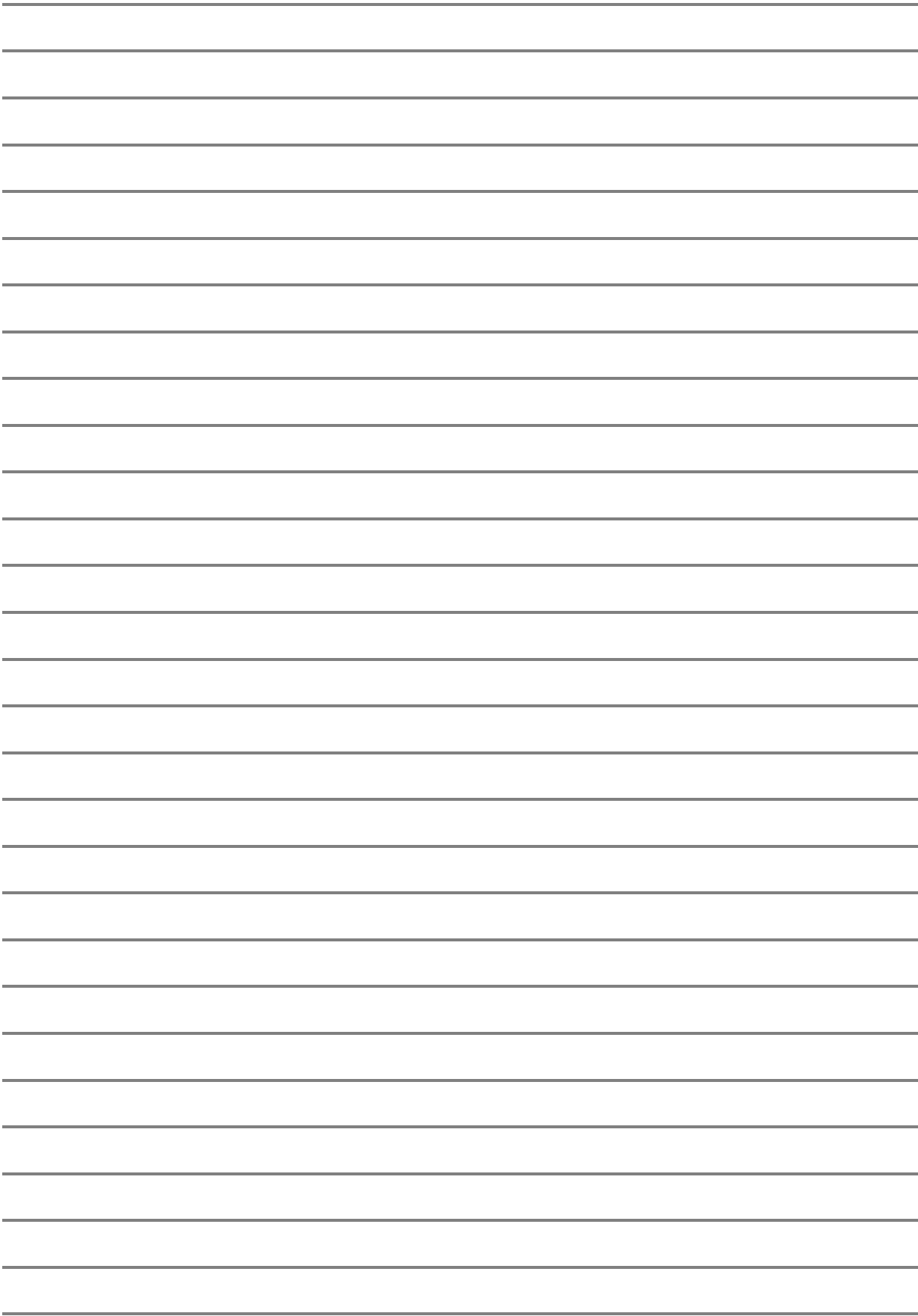

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ, ЛІНГВІСТИЧНИЙ,
ПОЛІТИЧНИЙ ТА ІТ-ВИМІРИ»**

22 жовтня 2021 року ♦ Харків, Україна

Українською, російською, англійською та таджицькою мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Підписано до друку 22.10.2021. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 5,81. Замовлення № 235. Тираж: 50 примірників.
Віддруковано з готового оригінал-макету.

Контактна інформація організаційного комітету:

Міжнародний центр наукових досліджень
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1956755
E-mail: mcnd@ukrlogos.in.ua

Видавець: Громадська організація «Європейська наукова платформа».
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.